

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav pro dějiny umění

Bakalářská práce
Tereza Štěpánová

Architektura Bohumila Böhma v Českém Krumlově
The Architecture of Bohumil Böhm in Český Krumlov

Děkuji panu docentu Richardu Biegelovi za vedení mé práce a všechny cenné rady a poznámky, které mi umožnily hledět na text po každé konzultaci novými očima. Evě Erbanové děkuji za doporučení základní literatury, zprostředkování archiválií z architektovy pozůstalosti a cennou konzultaci tématu. Také chci poděkovat všem, kteří mi se vznikem práce pomohli a sdíleli mé nadšení pro téma – zejména pracovníkům českokrumlovského a českobudějovického okresního archivu i archivu stavebního úřadu v Českém Krumlově, a dále Ivanu Slavíkovi z českokrumlovského Regionálního muzea, Lukáši Boháčovi, Jiřímu Ptáčkovi, Vratislavu Jerhotovi a Lence Kotišové. Zvláštní dík patří dceři Bohumila Böhma Evě Prokopové – za to, že mi svého tatínka představila ve světle, které nedokáží zachytit žádné archivní materiály. Svě rodině děkuji za pochopení a vytrvalou podporu mého studia, které si moc vážím. Filipu Hermannovi děkuji za dlouhodobé sdílení zájmu o krumlovskou architekturu a konzultace všeho, čemu lépe, než historik umění rozumí architekt.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....
Tereza Štěpánová

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá architekturou Bohumila Böhma v jeho rodném Českém Krumlově. Tři architektonické realizace – kino Družba (1968–1976), sídliště Plešivec II (1970–1980) a někdejší sídlo OV KSČ (1976–1979) jsou představeny v kontextu československé poválečné architektury i autorovy tvorby. Zejména jsou ovšem zasazeny do urbanistického a architektonického kontextu města, jehož situace je díky bohatému historickému dědictví velmi specifická. Hlavním cílem práce je tak představit Böhmovu architektonický přínos městu, dotýká se ovšem i řady dalších témat, jako jsou specifika práce regionálního architekta v centralizovaném stavebnictví, dobově aktuální zájem o propojení architektury a výtvarného umění či péče o architekturu z období normalizace.

Abstract

The bachelor thesis deals with the architecture of Bohumil Böhm in his hometown Český Krumlov. His three realizations in Český Krumlov – the “Družba” cinema (1968–1976), the “Plešivec II” housing estate (1970–1980) and the former local headquarters of the Communist Party (1976–1979) are presented in the context of the Czechoslovak post-war architecture and the author's work. However, above all they are set in the urban and architectural context of the town, of which the situation is very specific due to its rich historical heritage. The key topic of the work is Böhm's architectural contribution to the town, but it also touches on several other themes – the specifics of the work of the regional architect in centralized engineering structure, interest in the relation between architecture and artworks or preservation of the architecture built during the normalization period.

Klíčová slova

architektura 20. století, architektura 70. let, Český Krumlov, Bohumil Böhm, Stavoprojekt České Budějovice

Keywords

20th century architecture, 1970s architecture, Český Krumlov, Bohumil Böhm, Stavoprojekt České Budějovice

Obsah

Úvod.....	7
Rozbor použité literatury a pramenů, metodika práce.....	10
Poválečná československá architektura a českobudějovický Stavoprojekt v jejím kontextu.....	14
Urbanismus a architektura Českého Krumlova po roce 1945	23
Bohumil Böhm: život a tvorba.....	31
Kino Družba.....	40
Historie stavby	40
Architektura	43
Řešení interiérů a výtvarná výzdoba	45
Sídlště Plešivec II	48
Historie stavby, urbanismus a architektura.....	48
Řešení interiérů a výtvarná výzdoba	54
Sídlo OV KSČ a přidružených organizací	56
Historie stavby	56
Architektura	58
Řešení interiérů a výtvarná výzdoba	59
Závěr.....	63
Epilog: další životy staveb	68
Kino: citlivá rekonstrukce.....	68
Sídlště: od šedi k barvám.....	69
OV KSČ: dva příběhy rozděleného komplexu	70
Seznam použité literatury a pramenů.....	73
Přílohy	

Seznam zkratek

AVU	Akademie výtvarných umění
BANKS	Bratislavský nový konstrukční systém
BAPS	Blok architektonických pokrokových spolků
ČR	Česká republika
ČSAV	Československá akademie věd
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČVUT	České vysoké učení technické
DPV	Dům politické výchovy
KSČ	Komunistická strana Československa
KSSS	Komunistická strana Sovětského svazu
MěNV	Městský národní výbor
MěstNV	Městský národní výbor
MNV	Místní národní výbor
NPÚ	Národní památkový ústav
ONV	Okresní národní výbor
OOR	Okresní odborová rada
OV KSČ	Okresní výbor Komunistické strany Československa
PAS	Pracovní architektonická skupina
SA ČSSR	Svaz architektů Československé socialistické republiky
SIAL	Sdružení inženýrů a architektů v Liberci
SNP	Slovenské národní povstání
SOkA	Státní okresní archiv
SSM	Svaz socialistické mládeže
SÚ ČK	Stavební úřad města Český Krumlov
SÚRPMO	Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů
VŠUP	Vysoká škola uměleckoprůmyslová
VŠVU	Vysoká škola výtvarných umění

Úvod

Uměleckohistorická hodnota města Český Krumlov je obecně známá odborné i širší veřejnosti. Jeho jádro, včetně druhého největšího hradního komplexu v republice, si ve velké míře zachovalo svou historickou podobu, a je proto městskou památkovou rezervací i památkou UNESCO. Poměrně málo pozornosti ovšem bylo v literatuře dosud věnováno architektonickému a urbanistickému vývoji Českého Krumlova ve druhé polovině 20. století. V období od konce druhé světové války do roku 1989 se přitom město ohromně rozrostlo. Kvůli odsunu německých obyvatel se navíc právě v této době začala psát zcela nová – česká – kapitola jeho historie. Lze konstatovat, že architektonický vývoj města se po druhé světové válce rozštěpil do dvou poloh – jedna představuje snahy o asanaci a rekonstrukci od roku 1950 plošně chráněného historického centra s intaktně dochovanou středověkou strukturou a domy s řadou zachovaných architektonických i uměleckořemeslných detailů, druhá se týká výstavby v širším okruhu městského jádra a na periférii. Tu představují zejména obytné celky vzniklé v důsledku nárůstu počtu obyvatel, ale i několik výrazných veřejných budov a průmyslových staveb. Každý architekt navrhující novostavbu v okolí historické struktury třech meandrů Vltavy byl a je v jistém smyslu svázán výjimečným dědictvím místa. Na druhou stranu ovšem může být tato výjimečnost pro architekta motivací k mimořádnému výkonu.

Cílem této práce je v kontextu právě popsané specifické situace Českého Krumlova představit tři zdejší realizace architekta Bohumila Böhma, vzniklé v 70. letech 20. století. Architekt Böhm byl českokrumlovským rodákem a dlouholetým zaměstnancem Stavoprojektu v Českých Budějovicích. Byl jednou z postav poválečné československé architektury, které (navzdory určité anonymizaci architektů v jednotném projektovém ústavu) vystupují z běžné regionální produkce té doby. Je známý zejména coby autor českobudějovického plaveckého stadionu, kde byla použita ve své době revoluční závěsná lanová konstrukce, či jako spoluautor Koldomu, první jihočeské celomontované panelové stavby s prvky bruselského stylu. Jeho vrcholné realizace jsou bezesporu měřitelné s architekturou vznikající ve stejné době ve větších centrech republiky.

Zatímco Böhmovým českobudějovickým stavbám již byla věnována pozornost,¹ jeho realizace v menších jihočeských městech zůstávají až na výjimky badateli zatím spíše opomíjeny. Nejinak je tomu u těch českokrumlovských. V Krumlově podle Böhmova projektu vzniklo nejprve v letech 1974–1976 kino Družba, nacházející se těsně při hranici historického jádra města. Jeho soutěžní projekt architekt vytvořil ještě na sklonku 60. let, jejichž atmosféra, ovlivněná politickým a

---

¹ Zejména zásluhou Evy Erbanové, která se tématu jihočeské poválečné architektury dlouhodobě věnuje. Českobudějovické dílo architekta Bohumila Böhma badatelka společně s Milanem Šilhanem shrnula ve výstavě Bohumil Böhm a České Budějovice, která se konala v roce 2015 na českobudějovické radnici.

kulturním uvolněním, je v celkovém vyznění díla patrná. Nejde jen o urbanisticky a architektonicky zajímavou stavbu, ale také o doklad dobové výtvarné produkce, která v celkovém konceptu stavby hraje důležitou roli.

Téměř po celá sedmdesátá léta se Bohumil Böhm zabýval panelovým sídlištěm Plešivec II na jižním okraji města, které se stalo zdejším největším panelovým obytným celkem. Na rozdíl od předchozí stavby se zde už plně odrážejí nedostatky normalizačního stavebnictví, projevující se v technokratickém přístupu k výstavbě spojeném s neschopností včas dokončit navržené umělecké řešení a úpravu okolního prostranství. I přes omezující požadavky direktivního plánování zde ovšem architekt Böhm navrhl urbanisticky pozoruhodné panelové sídliště, reagující na svažité terén, do nějž je zasazeno.

Poslední architektovu krumlovskou realizací je pak monumentální sídlo Okresního výboru KSČ, Domu politické výchovy, Okresní odborové rady a Svazu socialistické mládeže na Horní Bráně, které bylo stavěno v letech 1976–1979. Požadavkem investora bylo vytvoření kancelářských prostor, učeben a zasedacích místností pro několik organizací, z čehož vyplynul poměrně velký objem stavby, který se architekt pokusil důmyslně potlačit rozložením hmot. Jde o budovu, která ze své podstaty musela být reprezentativní a dostatečně pevně vyjadřovat komunistickou ideologii, odrážející se zejména ve výtvarných dílech, jež pro ni vznikla. Stejně jako u budovy kina, i zde lze hovořit o celkové koncepci provazující architekturu s výtvarným uměním, která je ovšem zproblematizována právě svou prorežimní propagandistickou náplní.

Typová různorodost staveb umožní zde představit šíři architektovy tvorby. Pozornost bude věnována stavební historii budov a jejich architektonickému i uměleckému ztvárnění. Všechny tři realizace totiž vznikly v době, kdy byl na výtvarnou složku architektury kladen velký důraz. Spolupráce architekta s výtvarníkem navíc byla velkým osobním tématem Bohumila Böhma. Také bude nastíněna problematika rekonstrukcí těchto staveb a bude představen jejich další život, odehrávající se po roce 1989.

Ve všech třech případech jde o realizace, které výrazně zasáhly do architektonické podoby města a jsou v něm připomínkou doby 70. let. Jde o jedny z největších stavebních projektů, jaké po druhé světové válce ve městě vznikly. Jejich pozice v městském urbanismu a vztah, kterým je architekt s jemu dobře známým městským celkem propojil, budou diskutovány v závěru práce, po důkladném seznámení se s jednotlivými realizacemi i urbanistickým a architektonickým vývojem města.

Aby bylo českokrumlovské dílo architekta Böhma představeno v dobovém kontextu, budou v úvodní kapitole nastíněna specifika architektonické praxe v letech 1945–1989 a vývoj československé architektury v této době. Její klíčová témata jako je socialistický realismus,

prosazovaný od roku 1948 do poloviny 50. let, bruselský styl související s československým úspěchem na EXPO v Bruselu roku 1958, následné politické uvolnění spojené s příklonem architektů k západním vzorům i normalizační technokraticismus a minimum prostoru pro kreativitu architekta, se odráží i v profesním životě Bohumila Böhma. Kanonický příběh poválečné československé architektury, který je těsně provázán s příběhem politickým, bude propojen s děním v Böhmově pracovišti, Stavoprojektu České Budějovice.

Československá architektura druhé poloviny 20. století je v současnosti historiky architektury postupně rehabilitována a oddělována od negativních konotací spojených s totalitním režimem. Přenést odborný diskurz do situace na malém městě je ovšem složité. Pro většinu veřejnosti, která zažila komunistickou historii státu, je těžké stavby vzniklé v této době oddělit od osobní zkušenosti.² Architektonické a umělecké kvality děl jsou nutně zastíněny potřebou odsoudit vše, co v oné neblaze proslulé části naší historie vzniklo. Ambicí této práce je vysvětlit kontext, vývoj a architektonické principy českokrumlovských normalizačních staveb a pokusit se je čtenáři přiblížit natolik, aby byl schopen navzdory době vzniku či silnému ideologickému programu ocenit jejich kvality a chápat jejich pozici v urbanismu a architektuře města. A alespoň částečně tak rehabilitovat i je.

---

² Petr Vorlík, Za oponou osobní zkušenosti. Jak dál s normalizační architekturou?, *INTRO speciál – Rekonstrukce*, 2021, prosinec, s. 93.

Rozbor použité literatury a pramenů, metodika práce

Vzhledem k tomu, že českokrumlovské dílo architekta Bohumila Böhma nebylo dosud podrobněji zpracováno, stála na počátku této práce prvotní rešerše archivních pramenů a projektové dokumentace i dobového tisku a literatury spojená s průzkumem staveb *in situ*. Ze získaných informací byl načrtnut obraz stavebního vývoje a architektonické i výtvarné podoby zvolených staveb, který byl dále zpřesňován na základě poznatků z průzkumu tří faktorů, určených jako klíčové pro podobu staveb a jejich interpretaci – doby, místa a osobnosti autora.

Pro poznání díla Bohumila Böhma, ale i jihočeské poválečné architektury obecně, jsou naprosto zásadní texty historičky umění a památkářky Evy Erbanové, která se tomuto tématu již několik let intenzivně věnuje a v době psaní této práce připravuje monografii věnovanou právě Bohumilu Böhmovi. Navzdory výjimečnému postavení tohoto architekta v dějinách poválečné architektury na jihu Čech půjde o vůbec první knihu monograficky zpracovávající jeho dílo. Články Evy Erbanové v publikacích *Architektura 60. a 70. let*³ a *Slavné stavby Českých Budějovic*⁴ spolu s brožurou *Jižní Čechy: architektura 1945–1989*⁵ byly podstatnými zdroji pro kapitolu o českobudějovickém Stavoprojektu a jeho pozici v poválečné československé architektonické praxi i při zpracování tvorby Bohumila Böhma. Z textů Evy Erbanové je patrná důkladná znalost budov i archivních materiálů. Úskalí její práce spočívá v tom, že se dosud zaměřovala zejména na architektonické stavby v Českých Budějovicích a těm mimo krajské město je ve zmíněných publikacích věnována pozornost jen okrajově.

Dalším regionálním badatelem, který se zabývá architekturou 20. století přímo v Českém Krumlově, je Jan Müller. Pro tuto práci byl velmi přínosný zejména jím zpracovaný *Souhrn základních dat ke stavební kultuře města Český Krumlov*,⁶ který umožnil Böhmovo dílo rámovat celkovým poválečným architektonickým děním ve městě. Jde o nepublikovaný soupis vypracovaný na půdě Územního odborného pracoviště NPÚ v Českých Budějovicích, který je mimo jiné dostupný v českokrumlovském státním okresním archivu. Je patrné, že Jan Müller při jeho zpracování vycházel zejména z pečlivých rešerší v kronikách města, dobových periodikách a archivních materiálech. Informace o jednotlivých stavbách rozdělil do několika kategorií a vytvořil tak jasně čitelný přehled důležitých architektonických realizací ve městě, doplněný o

---

³ Eva Erbanová, *Architektura 60. a 70. let na území Jihočeského kraje*, in: Renata Vrabelová (ed.), *Architektura 60. a 70. let 20. století v České republice*, Praha 2020, s. 316–321.

⁴ Eadem, *Bytová výstavba na nároží ulic Lidické a Mánesovy; Koldům*, in: Daniel Kovář (ed.), *Slavné stavby Českých Budějovic*, Praha 2016, s. 283–286; s. 279–282.

⁵ Eadem, *Jižní Čechy: architektura 1945–1989*, České Budějovice 2019.

⁶ SOKA Český Krumlov, Jan Müller, *Město Český Krumlov, Souhrn základních dat ke stavební kultuře v letech 1946–1959 a 1960–1990*, nestránkované rukopisy.

katalog architektů a několik případových studií. Celkový záběr tohoto výzkumného projektu je tvořen roky 1860–1990, přičemž v této práci byly využity informace z kapitol věnujících se letům 1946–1959 a 1960–1990.

Tento výzkum byl Janu Müllerovi patrně východiskem pro článek Architekt Bohumil Böhm a jeho českokrumlovské kino Družba vydaný v sedmém svazku *Památek jižních Čech*.⁷ Badatel v tomto textu akcentuje životní sejetí architekta s Českým Krumlovem a příběh stavby vykládá v jeho kontextu. Tento článek tak nejen že byl obsahově podstatný pro kapitolu o kině Družba, ale metodologicky ovlivnil i podobu zbylých dvou kapitol věnujících se krumlovským stavbám architekta Böhma. Jan Müller se také zapojil do přípravy objemné knihy *Český Krumlov od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví* vydané Národním památkovým ústavem v roce 2010. Zdejší příspěvky jak Jana Müllera,⁸ tak Marka Krejčího,⁹ byly využity v kapitole o poválečném urbanismu a architektuře Českého Krumlova.

Vedle prací Evy Erbanové a Jana Müllera je nutné uvést také recentní články Miroslava Pavla, věnující se stranickým sekretariátům v jihočeském kraji. V článku Bohumil Böhm a jeho nadstranická architektura stranických výborů KSČ jižních Čech publikovaném v časopise *Beton TKS* se zaměřil na Böhmova sídla v Prachaticích, Strakonících a Českém Krumlově,¹⁰ zatímco jeho kapitola s názvem Odkud vládla strana v knize *(A)typ: architektura osmdesátých let* zachycuje ostatní jihočeské okresní výbory KSČ navrhnuté Naděždou a Antonínem Dvořákovými.¹¹ Přestože se tento článek věnuje především architektuře 80. let, jeho úvod, v němž Miroslav Pavel vysvětlil historické a politické souvislosti fenoménu stranických sídel, byl podstatným zdrojem pro uvažování o českokrumlovském sídle OV KSČ a přidružených organizací.

Vedle výše uvedených textů bylo ve stěžejních kapitolách této práce, věnujících se Bohumilu Böhmovi a jeho krumlovským realizacím, čerpáno z archivních pramenů. Veškeré fondy, které byly v rámci přípravné rešerše pro tuto práci zkoumány, jsou neutříděné, což velmi ztěžuje orientaci v nich i možnost řádného citování archivních materiálů.

---

⁷ Jan Müller, Architekt Bohumil Böhm a jeho českokrumlovské kino Družba, in: Martin Gaži (ed.), *Památky jižních Čech 7*, České Budějovice 2016, s. 149–155.

⁸ Idem, Výtvarné dílo v architektuře Českokrumlovské sořely, 1951–1956, in: Martin Gaži (ed.), *Český Krumlov od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 645–660.

⁹ Marek Krejčí, Mezi asanací a regenerací, městská památková rezervace Český Krumlov padesátých letech 20. století, in: viz Martin Gaži (ed.), *Český Krumlov od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví* (pozn. 8), s. 291–304.

¹⁰ Miroslav Pavel, Bohumil Böhm a jeho nadstranická architektura stranických výborů KSČ jižních Čech, *Beton TKS XX*, 2020, č. 5, s. 56–61.

¹¹ Idem, Odkud vládla strana, in: Petr Vorlík (ed.), *(A)typ: architektura osmdesátých let*, Praha 2019, s. 88–94.

Ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích se od roku 2021 nachází architektova pozůstalost, původně uchovávaná jeho dcerou Evou Prokopcovou.¹² Jedná se o zatím neutříděné materiály různé povahy. Kartony s Böhmovými osobními dokumenty byly pro tuto práci důležitým zdrojem představujícím architektovu osobnost a jeho profesní zájmy. Vedle pracovní korespondence se v tomto fondu nacházejí materiály svědčící o jeho dalších profesních aktivitách. Mimořádně cenným dokumentem z tohoto souboru byl stručný životopis, sepsaný Bohumilem Böhmem krátce po polovině 60. let, a výkaz architektovy činnosti, který vytvořil po svém odchodu do důchodu, v roce 1991. Další složky architektovy pozůstalosti, které byly využity pro tuto práci, obsahují textovou i plánovou dokumentaci vnitřního řešení kina Družba a sídla OV KSČ.

Archivní materiály ke kinu a stranickému sekretariátu z architektovy pozůstalosti byly doplněny dalšími podklady k těmto stavbám nacházejícími se v archivu českokrumlovského stavebního úřadu.¹³ Zde uložené textové dokumenty byly využity zejména pro zrekonstruování historie výstavby obou realizací, a to včetně porevolučních přestaveb. Plánová dokumentace pomohla určit původní vnitřní uspořádání obou staveb.

Projektová dokumentace sídliště Plešivec II je torzálně dostupná ve Státním okresním archivu v Českém Krumlově.¹⁴ Zdejší materiály jsou zejména textové povahy a zachycují vývoj projektu sídliště i jeho výstavby už od konce 60. let. V SOkA Český Krumlov jsou také uchovávány městské kroniky, dostupné online.¹⁵ Ty byly v této práci využity jako důležité dobové svědectví, zachycující nejen náhled na architekturu Bohumila Böhma, ale i další stavební a kulturní dění ve městě. Kromě textových záznamů kronik byly využity i jejich fotografické a další přílohy, obsahující například pozvánky na slavnostní otevření budov kina a sídla OV KSČ.

Archivní rešerše byla doplněna důkladnou rešerší dobových periodik, a to jak architektonických, tak regionálních. Z prvně jmenovaných šlo především o časopisy *Architektura ČSR* a *Československý architekt*, které přinesly cenné dobové informace o tvorbě Bohumila Böhma i jeho postavení v soudobé architektonické obci, stejně jako náhled do architektonické praxe doby. Na regionální úrovni byla v 60. a 70. letech důležitá periodika *Jihočeská pravda*, noviny českobudějovické KSČ, a *Jiskra* s podtitulem *Zemědělské noviny Českokrumlovsko*, které pravidelně informovaly zejména o sídlišti Plešivec II, jehož výstavba měla přinést dlouho očekávané nové

---

¹² Státní okresní archiv České Budějovice, Osobní fond Bohumil Böhm (nezpracováno).

¹³ Archiv stavebního úřadu města Český Krumlov, plánová dokumentace Kino Luna a plánová dokumentace městský úřad.

¹⁴ Státní okresní archiv Český Krumlov, fond MěNV Č. Krumlov, MNV-1, Odbor výstavby a územního plánování, Program výstavby Dolní Plešivec – sídliště 1968–1976, č. př. 33/2017, karton 1,2.

¹⁵ Státní okresní archiv Český Krumlov, Kronika města Českého Krumlova, díl VI–VIII [dostupné online na: <https://digi.ceskearchivy.cz/305200> (vyhledáno 24. 3. 2022)].

byty. Průběžné zprávy o stavbě sídliště vycházely také v týdeníku českobudějovického pracoviště Pozemních staveb s názvem *Jihočeský stavbař*.

Neopomenutelným zdrojem informací o architektu Böhmovi dále byly rozhovory s jeho dcerou Evou Prokopcovou, vedené 5. 3. a 9. 4. 2022 v Českém Krumlově.

Pro pochopení celkové situace poválečné československé architektury byly důležité souborné publikace jako pátý¹⁶ a šestý¹⁷ svazek *Dějiny českého výtvarného umění*, zejména kapitoly o architektuře Pavla Halíka, Rostislava Švácha a Petra Kratochvíla, a *Československá architektura: 1945–1977* Josefa Pechara.¹⁸ Tato kniha vznikala na konci 70. let a neunikla deformaci faktů ve prospěch ideologie, je proto potřeba číst ji kriticky.

K uchopení tématu panelových sídlišť byla velmi nápomocná publikace *Paneláci 1, Padesát sídlišť v českých zemích*.¹⁹ Bližší vhled do problematiky poválečného znárodnění stavebnictví a vzniku Stavoprojektu nabídly texty Kimberly Elman Zarecor, zejména příslušné kapitoly v její knize *Utváření socialistické modernity: bydlení v Československu v letech 1945–1960*.²⁰ Právě fungování socialistických projektových ústavů není v dostupné literatuře dostatečně zmapováno, jelikož archivní materiály Stavoprojektu jsou zčásti ztraceny a ty zachované jsou dosud spíše neutříděné.²¹ Nové poznatky o tomto výrazném československém fenoménu možná přinese v době psaní této práce probíhající výzkumný projekt řešený na Fakultě architektury ČVUT Lucíí Mlynčkovou.²²

---

¹⁶ Polana Bregantová – Rostislav Švácha – Marie Platovská (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění V, 1939–1958*, Praha 2005.

¹⁷ Ibidem, *Dějiny českého výtvarného umění VI/1,2, 1958–2000*, Praha 2007.

¹⁸ Josef Pechar, *Československá architektura: 1945–1977*, Praha 1979.

¹⁹ Lucie Skřivánková – Rostislav Švácha – Eva Novotná – Karolína Jirkalová (eds.), *Paneláci 1, Padesát sídlišť v českých zemích*, Praha 2016.

²⁰ Kimberly Elman Zarecor, *Utváření socialistické modernity: bydlení v Československu v letech 1945–1960*, Praha 2015.

²¹ Toto se týká jak pražského pracoviště [viz Zarecor (pozn. 20), s. 105], tak českobudějovického ústavu, jehož archiv byl po sametové revoluci téměř celý skartován, zachovaná nezpracovaná část se nachází ve Státním oblastním archivu Třeboň.

²² Architektura sedmdesátých a osmdesátých let v České republice a na Slovensku. Vývoj a transformace státních projekčních a stavebních podniků, jejich zaměření a náplň v návaznosti na politicko-ekonomické poměry v bývalém Československu [viz <https://www.fa.cvut.cz/cs/vyzkum-a-spoluprace/vyzkumne-projekty/12735-architektura-sedmdesatych-a-osmdesatych-let-v-ceske-republice-a-na-slovensku-vyvoj-a-transformace-statnich-projekcnich-a-stavebnich-podniku-jejich-zamereni-a-napl-n-v-navaznosti-na-politicko-ekonomicke-pomery-v-byvalem-ceskoslovensku> (vyhledáno 10. 2. 2022)].

Poválečná československá architektura a českobudějovický Stavoprojekt v jejím kontextu

Období mezi lety 1945 a 1989 je nejen v české a slovenské historii, ale i v československé architektuře obdobím velmi svébytným. V kontextu této práce onen časový úsek znamená také tvůrčí roky architekta Bohumila Böhma, v jehož tvorbě se vývoj československé poválečné architektury pochopitelně odráží. Proto je na tomto místě nutné nastínit politický a kulturně-společenský kontext doby následující po druhé světové válce, představit vývoj československé architektury a vysvětlit strukturu stavebnictví, která byla po převzetí moci komunisty poměrně složitá, dogmatická a centrálně řízená.

Zatímco se po skončení druhé světové války nově obnovená Československá republika vzpamatovávala z katastrofy, architekti zapáleně deklarovali touhu se po letech nuceného omezení své práce zapojit do budování nového státu.²³ Nový „lidově demokratický“ stát měl umožnit přenést do praxe to, o čem levicoví architekti před válkou a během ní pouze teoretizovali. V prvních třech poválečných letech byly hlavními tématy v architektuře obnova zničených měst a vesnic a bytová výstavba.²⁴ Dění v Československu dospělo v roce 1948 ke komunistickému převratu a krátce po něm začalo být jasné, že na vize meziválečných levicových architektů nebude v novém státě brán příliš zřetel. Doznívající funkcionalismus záhy vystřídal požadavek socialistického realismu, v jehož intencích se pak československá architektura nesla až do poloviny 50. let.

V měsících, následujících po převzetí moci komunisty v únoru 1948, bylo stavebnictví, které se do té doby nacházelo z 95 % v soukromých rukách,²⁵ znárodněno a spojeno do Československých stavebních závodů,²⁶ čímž byla utvořena zcela nová struktura architektonické obce. Jejich ředitelem se stal politicky angažovaný předválečný levicový funkcionalista a člen Pracovní architektonické skupiny (PAS), která už ve 30. letech prosazovala typizaci a kolektivní plánování,²⁷ Karel Janů.²⁸ Následně při Československých stavebních závodech vznikla jejich ústřední projekční organizace Státní ústav pro projektování měst a vesnic (Stavoprojekt).²⁹

---

²³ BAPS, Spolupráce architektů na výstavbě státu, *Architektura ČSR V*, 1945–1946, č. 1, s. 2–20.

²⁴ Rostislav Švácha, *Architektura čtyřicátých let*, in: viz Bregantová – Švácha – Platovská (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění V, 1939–1958* (pozn. 16), s. 52.

²⁵ Pechar (pozn. 18), s. 21.

²⁶ *Ibidem*, s. 48.

²⁷ Otakar Nový, Čtvrtstoleté jubileum založení Stavoprojektu, *Architektura ČSR XXXII*, 1973, č. 10, s. 483.

²⁸ Zarecor (pozn. 20), s. 112.

²⁹ pa-šo [Pavel Šopák], heslo Stavoprojekt, in: Jiří Knapík – Martin Franc a kol., *Průvodce kulturním děním a životním stylem 1948–1967*, Praha 2011, s. 875.

V rámci ústavu, v jehož čele stál kolega Janů z PAS Jiří Voženílek, postupně vznikaly regionální architektonické ateliéry, díky čemuž v něm bylo už na konci roku 1948 sdruženo přes 1200 zaměstnanců a do roku 1952 číslo vzrostlo na 11 000 lidí.³⁰ Ve státním projektovém ústavu po roce 1948 působili téměř všichni vystudovaní architekti.³¹

Tato ohromná „továrna na projekty“ se musela podřídit ideologickým pravidlům a požadavkům strany, kterými v prvních letech její existence bylo zejména projektování ve stylu socialistického realismu a přísná struktura plánování navázaná na centrálně řízené hospodářství. Nejen vznik Stavoprojektů, ale i vymizení soukromých investorů architektonickou praxi velmi proměnilo. Architektura začala být spíše, než tématem uměleckým a estetickým, záležitostí ekonomiky a národního hospodářství.³² Kvalita musela často ustupovat ve prospěch kvantity a architektura byla hodnocena zejména v číslech a procentech vyjadřujících plnění plánu.

Co z meziválečné architektonické praxe přetrvalo, byly architektonické soutěže, byť měly v kolektivizovaném hospodářství jinou podobu. Byly vypisovány buď mezi architektky konkrétního projektového ústavu, nebo napříč nimi – na celostátní úrovni.³³ Hlavním médiem jejich prezentace, stejně jako prezentace architektonického dění a teorie obecně, byl časopis *Architektura ČSR*.

V jižních Čechách byl Stavoprojekt založen nejprve v první půli roku 1948 v Sezimově Ústí³⁴ (ještě pod původním názvem Stavební závody PA100) a o rok později v Českých Budějovicích. Za jeho vznikem stáli architekti Jan Řehoř, Josef Vítů a Josef Štamberk.³⁵ Od svého vzniku byl svázán s podnikem Pozemní stavby, který v prvních letech zpracovával prováděcí dokumentace,³⁶ a také byl u většiny staveb hlavním dodavatelem.

V rámci českobudějovického pracoviště Stavoprojektu, které bylo nejmenší v republice,³⁷ fungovala celkem čtyři projekční střediska, z nichž každé se skládalo ze šesti ateliérů, a jelikož

---

³⁰ Nový (pozn. 27), s. 488.

³¹ Martin Strakoš, *Po sorele brusel, kov, sklo, struktury a beton: kapitoly o architektuře a výtvarném umění 50. a 60. let 20. století od Bruselu po Ostravu*, Ostrava 2014, s. 27.

³² O tomto hovořila Radomíra Sedláková na konferenci *Architektura 60. a 70. let 20. století a památková péče* konané v Nové budově Národního muzea 13. října 2021.

³³ Zarecor (pozn. 20), s. 116.

³⁴ Vojtěch Štorm, *Architektura*, in: kolektiv autorů, *Třicet pět let výtvarného umění a architektury v jižních Čechách*, Hluboká nad Vltavou 1980, s. 50.

³⁵ Vojtěch Štorm, *Stavoprojekt*, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, <http://www.encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/stavoprojekt> (vyhledáno 29. 1. 2022).

³⁶ SOKA Český Krumlov, Jan Müller, *Město Český Krumlov, Souhrn základních dat ke stavební kultuře v letech 1946–1959*, nestr.

³⁷ redakce, *S patinou pětileté růže. Čtvrtstoletí i dnešek jihočeského Stavoprojektu*, *Československý architekt XX*, 1974, č. 8, 21. 5., s. 5.

všechny projektové ústavy měly být kompetentní k provádění kompletní stavební dokumentace, pracovala zde i řada technických inženýrů jako statici, geodeti, ekonomové ad.³⁸ Ve Stavoprojektech tedy došlo k mnohými architekty již dlouho požadovanému zavedení kolektivního projektování.³⁹ Cílem tohoto uspořádání měla být efektivní spolupráce jednotlivých projekčních složek a tím pádem i co neekonomičtější práce. Z archivních materiálů vyplývá, že v českobudějovickém Stavoprojektu byla klíčová projekční střediska označovaná jako A1 (zde pracovali například Ludvík Sýkora nebo Jaroslav Fidra) a A2, které bylo vedeno nejprve Miroslavem Fenclem a poté Jaroslavem Škardou. Právě zde pracoval architekt Bohumil Böhm, který vedl jeden z ateliérů, a jehož kolegy byli architekti Jan Benda, Roman Rousek ad.⁴⁰ Třetí projektové středisko fungovalo v Sezimově Ústí a architekti ve středisku A4 se soustředili na urbanismus.⁴¹

V 50. letech byl Stavoprojekt několikrát reorganizován, což se dotklo i českobudějovického pracoviště. V roce 1952 se vyčlenil z Československých stavebních závodů a stal se samostatným národním podnikem,⁴² následně vznikla řada specializovaných projektových ústavů jako Agroprojekt, Chemoprojekt, nebo Studijní a typizační ústav, který navrhoval prefabrikované soustavy a už od roku 1951 připravoval typizační sborníky, které měly docílit rychlejší a ekonomičtější výstavby.⁴³ Od roku 1958 spadaly všechny Krajské projektové ústavy (Stavoprojekty) pod správu krajských národních výborů, a to kvůli snaze decentralizovat řízení výstavby.⁴⁴ Krajských i specializovaných pracovišť na konci 50. let fungovalo po celém Československu 76.⁴⁵ Všichni projektanti museli být organizováni ve Svazu architektů ČSR, který vznikl roku 1956 navázáním na předcházející Svaz československých architektů.⁴⁶

První polovina padesátých let bývá v našem kontextu spojována se stalinismem, politickými procesy a atmosférou strachu,⁴⁷ v umění s již zmíněným socialistickým realismem. Ten byl uplatňován zejména v bytové výstavbě související s poválečnou obnovou a na monumentálních

---

³⁸ Za tyto informace děkuji Evě Erbanové.

³⁹ Eva Novotná, *Česká bytová výstavba 1958–1970* (disertační práce), Ústav pro dějiny umění FF UK, Praha 2018, s. 26.

⁴⁰ Archiv SÚ ČK (pozn. 13), plánová dokumentace Kino Luna, Soutěžní podmínky, s. 3.

⁴¹ redakce, S patinou pětিলisté růže (pozn. 37), s. 4.

⁴² heslo Projektové ústavy, in: viz Skřivánková – Švácha – Novotná – Jirkalová (pozn. 19), s. 450.

⁴³ Pechar (pozn. 18), s. 50.

⁴⁴ Novotná (pozn. 39), s. 26.

⁴⁵ Pechar (pozn. 18), s. 53.

⁴⁶ pa-šo [Pavel Šopák], heslo Svaz architektů ČSR (ČSSR), in: viz Knapík – Franc a kol. (pozn. 29), s. 885.

⁴⁷ Pavel Halík, Padesátá léta, in: viz Bregantová – Švácha – Platovská (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění V, 1939–1958* (pozn. 16), s. 279.

budovách reprezentujících nový socialistický stát, jako byly kulturní domy nebo hotely. I architekti českobudějovického projektového ústavu, včetně Bohumila Böhma, v té době navrhovali zejména obytné budovy pro města v regionu i mimo něj, a také továrny, které měly přispět k průmyslové přeměně tradičně zemědělských jižních Čech.⁴⁸

Změny v ideologii i stylové podobě československé architektury jsou spjaty s dvěma projevy Nikity Chruščova, který nejprve v roce 1954 odsoudil monumentalitu a nabubřelost sovětského socialistického realismu a následně, v roce 1956, ve svém slavném projevu na dvacátém sjezdu KSSS zkritizoval stalinský kult osobnosti.⁴⁹ Obě tyto události měly za důsledek odklon od socialistického realismu směrem k zájmu o nové stavební technologie, typizaci a architekturu ekonomicky výhodnou.⁵⁰ V československém prostředí to znamenalo hlavně obrat pozornosti k možnostem prefabrikace u bytových domů. Z kulturního a politického hlediska Chruščovova kritika vyvolala uvolňování poměrů, které bude pokračovat téměř po celá 60. leta až do srpna 1968, kdy do Československa vstoupí vojska Varšavské smlouvy.⁵¹

Českobudějovický Stavoprojekt se v roce 1959 jako jedno z pěti pracovišť v Československu zapojil do experimentální výstavby,⁵² která měla v návaznosti na onen zájem o typizaci otestovat prefabrikované, nejen panelové konstrukční soustavy, jež se posléze měly dostat do masové výroby. Jejím proklamovaným cílem bylo zvýšit úroveň bydlení a umožnit výstavbu 1 200 000 bytů do roku 1970, ke které se vláda zavázala.⁵³ Hlavními aktéry českobudějovických experimentů byli architekti Bohumil Böhm a Jan Benda. Bendův hotelový dům nazvaný příznačně Experiment [1] i Koldům [2], který navrhl Böhm společně s Bohumilem Jarolímem a Jaroslavem Škardou, lze vnímat jako příklady bruselského stylu, souvisejícího s československou účastí a úspěchem na EXPO v Bruselu v roce 1958.

Právě úspěch československého pavilonu na bruselské výstavě je jedním ze symbolů postupného politického uvolňování a v architektuře znamenal jasný obrat od socialistickorealisticke monumentality k zájmu o každodenní běžný život.⁵⁴ Navíc se československá architektura po letech tvrdé totality opět dostala do kontaktu s děním v západním světě a poválečným

---

⁴⁸ Erbanová, *Architektura 60. a 70. let na území Jihočeského kraje* (pozn. 3), s. 316.

⁴⁹ Kimberly Elman Zarecor, *Stavoprojekt a Ateliér národního umělce Jiřího Krohy v 50. letech 20. století*, in: Dita Dvořáková – Marcela Macharáčková (eds.), *Jiří Kroha v proměnách umění 20. století: 1893-1974, architekt, malíř, designér, teoretik*, Brno 2007, s. 359.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ Halík, *Padesátá léta* (pozn. 47), s. 291.

⁵² Erbanová, *Architektura 60. a 70. let na území Jihočeského kraje* (pozn. 3), s. 316.

⁵³ Rostislav Švácha, *Architektura 1958–1970*, in: viz Bregantová – Švácha – Platovská (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění VI/1, 1958–2000* (pozn. 17), s. 46–47.

⁵⁴ *Ibidem*, s. 36.

internacionálním stylem. Návaznost na západní vzory, ke které domácí architektury EXPO 1958 povzbudilo, je patrná i v díle Bohumila Böhma a dalších jihočeských architektů. Zřejmé jsou například citace Le Corbusiera u Koldomu, či inspirace architekturou Ludwiga Miese van der Rohe v případě budovy Stavoprojektu od Ladislava Konopky a Aloise Hlouška [3].⁵⁵ Ztělesňují svobodu volby vzoru, jímž se v nových politických poměrech mohl stát i západní architekt.⁵⁶

Provázání s architektonickým děním za železnou oponou je pro šedesátá léta příznačné a projevuje se v několika momentech. Vedle inspirace internacionálním stylem lze v československém prostředí zhruba od poloviny 60. let sledovat i návaznost na brutalismus a skulpturalismus.⁵⁷ Stavby, pro něž je klíčová plasticita, výrazná silueta nebo práce s materiálem, a tedy odpovídají jednomu či druhému stylovému proudu, nalezneme i na jihu Čech. Ve vztahu k tvorbě pražských architektů, kteří bývají v souvislosti s tímto tématem kanonicky zmiňováni (jde zejména o Karla Filsaka, manžele Šrámkovi a Jana Bočana), byly ovšem tyto tendence v jihočeském regionu o několik let opožděny. Až v letech 1975–1985 byl stavěn velkorysý komplex Jihočeského biologického centra ČSAV jihočeských architektů Aloise Hlouška a Vladimíra Zdvihala [4] s náznaky brutalismu, projevujícími se výraznou siluetou či přiznanými konstrukcemi.⁵⁸ Výraznými hmotami a sochařsky tvořenými architektonickými prvky se vyznačuje také ještě pozdější realizace budovy OV KSČ v Písku, navržená Antonínem a Naděždou Dvořákovými z budějovického Stavoprojektu [5].⁵⁹ V neposlední řadě můžeme ozvěny brutalismu sledovat také v tvorbě Bohumila Böhma, například u jeho stranických sídel v několika jihočeských okresních městech. Další dobově symptomatický proud, kladoucí důraz na konstrukci stavby, který lze shrnout pod pojem technicismus, lze s tvorbou architekta Böhma také spojit – odráží se zejména ve výjimečně zavěšené konstrukci střechy českobudějovického plaveckého stadionu [6].

Samostatným tématem, které má výsadní pozici nejen v dějinách poválečné architektury Československa, ale i v poválečné výstavbě na jihu Čech, jsou panelová sídliště. Ta začala být po pouze částečně úspěšné experimentální zkoušce z let 1959–1960 stavěna ve velkém.⁶⁰ Rozsáhlé sídlištní celky vznikaly v krajském městě, spíše drobnější v mnoha dalších menších městech

---

⁵⁵ Eva Erbanová, Budova Stavoprojektu, in: viz Vrabelová (ed.) (pozn. 3), s. 328.

⁵⁶ Švácha, Architektura 1958–1970 (pozn. 53), s. 45.

⁵⁷ Ibidem, s. 66.

⁵⁸ Erbanová, *Jižní Čechy: architektura 1945–1989* (pozn. 5), nestr.

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ Švácha, Architektura 1958–1970 (pozn. 53), s. 47.

v regionu. Většina architektů českobudějovického Stavoprojektu byla v 60. a poté i 70. letech zaměstnaná alespoň jedním obytným celkem.⁶¹

I přes rozvolnění poměrů v 60. letech v Českých Budějovicích nevznikl žádný autonomní projektový ústav podobný libereckému SIALu nebo pražskému Sdružení projektových ateliérů. Dle záznamů z pozůstalosti architekta Bohumila Böhma, uchovávané ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích, ovšem pracovníci jihočeského Stavoprojektu, včetně Böhma samotného, v té době několikrát pracovní či studijně cestovali do západní Evropy (např. do Rakouska, NSR či Dánska, Švédska a Finska),⁶² a tudíž lze vyvodit, že politické uvolnění mělo dopad i na profesní životy architektů z tohoto regionálního pracoviště.

Jde také o dobu, v níž se konal velký počet architektonických soutěží. V jihočeském kontextu byla výraznou událostí, uspořádanou ještě krátce před rokem 1960, celostátní veřejná soutěž na divadlo na Mariánském náměstí v Českých Budějovicích,⁶³ po které následovaly skromnější architektonické soutěže na veřejné stavby i v menších městech regionu. Na konci 60. let do Stavoprojektu České Budějovice přišli architekti mladší generace, narození ve 40. letech, jako byl Libor Erban⁶⁴ nebo Bohdan Sova⁶⁵.

Vpád vojsk Varšavské smlouvy v srpnu roku 1968 zastavil nejen obrodný proces a snahu o „socialismus s lidskou tváří“, ale i reformní snahy uvnitř Svazu architektů ČSSR.⁶⁶ Ještě v červnu 1968 se na jeho konferenci, konané v Brně, diskutovalo o nutnosti vnímat architekta jako kreativního pracovníka a postavit do popředí zájem o kvalitu architektury.⁶⁷ Během následné normalizace byl Svaz restrukturalizován a reorganizován tak, aby byl plně loajální k moci.⁶⁸ Postavení architekta, který musel být opět zaměstnán v projektovém ústavu, se proměnilo – nebyl

---

⁶¹ Eva Jandová, Výrazné osobnosti českobudějovického Stavoprojektu, in: eadem, *Poválečná architektura v Českých Budějovicích v kontextu dobové ideologie* (diplomová práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2016, s. 24–29.

⁶² SOkA České Budějovice, fond BB (pozn. 12), osobní materiály, např. Výkaz činnosti za léta 1965–1967 člena Svazu architektů ČSSR; cesty se konaly pod záštitou SA ČSSR.

⁶³ Miloslav Sýkora, Veřejná soutěž na Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích, *Architektura ČSR XIX*, 1960, č. 1, s. 1.

⁶⁴ Juraj Vondrka, Erban Libor, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, <http://www.encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/erban-libor> (vyhledáno 3. 2. 2022).

⁶⁵ Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2005, XIV, Sh-Sr*, Ostrava 2005, s. 328.

⁶⁶ Petr Kratochvíl, Architektura sedmdesátých a osmdesátých let, in: viz Bregantová – Švácha – Platovská (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění VI/1, 1958–2000* (pozn. 17), s. 387–388.

⁶⁷ Pechar (pozn. 18), s. 56.

⁶⁸ Kratochvíl, *Architektura sedmdesátých a osmdesátých let* (pozn. 66), s. 387.

již vnímán jako tvůrčí osobnost, nýbrž jako výrobní pracovník, svázaný plánem práce.⁶⁹ Svázaná byla v té době celá společnost. Byla obnovena cenzura, „nepřátelé státu“ byli propouštěni ze zaměstnání, KSČ znovu upevňovala svou moc. Srpnové události navíc jasně ukázaly, že jakékoliv pokusy o demokratizaci současného stavu budou brutálně potlačeny a nezbyvalo tedy moc naděje ve změnu.⁷⁰

V první půli 70. let vznikla řada realizací, které vzešly ze soutěží konaných před srpnem 1968,⁷¹ a proto nalezneme v československé architektuře tohoto období řadu staveb, které ještě odrážejí uvolněnou atmosféru předchozí dekády. V jižních Čechách jsou takovými stavbami například Krematorium v Českých Budějovicích architektů Stavoprojektu Jana Bendy a Borise Čepka [7],⁷² nebo českokrumlovské kino Bohumila Böhma [8].

Symptomatická je pro 70. léta výstavba sídel krajských a okresních výborů KSČ. Ta byla často přehnaně pompézní a nezřídka jejich výstavbou došlo k necitlivému zásahu do panoramatu měst, čímž komunistická strana demonstrovala svou dominantní pozici.⁷³ Velkými zásahy do stávající zástavby ale byly i veřejné stavby jiného poslání, Priory či předdimenzované hotely – i takový příklad normalizační budovy lze najít v portfoliích architektů budějovického Stavoprojektu. Je jím hotel Gomel [9].⁷⁴ V panelové výstavbě byl oproti předchozím letům ještě stupňován tlak na co nejvyšší počty bytů za co nejmenší finanční investice.⁷⁵ Nově byl promyšlen urbanismus sídelních celků a na základě kritiky přemíry volného prostoru a zeleně vznikala sídliště, kterým se autoři snažili vtisknout městský charakter.⁷⁶

Právě bytová výstavba byla v 70. letech hlavní náplní práce architektů (nejen) z českobudějovického Stavoprojektu.⁷⁷ Ač se architekti snažili velký objem těchto zakázek stylově diferencovat, ne vždy to kvůli omezeným možnostem dodavatele, kterým byly převážně Pozemní

---

⁶⁹ Radomíra Sedláková, Sedmdesátá léta, in: Miroslav Baše a kol., *Česká architektura 1945–1995*, Praha 1995, s. 55.

⁷⁰ viz např. Pavel Tigríd, *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*, Praha 1990.

⁷¹ Radomíra Sedláková, Cesty české architektury 60. a 70. let, in: viz Vrabelová (ed.) (pozn. 3), s. 23.

⁷² Anna Ženíšková, Budova krematoria, in: eadem, *Monumentální sochařská tvorba Jarmily Malátové na Jihu Čech* (bakalářská práce), FF JČU, České Budějovice 2017, s. 31.

⁷³ Kratochvíl, Architektura sedmdesátých a osmdesátých let (pozn. 66), s. 397.

⁷⁴ Jaroslav Škarda, Jan Benda, Libor Erban, 1977–1982, viz Petr Vorlík, Péče, in: viz idem (ed.) (pozn. 11), s. 135.

⁷⁵ Radomíra Sedláková, Cesty české architektury 60. a 70. let (pozn. 71), s. 18.

⁷⁶ Kratochvíl, Architektura sedmdesátých a osmdesátých let (pozn. 66), s. 388–389.

⁷⁷ Olga Myslivečková v rozhovoru s Miroslavem Malínským, Nejmenší Stavoprojekt u nás, *Československý architekt XXII*, 1976, č. 16–17, 31. 8., s. 1.

stavby, bylo možné.⁷⁸ Zejména výroba prefabrikovaných panelů byla velmi nepružná. I zakázky nebytových staveb měly na provinční úrovni už před počátkem vlastního projektování pevně danou typizovanou konstrukční soustavu (většinou šlo o MS 71), s jejímž použitím architekti museli počítat, protože variantní možnost neexistovala. Neustále tak s dodavatelem museli bojovat o možnost prosadit své plány a nutit jej k výrobě atypických prvků.⁷⁹ Velká část jihočeských veřejných a správních staveb té doby připadla nadregionálním architektům – například českobudějovické Muzeum dělnického revolučního hnutí bylo stavěno podle projektu architektů ze Státního ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů (SÚRPMO), kteří vyhráli v architektonické soutěži konané roku 1971 [10],⁸⁰ Telekomunikační budovu projektoval na tento typ staveb specializovaný Spojprojekt [11].⁸¹

Stylově byly stále rozvíjeny podněty ze 60. let.⁸² Pro normalizační architekturu, včetně té jihočeské, je příznačné rozkládání objemu do několika hmot,⁸³ častá je tvarová členitost, kombinace materiálů a přiznaná konstrukce. Postmodernistické tendence, které v 70. a 80. letech rezonovaly ve světě i v tvorbě mladé nastupující generace československých architektů,⁸⁴ nenašly u pracovníků českobudějovického Stavoprojektu větší odezvu. V jižních Čechách se postmoderní architektura objevila až díky mladým architektům působícím zejména v Praze, jako byl písecký rodák Josef Pleskot (rodinný dům v Písku, 1978–1986)⁸⁵ nebo Petr Keil (českobudějovický Pragoprojekt, 1985–1988)⁸⁶.

Výrazná generace architektů, kteří ve Stavoprojektu České Budějovice pracovali téměř od počátku jeho existence (Jaroslav Škarda, Jan Benda, Bohumil Böhm), se v průběhu poslední předrevoluční dekády dožívala šedesáti let. Výrazněji do dějin architektury 80. let na jihu Čech zasáhli jejich mladší kolegové, například Ladislav Konopka, autor specifického projektu Školy v přírodě ve

---

⁷⁸ To vyplývá z dobových rozhovorů s pracovníky Stavoprojektu České Budějovice, viz: redakce, S patinou pětileté růže (pozn. 37); Olga Myslivečková v rozhovoru s Miroslavem Malínským (pozn. 77).

⁷⁹ Miroslav Pavel, Rozhovor s Naděždou a Antonínem Dvořákovými, in: Petr Vorlík (ed.), *Rozhovory: architektura osmdesátých let*, Praha 2020, s. 102.

⁸⁰ Eva Erbanová, Památník a Muzeum dělnického revolučního hnutí jižních Čech v Českých Budějovicích, in: Martin Gaži (ed.), *Památky jižních Čech 8*, České Budějovice 2017, s. 171.

⁸¹ Olga Myslivečková v rozhovoru s Miroslavem Malínským (pozn. 77), s. 1.

⁸² Kratochvíl, *Architektura sedmdesátých a osmdesátých let* (pozn. 66), s. 403.

⁸³ Štorm, *Architektura* (pozn. 34), s. 51–52.

⁸⁴ Kratochvíl, *Architektura sedmdesátých a osmdesátých let* (pozn. 66), s. 412–413.

⁸⁵ Eva Erbanová, Rodinný dům na Ryšavce, in: eadem – Milan Šilhan – Rostislav Švácha (eds.), *Slavné vily Jihočeského kraje*, Praha 2007, s. 176–177.

⁸⁶ Rozhovor Vladimíra Šlapety s Petrem Keilem, <https://cosa.tv/postmoderni-stavby-petra-keila/> (vyhledáno 3. 2. 2022).

Volyni (1980–1986) [12].⁸⁷ S pádem komunismu se na počátku 90. let rozpadl i Stavoprojekt.⁸⁸ V novém demokratickém státním zřízení zakládali architekti, včetně mladší generace českobudějovického Stavoprojektu, vlastní ateliéry a projekční kanceláře. Starší architekti, jako byl Bohumil Böhm, s rozpadem jejich celoživotního pracoviště z většiny odešli do důchodu.

---

⁸⁷ Klára Brůhová, Výuka na zdravém vzduchu, in: viz Vorlík (ed.) (pozn. 11), s. 217–222.

⁸⁸ Petr Kratochvíl, Architektura 1989–2000. Obnova disciplíny, in: viz Bregantová – Švácha – Platovská (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění VI/2, 1958–2000* (pozn. 17), s. 877.

Urbanismus a architektura Českého Krumlova po roce 1945

Druhá světová válka město Český Krumlov z hlediska poškození historicky cenných objektů nijak citelně nezasáhla. V poválečném zhodnocení byl Krumlov městem s poměrně intaktně dochovanou středověkou půdorysnou strukturou, rozmanitou střešní krajinou a jen několika málo velkými stavbami z 19. století, které narušovaly drobné měřítko historického města.⁸⁹ Dějiny Českého Krumlova ale výrazně ovlivnil jiný válečný důsledek, a to odsun německy hovořícího obyvatelstva, se kterým v symbolické rovině odešla i paměť města. V roce 1930 v Českém Krumlově žilo 10 207 obyvatel, roku 1950 to bylo pouhých 8 827 lidí.⁹⁰ Radikální snížení počtu obyvatel bylo dorovnáváno novými dosídlenci a statistika postupně stoupala. Při sčítání lidu, ke kterému došlo o dalších dvacet let později, už byl výsledkem 10 430 lidí překonán předválečný počet občanů města.⁹¹ Příliv obyvatel znamenal nutnost výstavby nových bytů či úprav bytů stávajících. V průběhu 50. let tak vznikl jednak plán rekonstrukce a asanace domů v historickém jádru města, jednak plány nové výstavby na předměstích.⁹²

Už v roce 1947 provedl docent dějin umění a referent ministerstva školství Václav Mencl se svými studenty umělecko-historický průzkum památkového fondu města.⁹³ Na něj navázal stavební průzkum Adolfa Benše a jeho studentů z pražské umělecko-průmyslové školy.⁹⁴ Na základě těchto prací bylo v roce 1950 historické jádro Krumlova spolu s třicítkou dalších československých měst prohlášeno městskou historickou rezervací.⁹⁵ Jednotlivé objekty, které pod ni spadaly, měly být v následných letech opravovány tak, aby v nich každý rok vzniklo několik nových bytových jednotek a kvalita bydlení ve městě byla stále zvyšována. Rychlé úpravy bytového fondu, který už tehdy kapacitně nedostačoval, měly v komunisty vedeném státě přednost před důkladnými a kvalitními průzkumy jednotlivých objektů.⁹⁶ Podkladem pro opravné a asanační práce byly stále zejména průzkumy Mencla, Benše a jejich studentů.

Poválečné asanace československých intaktně dochovaných historických měst nebyly úspěšné. Na počátku 50. let se počítalo s tím, že rekonstrukce všech městských rezervací budou skončené ve

---

⁸⁹ Krejčí (pozn. 9), s. 298.

⁹⁰ Český statistický úřad, Dlouhodobý vývoj počtu obyvatel Jihočeského kraje, jeho okresů a okresních měst, https://www.czso.cz/csu/xc/dlouhodoby_vyvoj (vyhledáno 4. 2. 2022).

⁹¹ Ibidem.

⁹² SOKA Český Krumlov, Müller, *Souhrn dat 1946–1959* (pozn. 36), nestr.

⁹³ František Dvořák a kol., *Český Krumlov, jeho život a umělecký růst*, Praha 1948, s. 179.

⁹⁴ Ibidem s. 173.

⁹⁵ Krejčí (pozn. 9), s. 299.

⁹⁶ Ibidem, s. 292.

lhůtě deseti roků.⁹⁷ Aby se tak mohlo stát, měly pro tento účel být ze státního rozpočtu uvolněny vysoké finanční částky, jen Českému Krumlovu mělo být věnováno 118 milionů korun.⁹⁸ Z těch město na opravu nakonec ovšem dostalo jen nepatrný zlomek a nedostatek financí nebyl jediným důvodem, proč obnovovací práce neprobíhaly tak, jak se předpokládalo. Zpomalila je také reorganizace památkové péče v roce 1951, na základě které většinu kompetencí tehdy zaniklého Státního památkového úřadu převzaly krajské národní výbory, které na obnovu památek nebyly personálně, ani odborně připraveny.⁹⁹ Řemeslná náročnost obnov památek nebyla pro zestátněné stavebnictví zvládnutelná.¹⁰⁰

Od roku 1955 měl plány rekonstrukce a asanace jádra Českého Krumlova na starost Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů (SÚRPMO) a zejména architekt Vilém Lorenc. Jeho plány už se na základě poučení z nepovedené asanace Chebu nevěnovaly celým blokům, ale pouze konkrétním domům.¹⁰¹ Schválení záměru bylo ale protahováno. Už v polovině 50. let tak bylo zřejmé, že adaptace objektů v historickém jádru pro účely bydlení není ideální a mnohem rentabilnější bude nová výstavba za pomoci moderních metod a technologií. Jádro města tak přestala být z hlediska stavebních aktivit na dlouhou dobu věnována pozornost,¹⁰² která se stočila naopak k periferiím, kde začala už v 50. letech vznikat nová soustředěná bytová zástavba.

Český Krumlov po druhé světové válce tvořilo kromě historických částí Vnitřní město, Latrán a Plešivec, nacházejících se ve třech zákrutech Vltavy, několik převážně obytných čtvrtí z 19. a první poloviny 20. století rozestých kolem jádra na obou vltavských březích. Mezi nimi je třeba vyjmenovat Špičák navazující na historický Latrán, jehož středobodem byla puristická škola z konce 20. let, zástavbu pod hřbitovem, tvořenou nemocničními budovami z počátku století a rodinnými domy, a dále domky v území od Tavriny po úpatí Křížového vrchu.¹⁰³ Právě hornobránské předměstí se ohromně rozrostlo zejména v meziválečném období.¹⁰⁴ Během druhé světové války ve městě vznikly dva obytné celky v Heimatstilu – Nové domovy při hornobránském

---

⁹⁷ Miroslav Baše, Asanace, rekonstrukce a regenerace městských jader, in: viz idem a kol. (pozn. 69), s. 112.

⁹⁸ Krejčí (pozn. 9), s. 300.

⁹⁹ Ibidem, s. 302.

¹⁰⁰ Richard Biegel, *Město v bouři* (habilitační práce), Ústav pro dějiny umění FF UK, Praha 2021, s. 360.

¹⁰¹ Krejčí (pozn. 9), s. 304.

¹⁰² Ibidem, s. 302.

¹⁰³ viz Geoportál města Český Krumlov, Ortofoto 1947–1952, https://geoportal.ckrumlov.cz/mapa/mapa-pro-obcany-a-podnikatele/?c=-769537.45%3A-1182720.55&z=7&lb=of_1947_1952&ly=uln&lbo=1&lyo=&fbclid=IwAR3iuLjP3E_Y2hUtxS0kQc1fQTPMRepf05YXEHWQDCudPDOXQ_dr9ZR0awc (vyhledáno 13. 3. 2022).

¹⁰⁴ Eva Zuzáková – Eva Erbanová – Jana Štorková, *Plošný průzkum, zhodnocení a dokumentace architektonického kulturního dědictví 19. a 20. století, Český Krumlov*, České Budějovice 2010, s. 5, https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=166475 (vyhledáno 10. 3. 2022).

rybníku a bytové domy nacházející se při budoucí Třídě míru, na Nádražním předměstí, kde stálo už od první republiky několik vil [13]. Severozápadně od nich se pak už od roku 1919 rozprostírala vojenská kasárna.¹⁰⁵

V širším okruhu města bychom našli několik průmyslových center – jižně od staré plešivecké čtvrti do roku 1921 fungovala papírna,¹⁰⁶ kolem které na počátku 20. století vznikla obytná zástavba, navazující na historické plešivecké domy. Další továrny se nacházely na severovýchodě města, U sv. Trojice [13]. Průmyslové areály se nacházely též mimo město, na jehož hlavní přístupové cesty byly vázány. Dál na jih od Plešivce to byla papírna ve Větrní, severně od města na počátku 50. let teprve vznikající přádelna při vsi Domoradice, napojená na cestu z Českých Budějovic.

Další urbanistický rozvoj města byl omezen několika faktory. V prvé řadě to byl kopcovitý terén na obou březích Vltavy a samotná existence historického jádra, které je díky své výsostné poloze pohledově provázáno s většinou svého širšího okolí. Zejména západní oblasti kolem městského jádra pak nepřicházely pro novou výstavbu v úvahu jakožto ochranná pásma grafitového dolu. Další ochranné, a tedy nezastavitelné pásmo se nacházelo kolem vápencového dolu ve Vyšném.¹⁰⁷ V jižní části města bylo zase v důsledku produkce papírny ve Větrní znečištěné ovzduší, a proto i zdejší území nebylo pro zástavbu vhodné. První územní plán města, vytvořený v letech 1955–1956 pracovníky SÚRPMO pod vedením Jana Řezníčka, tak počítal především se zástavbou na Vyšehradě a Nádražím předměstí.¹⁰⁸ Průmyslové areály se měly soustředit do oblasti u Domoradic [14].¹⁰⁹

První poválečné obytné soubory, které byly tvořeny převážně architektonicky velmi jednoduchými zděnými domy s valbovými střechami a výtvarnými prvky typickými pro socialistický realismus, vznikly právě nedaleko vlakového nádraží – ve Vyšném a při Třídě míru. Prvně jmenované sídliště, stavěné ve dvou etapách v letech 1949–1952, vzniklo blízko vojenských kasáren a bylo určeno rodinám tamních důstojníků.¹¹⁰ Starší část sídliště odpovídá dvouletkové architektuře, mladší už lze přiřadit k socialistickému realismu, a to zejména díky keramickým

---

¹⁰⁵ Vladan Píša, Vracíme se ke kořenům, <https://novydvur.ckrumlov.cz/cz/vracime-se-ke-korenum/> (vyhledáno 13. 3. 2022).

¹⁰⁶ Zdena Mrázková – Jindřich Špinar – Petr Hudičák, *Krumlov – město pod věží*, Český Krumlov 2018, s. 210.

¹⁰⁷ Jan Řezníček, Rozvojové tendence města Českého Krumlova z hlediska zpracování územně plánovací dokumentace, *Památky a příroda X*, 1985, č. 5, s. 267.

¹⁰⁸ *Ibidem*, s. 268.

¹⁰⁹ Pavel Korčák, Český Krumlov, Směrný územní plán města a podrobný územní plán rekonstrukce a asanace historického jádra, *Architektura ČSR XXIV*, 1965, č. 9, s. 591.

¹¹⁰ Müller, Výtvarné dílo v architektuře Českokrumlovské soře (pozn. 8), s. 650.

reliéfům v nadpražích domů s motivy jako Horník, Slévači nebo Družba armády s lidem, které byly použity pro výzdobu domů i jinde v tehdejší Československu [15].¹¹¹ Šest bytových domů při nedaleké Třídě míru vzniklo v letech 1953–1955 na základě návrhu architektů budějovického Stavoprojektu.¹¹² I zde je architektura doplněna uměleckým dílem – štítovou stěnu jednoho z domů zdobí velkoformátové sgrafito s námětem Sklizeň od sochaře Jana Hally [16]. Další samostatný bytový dvojdům byl postaven na opačném pólu města, v Kaplické ulici a vyprojektoval jej Jaroslav Škarda.¹¹³ Domem nacházejícím se na parcele získané demolicí staršího objektu vstoupil mezi heterogenní zástavbu složenou z renesančních a barokních domů bývalého Fričkova dvora a prvorepublikových vil. Sgrafito je zde uplatněno ve formě vlysu pod přečnávající střechou [17].

V dějinách poválečného urbanismu Českého Krumlova byla zásadní událostí stavba Objížd'kové silnice, ke které došlo v letech 1958 až 1964 na základě projektu architekta SÚRPMO Jana Řezníčka [18].¹¹⁴ Už bezprostředně po válce začali městští radní uvažovat, jak omezit dopravu v úzkých uličkách historického jádra. Nabízel se buď systém jednosměrek, nebo obchvat města, ke kterému bylo nakonec přistoupeno.¹¹⁵ Výstavba obchvatu [19], která si vyžádala demolici řady historicky cenných domů, ale zároveň ze středověké struktury města téměř vyloučila automobilovou dopravu, výrazně proměnila širší urbanistické souvislosti města a vytvořila jeho novou kostru. Jde o hlavní komunikační tah od Českých Budějovic na Rožmberk. Českokrumlovské autobusové nádraží, nacházející se do té doby na náměstí, bylo v průběhu výstavby Objížd'kové ulice přesunuto do Jelení zahrady a na počátku roku 1967 začalo fungovat nové autobusové nádraží u nemocnice.¹¹⁶

V letech 1959–1961 bylo nedaleko od vojenského sídliště Vyšný vystavěno sídliště Vyšehrad, kde již bylo použito typizovaných panelů, ovšem domy stále ještě měly tradiční valbové střechy [20]. Projektantem sídliště byl Ludvík Sýkora z budějovického Stavoprojektu.¹¹⁷ V průběhu 60. let, kdy Český Krumlov prožíval velký hospodářský rozmach spojený s nárůstem obyvatel, následovala výstavba několika dalších panelových sídlišť v různých okrajových částech města. Na Špičáku

---

¹¹¹ Martina Mertová, Olomouc – Norská, in: viz Skřivánková – Švácha – Novotná – Jirkalová (pozn. 19), s. 57.

¹¹² Müller, Výtvarné dílo v architektuře Českokrumlovské sořely (pozn. 8), s. 654.

¹¹³ Ibidem, s. 660.

¹¹⁴ SOKA Český Krumlov, Jan Müller, *Město Český Krumlov, Souhrn základních dat ke stavební kultuře 1960–1990*, dopravní stavby, nestr.

¹¹⁵ Krejčí (pozn. 9), s. 301.

¹¹⁶ SOKA Český Krumlov, Müller, *Souhrn dat 1960–1990* (pozn. 114), nestr.

¹¹⁷ Jan Müller, Půlstoletí stavební kultury v Českém Krumlově: 1945–1995, in: Martin Gaži (ed.), *Památky jižních Čech 9*, České Budějovice 2018, s. 58.

vznikl mezi lety 1963 a 1966 soubor sestávající z jednoho dlouhého deskového domu, osmipatrového věžáku a pěti menších dvojdomů [21]. Architekt Otto Kubík zde již využil konstrukce typu T 06 B.¹¹⁸ Kvůli tomuto panelovému celku, v jehož blízkosti později vznikne Böhmovo kino Družba, bylo zdemolováno mnoho domů historického Špičáku. Ze zdejší původní zástavby, kterou už od začátku 17. století tvořily menší usedlosti a hospodářské dvory, doplněné ve 2. polovině 19. století o několik vil,¹¹⁹ zbylo jen torzo.

Od roku 1966 se stavěly čtyři panelové domy na sídlišti Plešivec I, na které v 70. letech Bohumil Böhm naváže sídlištěm Plešivec II. Vedle bytových domů zde vznikla i samoobsluha s restaurací v patře a celému sídlišti muselo i zde ustoupit několik historicky cenných domů [22]. Jde o zásah, který by byl v souvislostech dnešní památkové péče naprosto nepřijatelný. O dva roky později se začalo stavět u vlakového nádraží. Výstavba sídliště Za Nádražím pokračovala ještě na počátku 70. let, a kromě bytových domů, z nichž nejvyšší má devět pater, zde vzniklo i obchodní centrum a areál základní školy [23]. Výstavba rodinných domů byla po celou dobu trvání komunistické diktatury problematická. V 60. a 70. letech bylo několik domků a dvojdomků vystavěno při sídlišti Vyšný či na Horní Bráně.¹²⁰

Z velkých veřejných staveb vzniklých v Českém Krumlově v 60. letech 20. století, je třeba jmenovat zejména hotel Vyšehrad, který byl stavěn v letech 1966–1970 podle projektu architekta Josefa Opatřila na výjimečném místě na vrcholu vyšehradského svahu, odkud je dobře vidět na českokrumlovský zámek.¹²¹ Tato stavba se do panoramatu města zapsala podobně, jako se o deset let později stane u Böhмова sídla OV KSČ – i přes jistou velkorysost ani jedna ze staveb nezaujímá v městské siluetě výrazné postavení. Ve své době největší ubytovací zařízení ve městě bylo komplexním uměleckým dílem, do jehož výzdoby se zapojila řada regionálních umělců, včetně těch, spolupracujících i s architektem Böhem. V architektuře hotelu je patrný odraz funkcionalismu (Josef Opatřil studoval u Bohuslava Fuchse),¹²² i zájem o materiál a kontext stavby [24].

V roce 1963 bylo území Vnitřního města, zámku a Latránu prohlášeno městskou památkovou rezervací.¹²³ Tehdejší památkový zákon na rozdíl od dnešního ovšem nepočítal s žádným

---

¹¹⁸ SOkA Český Krumlov, Müller, *Souhrn dat 1960–1990* (pozn. 114), sídliště a obytné soubory, nestr.

¹¹⁹ Mrázková – Špinar – Hudičák (pozn. 106), s. 258.

¹²⁰ SOkA Český Krumlov, Müller, *Souhrn dat 1960–1990* (pozn. 114), individuální bytová výstavba, nestr.

¹²¹ Eva Jandová, *Hotel Vyšehrad v Českém Krumlově v souvislostech československé poválečné architektury* (bakalářská práce), FF JČU, České Budějovice 2013, s. 16.

¹²² Ibidem, s. 30.

¹²³ MPR Český Krumlov, Památkový katalog, <https://pamatkovykatalog.cz/pravni-ochrana/cesky-krumlov-84234> (vyhledáno 17. 2. 2022).

ochranným pásmem a výstavba na periférii tak byla regulována v mnohem menší míře než dnes. Ochranné pásmo městské památkové rezervace Český Krumlov ustanoví ONV až na sklonku totality, v roce 1987.¹²⁴

V období normalizace se pokračovalo s výstavbou nových bytů, a to především na sídlišti Plešivec II, navrženém Bohumilem Böhmem [25]. Revidovaný územní plán z let 1967–1968 určil právě toto území jako jedno z mála, kde je možný další rozvoj.¹²⁵ Tato výstavba pro urbanismus města znamenala jeho význačné rozšíření směrem na jih a vytvoření malého, do jisté míry samostatně fungujícího centra s vlastní základní školou a obchodním střediskem. Na opačném břehu Vltavy se na jihu města rozrůstalo Nové Spolí, kde vznikaly zejména menší bytové domy. Pod Křížovým vrchem, což bylo druhé území určené územním plánem pro novou zástavbu, byly stavěny rodinné domky.¹²⁶

Rozvíjelo se také území při Chvalšinské ulici na západě města, kde bylo už v roce 1971 vybudováno letní kino. V letech 1973–1979 probíhala výstavba přeložky samotné Chvalšinské silnice, hlavního dopravního tahu směrem na Chvalšiny a Černou v Pošumaví.¹²⁷ Souběžně zde byl stavěn zimní stadion a sportovní hala (1973–1975) [26] a budova gymnázia, na němž se začalo vyučovat v září 1978 [27].¹²⁸ Na konci 80. let pak tyto stavby doplní ještě budova krytého plaveckého bazénu, která potvrdí školně-sportovní využití této oblasti. Západně od ní bude na konci 80. let rozšiřována mlékárna.

Až v 70. letech se též podařilo konečně ve větší míře zrealizovat poválečné snahy o obnovu nejcennějších budov v centru města. Po několika dalších úředních a finančních peripetiích¹²⁹ byly v první polovině 70. let rekonstruovány zejména domy na náměstí, v Masné nebo Horní ulici, kde se pracovalo ještě v 80. letech. Právě Horní ulice se asanace dotkla nejvíce, byly zde rekonstruovány jednak bytové domy, jednak významné objekty jako městské muzeum nebo prelatura.¹³⁰ Následovaly velké rekonstrukce dalších výrazných staveb, mimo jiné zámecké

---

¹²⁴ Rozhodnutí ONV v Českém Krumlově o zřízení ochranného pásma MPR Č. Krumlov a pásma území s diferencovaným režimem ochrany v OP, 27. 12. 1987, https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=55659 (vyhledáno 17. 2. 2022).

¹²⁵ Řezníček (pozn. 107), s. 268.

¹²⁶ SOkA Český Krumlov, Kronika města Českého Krumlova, díl VII (1974–1977), rok 1976, s. 249 [dostupné online na <https://digi.ceskearchivy.cz/1339/128> (vyhledáno 9. 2. 2022)].

¹²⁷ SOkA Český Krumlov, Müller, *Souhrn dat 1960–1990* (pozn. 114), nestr.

¹²⁸ SOkA Český Krumlov, Kronika města Českého Krumlova, díl VIII (1978–1980), rok 1978, s. 108 [dostupné online na <https://digi.ceskearchivy.cz/1340/58> (vyhledáno 9. 2. 2022)].

¹²⁹ viz např. Anonym, Z dalších výsledků hospodaření minulého roku, *Jiskra* II, 1969, 15. 5., s. 1–2.

¹³⁰ SOkA Český Krumlov, Müller, *Souhrn dat 1960–1990* (pozn. 114), chronologický přehled stavebních akcí zařazených do programu asanace, nestr.

jízdárny, nebo Vošahlíkova mlýna.¹³¹ Stále ovšem šlo o velmi malou část z historických objektů, které potřebovaly rekonstrukci, tempo prací neodpovídalo vytyčenému plánu.¹³²

V sedmdesátých a poté i osmdesátých letech se odehrálo několik výrazných přestaveb v areálu nemocnice na Horní Bráně. Okolo staré nemocniční budovy z roku 1911 tu postupně vznikala další nemocniční oddělení a na konci 80. let už se ve svahu při silničním tahu na Kaplici nacházel rozlehlý nemocniční areál s dominantou v podobě výrazně členěného pavilonu interního oddělení, navrženého manželi Dvořákovými a Jaromírem Kročákem v roce 1983 [28].¹³³

Jestliže v 70. letech se Český Krumlov rozšiřoval na jih, zejména díky výstavbě sídliště Plešivec, v letech osmdesátých lze sledovat rozsáhlý stavební rozvoj zejména na severu města. Už na konci 70. let vznikla při ulici U sv. Trojice, nedaleko průmyslového areálu, řada rodinných domků, které ve svažitém terénu mohly být stavěny díky návozu zeminy, jež zbyla po vyrovnání terénu pro sídliště Plešivec II [29].¹³⁴ Šlo o první soustředěnou poválečnou bytovou výstavbu při severní hranici města. Severovýchodně odtud, v oblasti při někdejší samostatné vesnici Domoradice, se i v 70. letech stále rozrůstalo průmyslové centrum.¹³⁵ Na sklonku totality mezi ním a městským jádrem vzniklo sídliště Mír, nejmladší panelový obytný celek ve městě [30]. Veřejné stavby postavené v Českém Krumlově v posledních letech komunistické diktatury představuje kromě rekonstrukcí zejména dostavba polikliniky na Špičáku a nástavba pro základní školu v Kaplické ulici.

Výstavba, která se v Českém Krumlově v období mezi lety 1945–1989 odehrávala, je pro situaci města velmi příznačná. Jak bylo nastíněno, lze zde sledovat jednak péči o památky v historickém jádru města, jednak moderní výstavbu na jeho periferiích. Tyto dva přístupy byly většinou jasně odděleny. V poválečných dějinách Českého Krumlova nevznikla žádná novostavba, která by zasahovala do městského jádra, jako například obchodní dům Dyje ve Znojmě. Snad jen panelové sídliště Špičák se nachází příliš blízko hradu a zámku, nejde ovšem o tak těsnou blízkost historickému jádru, jako kupříkladu u sídliště Komenského náměstí v Litomyšli. Je to dáno tím, že válka si v historickém centru nevyžádala žádné demolice a zdejší budovy po válce dokázaly sloužit obchodu, kultuře i administrativě. Téměř tedy nebylo třeba stavět veřejné novostavby a hlavním zájmem tak byly především byty, kterých centrum města v důsledku nedotažené asanace nemohlo nabídnout mnoho. Zatímco domy v historickém jádru byly v pomalém tempu pouze

---

¹³¹ Řezníček (pozn. 107), s. 269.

¹³² nn, Problémy asanace, *Jiskra* VI, 1973, č. 48, 6. 12., s. 3.

¹³³ SOKA Český Krumlov, Müller, *Souhrn dat 1960–1990* (pozn. 114), zdravotnictví a sociální péče, nestr.

¹³⁴ SOKA Český Krumlov, MěNV Český Krumlov, MNV-1, odbor výstavby, Podrobný územní plán, 1950–1966, č. př. 33/2017, průvodní zpráva k zastavovacímu plánu „U Trojice“, srpen 1976.

¹³⁵ SOKA Český Krumlov, Müller, *Souhrn dat 1946–1959* (pozn. 36), industriální objekty, nestr.

konzervovány, většina poválečné výstavby byla soustředěna do širšího okruhu kolem jádra. Kromě bytových domů zde byla stavěna drobná střediska občanské vybavenosti – především samoobsluhy, školy a školky, případně restaurace. Přestože zde v poválečném období vzniklo několik výrazných dominant, které z různých pohledů narušují panorama města či výhledy z městské památkové rezervace, nedošlo k rozbití historického městského celku.

Bohumil Böhm: život a tvorba

Bohumil Böhm [31] se narodil 1. února 1926 v Českém Krumlově do rodiny krejčího Aloise Böhma, který měl svou dílnu a dům na Parkáně čp. 105.¹³⁶ Jak bylo naznačeno v předchozí kapitole, Český Krumlov v době Böhmova dětství a dospívání představovalo zejména intaktně dochované historické jádro s nepatrným počtem vstupů moderní architektury. Právě zde architekt vyrůstal. V okolí tohoto centra se nacházela roztroušená převážně vilová zástavba s minimem průmyslových areálů, a naopak rozlehlými zemědělskými plochami.

Po absolvování obecné školy Böhm studoval dva roky na gymnáziu v Českém Krumlově, na podzim roku 1938 přestoupil na gymnázium v Českých Budějovicích, kam se rodina po obsazení Sudet musela přestěhovat.¹³⁷ Pokračoval studiem Vyšší průmyslové školy stavební v Českých Budějovicích a následně, v letech 1946 až 1952, studoval architekturu a pozemní stavitelství na ČVUT v Praze, a to převážně v ateliéru profesora Jiřího Štursy,¹³⁸ někdejšího člena skupiny PAS, jednoho ze zakládajících členů Stavoprojektu a spoluautora Stalinova letenského pomníku.¹³⁹ Štursův ateliér se specializoval na správní a dopravní stavby a v ateliérových zadáních se často objevovaly návrhy budov MNV, ONV či vlakových nádraží. Práce Štursových studentů s těmito tématy uveřejněné v roce 1953 v *Architektuře ČSR* jako ilustrace k článku Oldřicha Starého o výchově mladých architektů¹⁴⁰ se vyznačují monumentalitou a doslovným použitím historizujících prvků, odpovídajícím tehdy obecně prosazovanému socialistickému realismu [32]. Lze předpokládat, že v podobném duchu během svých studií tvořil i Bohumil Böhm.

V roce 1952 se Böhm jako čerstvě promováný architekt vrátil do jižních Čech a nastoupil do československého Stavoprojektu. Záhy musel odsloužit dvouletou základní vojenskou službu a po návratu žil s manželkou a synem, narozeným v roce 1953, v Českých Budějovicích.¹⁴¹ Ve zdejším projektovém ústavu se poměrně rychle etabloval, o čemž svědčí i fakt, že pouhých šest let po nástupu na pracoviště vyhrál soutěž na budějovický plavecký stadion. Pracoval v jednom ze dvou hlavních projekčních středisek, jehož vedoucím byl Jaroslav Škarda.

Pro československou architekturu raných padesátých let je charakteristický socialistický realismus, hledání národního stylu a monumentality, která by dostatečně reprezentovala nový socialistický stát. Jde o období, v němž ještě byli činní někteří meziváleční funkcionalisté (včetně

---

¹³⁶ Müller, Architekt Bohumil Böhm a jeho českokrumlovské kino Družba (pozn. 7), s. 149.

¹³⁷ SOKA České Budějovice, fond BB (pozn. 12), osobní materiály, Životopis.

¹³⁸ Jiří Vondrka, O jubilentovi ing. arch. Bohumilu Böhmovi, *Architektura ČSR* XLV, 1986, č. 2, s. 87.

¹³⁹ Vladimír Šlapeta, Jiří Štursa, *Architekt* XLI, 1995, č. 6, březen, s. 6.

¹⁴⁰ Oldřich Starý, Výchovou architektů k hodnotné architektuře (minulost a dnešek), *Architektura ČSR* XII, 1953, č. 8–10, s. 182–240.

¹⁴¹ SOKA České Budějovice, Životopis (pozn. 137).

Böhmovi učitelé Štursy), a také o dobu, kdy se významným architektonickým tématem začala stávat typizace.¹⁴² V tomto nejasném terénu se Böhm v počátcích své kariéry ocitl.

Patrně první úkol, na kterém se svými kolegy (Miroslavem Fenclem, Jaroslavem Škardou, Jiřím Kubíčkem a Přemyslem Princem) z budějovického Stavoprojektu pracoval, byl projekt několika bloků domů v novém ostravském městě Šumbark-Bludovice.¹⁴³ Domy od budějovického kolektivu, navržené v letech 1952 a 1953, jsou stejně jako další budovy tohoto sídliště ve stylu monumentálního socialistického realismu, který využívá historizujících neorenesančních prvků (sgrafito, obloučkové suprafenestry a atiky) [33].¹⁴⁴ Záhy Böhm vytvořil první projekty i pro jižní Čechy.

Při projektování obytných domů na Lannově třídě v Českých Budějovicích, postavených v letech 1954 až 1957 v prolukách vzniklých bombardováním za druhé světové války,¹⁴⁵ mu byl opět východiskem socialistický realismus, ovšem ve značně střídmější poloze. Na prvních z nich, nacházejících se v nároží Lannovy a Jeronýmovy (Lannova třída 18 [34] a Jeronýmova 19), spolupracoval s architektem Miroslavem Fenclem.¹⁴⁶ Další, stavěné v letech 1956 a 1957, jsou již připisovány pouze Böhmovi (Lannova 62 [35], Lannova 87 [36], Lannova 83, Štítného 83–86). Všechny domy se vyznačují strohostí, vlastně purismem, přičemž zejména nároží obracející se do velkolepé Lannovy třídy jsou zmonumentalizována. Oproti výstavbě v Šumbarku-Bludovicích je tato sorela bez přímých historických citací. Böhm docílil podobného výrazu, jako například Antonín Tenzer u pražského hotelu Jalta nebo architekti Gronwaldt, Chvatlina a Řehoř v případě Domu potravin.

Záhy ovšem Bohumil Böhm od tohoto stylového směru upustil a čerpal zejména ze západní moderní architektury. To dokládá jednak českobudějovický Koldům, v němž je patrná znalost Le Corbusierovy obytné jednotky v Marseille, jednak budějovický plavecký stadion, jehož střechu architekt navrhl jako zavěšenou lanovou konstrukci, což je technologie, která byla v roce 1958, kdy projekt vznikl, světovou novinkou.¹⁴⁷

---

¹⁴² Pavel Halík, *Architektura padesátých let*, in: viz Bregantová – Švácha – Platovská (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění V, 1939–1958* (pozn. 16), s. 296.

¹⁴³ Josef Bláha, Ing. arch. Bohumil Böhm, <http://www.archindex.cz/indexdcma.php?ZobrazOsobuDcma=3&NeMapu=1&Neobsah=1&NeRegiomenu=1&NePoukazky=1&Ax=0&Nadpis=Architekti> (vyhledáno 2. 1. 2022).

¹⁴⁴ Andrea Madigarová, *Architektura a urbanismus v Havířově, 1947–1970* (diplomová práce), Katedra dějin umění FF UPOL, Olomouc 2010, s. 35.

¹⁴⁵ Juraj Thoma, Lannova třída, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/lannova-trida> (vyhledáno 2. 1. 2022).

¹⁴⁶ Bláha (pozn. 143).

¹⁴⁷ Martin Strakoš, Plavecký stadion v Českých Budějovicích, in: Rostislav Švácha (ed.), *Naprej! Česká sportovní architektura 1567–2012*, Praha 2012, s. 212.

Koldům vznikl v letech 1958 až 1964 v nároží Pražské třídy a Staroměstské ulice [2]. Bohumil Böhm jej vyprojektoval společně s Jaroslavem Škardou a Bohumilem Jarolímem.¹⁴⁸ Může být vnímán jako jihočeské vyvrcholení snah předválečných levicových architektů – jde o kolektivní dům hotelového typu s byty pro jednotlivce či bezdětné páry, přičemž jednotlivé obytné jednotky neměly kuchyň, jelikož její funkci suplovala společná restaurace, která byla spolu s kavárnou a kinem součástí stavby. Zároveň jde o vůbec první budovu v jižních Čechách cele smontovanou z prefabrikovaných panelů.¹⁴⁹ Koldům byl jedním z experimentů, na kterých se kolem roku 1960 testovaly možnosti panelových konstrukčních soustav. Na základě zkušenosti z této stavby vznikl krajský panelový systém „B“,¹⁵⁰ který Böhm zakrátko použije při výstavbě budějovického sídliště na Lidické.

Budějovický Koldům se vyznačuje vlastnostmi, které dobře charakterizují Böhmovu architekturu a budou podstatné i v jeho další tvorbě. Vedle již zmíněné inspirace západní architekturou, která se zde projevuje v lecorbusierovských kónických pylonech vynášejících hlavní hmotu domu a skulpturalisticky řešeném posledním patře, je to inspirace bruselským stylem, na jehož základě byla vytvořena čelní fasáda s dnes již nedochovanými neonovými nápisy i původní interiéry restaurace a kavárny [37].¹⁵¹ Bruselská koncepce Gesamtkunstwerku byla pro Bohumila Böhma, který ve všech svých realizacích kladl na propojení architektury a výtvarného umění velký důraz, zásadní. Třetím zde patrným motivem spojeným s Böhmovou tvorbou, je cit pro kontext, do něhož svou stavbou vstupuje. Ač jde o výraznou budovu, nechová se ke svému okolí arogantně, a naopak pointuje dříve urbanisticky nejasné místo.

Koldům, od roku 2012 památkově chráněný, je jednou z nejdůležitějších a architektonicky nejzajímavějších poválečných staveb v Českých Budějovicích. Na pomyslném nejvyšším stupínku vedle něj stojí českobudějovický plavecký stadion, snad vůbec nejznámější realizace Bohumila Böhma [6]. Plaveckou halou zastřešenou zavěšenou lanovou konstrukcí tvaru hyperbolického paraboloidu se architekt zařadil mezi přední poválečné československé architekty a není nemožné jeho dílo srovnávat ani se soudobými světovými trendy (podobná konstrukce byla poprvé použita jen o několik málo let dříve pro multifunkční halu v americkém Raleigh)¹⁵².

---

¹⁴⁸ Koldům, záznam v památkovém katalogu Národního památkového ústavu, <https://pamatkovykatalog.cz/koldum-705074> (vyhledáno 2. 1. 2022).

¹⁴⁹ heslo Koldům, in: Michal Kohout – Rostislav Švácha (ed.), *Česká republika – moderní architektura. Díl II, Čechy*, Praha 2014, s. 373.

¹⁵⁰ Erbanová, Koldům (pozn. 4), s. 280.

¹⁵¹ Ibidem.

¹⁵² Felix Haas, *Architektura 20. století*, Praha 1980, s. 427.

Architektonická soutěž na plavecký stadion, v níž Böhm zvítězil, byla vypsaná už v roce 1958, stavět se ovšem začalo až o osm let později a budova byla dokončena roku 1971.¹⁵³

Stadion tvoří plovárenská hala na nepravidelně oválném půdorysu a předsazené nízké podlouhlé křídlo, v němž se nachází dětský bazén a zázemí jako šatny, sprchy, bufet či kadeřnictví [38].¹⁵⁴ Zavěšená konstrukce umožnila architektovi stěny plovárenské haly maximálně prosklít a vizuálně tak propojit interiér a exteriér [39]. Architektura je opět citlivá k blízkému historickému jádru Českých Budějovic a jako v jiných Böhmových realizacích, i zde je doplněna výtvarnou složkou, konkrétně moorovskou sochou Odpočívajícího plavce, umístěnou před vstupem do bazénu [40].¹⁵⁵ Jejím autorem je sochař Stanislav Zadražil, který bude s Böhmem následně spolupracovat i na výtvarné výzdobě českokrumlovského sídliště Plešivec a sídla OV KSČ.

Projekt i realizace byly ohodnoceny v celostátní přehlídce architektonických prací členů Svazu architektů ČSR.¹⁵⁶ Po svém dokončení byla stavba publikována v *Architektuře ČSR*¹⁵⁷ i v zahraničních publikacích a časopisech.¹⁵⁸ Ač budova v 90. letech prošla několika úpravami popírajícími podstatu stavby, byla v roce 2017 prohlášena kulturní památkou. Komise Národního památkového ústavu, která se prohlášením zabývala, v odborném stanovisku vyzdvihla architektonickou čistotu stavby.¹⁵⁹ Čistota a elegance, projevující se zejména v jemných křivkách haly, jsou vlastnosti s architektem Böhmem pevně spjaté.

Už od konce 50. let byl Bohumil Böhm profesně spojen i se svým rodným městem. V roce 1957 se podílel na rekonstrukci dvou domů v Kájovské ulici¹⁶⁰ a v dalším roce se účastnil několika soutěží na ideové návrhy úprav českokrumlovských veřejných prostranství, v nichž byl poměrně úspěšný. Za návrh úpravy městského parku a kláštera byl oceněn první cenou, v soutěži na úpravu Jelení zahrady obsadil druhé místo, přičemž první cena nebyla udělena, a jeho studie Nových domovů

---

¹⁵³ Plavecký stadion a socha Odpočívající plavec, záznam v památkovém katalogu Národního památkového ústavu, <https://pamatkovykatalog.cz/plavecky-stadion-a-socha-odpocivajici-plavec-11155210> (vyhledáno 2. 1. 2022).

¹⁵⁴ Anonym, Plavecký stadión v Českých Budějovicích, *Architektura ČSR* XXXII, 1973, č. 9, s. 454.

¹⁵⁵ Anna Novotná, Odpočívající plavec, in: eadem – Anna Ženíšková, *Panny a labutě: umění ve veřejném prostoru a v architektuře Českých Budějovic z let 1948–1989*, Týniště nad Orlicí 2020, s. 20–21.

¹⁵⁶ Milan Hladký, Výsledky Přehliadky architektonických prací 1958–1959, *Československý architekt* VII, 1961, č. 1, 19. 1., s. 2; Miloš Bartoň, Přehliadka architektonických prací členů Svazu architektů ČSR za období 1970/71, *Architektura ČSR* XXXII, 1973, č. 2, s. 91.

¹⁵⁷ Anonym, Plavecký stadión v Českých Budějovicích (pozn. 154), s. 452–455.

¹⁵⁸ Eva Erbanová, Plavecký stadion, in: viz Vrabelová (ed.) (pozn. 3), s. 325.

¹⁵⁹ Plavecký stadion a socha Odpočívající plavec (pozn. 153).

¹⁶⁰ SOKA České Budějovice, fond BB (pozn. 12), osobní materiály, Výkaz činnosti 1952–1991 [přepis je přílohou této práce].

získala třetí cenu.¹⁶¹ Podle jeho návrhů pak patrně byly realizovány některé úpravy, není ovšem zřejmé, v jakém rozsahu.¹⁶²

Architektonických soutěží se Böhm už od roku 1953 účastnil poměrně intenzivně, a to jak těch, vypisovaných uvnitř budějovického projektového ústavu, tak i těch mimo něj, přičemž často spolupracoval s jinými architekty ze svého ateliéru. Je třeba zmínit Böhmovu účast v soutěži na ideový návrh Jihočeského divadla v Českých Budějovicích, která proběhla na pomezí let 1958 a 1959 a do níž bylo přihlášeno celkem 48 návrhů, včetně toho od manželů Machoninových nebo týmu Filsak, Bubeníček, Louda, Šrámek.¹⁶³ V soutěži byly uděleny tři třetí ceny a několik odměn, z nichž jednu získal i Böhm za svůj výjimečný návrh otáčivého hlediště umístěného do budovy na šestihranném půdorysu [41]. V roce 1962 se pak Bohumil Böhm společně se svým ateliérovým kolegou Romanem Rouskem účastnil soutěže na lázeňské sanatorium v Bechyni. Jejich návrh byl oceněn druhou zvýšenou cenou a publikován v *Architektuře ČSR* [42].¹⁶⁴ S Jaroslavem Škardou se roku 1971 zapojil do soutěže na Památník a muzeum dělnického revolučního hnutí v Českých Budějovicích, kterou vyhráli architekti ze SÚRPMO (Malát, Vít, Řezníček, Sádek, Malátová), podle jejichž návrhu byl památník nakonec postaven.¹⁶⁵

V roce 1957 se stal členem Svazu architektů ČSR¹⁶⁶ a na počátku nové dekády studijně cestoval do Polska a Sovětského svazu, později Dánska, Švédska, Finska a Západního Německa.¹⁶⁷ Cesty, ale také zahraniční periodika, která byla v 60. letech v Československu alespoň částečně dostupná, pro něj musely být důležitým inspiračním zdrojem. V roce 1965 mu bylo uděleno vyznamenání „za vynikající práci“. Už od roku 1955 bydlel v Českém Krumlově, kde od konce války opět žili i jeho rodiče, a to na Špičáku, v těsné blízkosti místa, kde později vznikne kino Družba.¹⁶⁸ Z Krumlova se po polovině 60. let spolu se svou druhou ženou a její dcerou přestěhoval do panelového domu na českobudějovickém sídlišti U Pekárenské, které sám vyprojektoval.¹⁶⁹

Ještě před sídlištěm U Pekárenské ovšem Bohumil Böhm navrhl jiný obytný soubor, který má v jeho tvorbě důležitou pozici. Jde o sídliště při Lidické třídě, nacházející se jižně od historického

---

¹⁶¹ SOkA Český Krumlov, Müller, *Souhrn dat 1946–1959* (pozn. 36), území plán, urbanistické návrhy, nestr.

¹⁶² Müller, *Architekt Bohumil Böhm a jeho českokrumlovské kino Družba* (pozn. 7), s. 150.

¹⁶³ Miloslav Sýkora, *Veřejná soutěž na Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích* (pozn. 63), s. 1.

¹⁶⁴ Vlastimil Dohnal, *Veřejná anonymní soutěž na novou lázeňskou léčebnu v Bechyni*, *Architektura ČSR* XXI, 1962, č. 4, s. 209–214.

¹⁶⁵ Erbanová, *Památník a muzeum dělnického revolučního hnutí* (pozn. 80), s. 171–179.

¹⁶⁶ SOkA České Budějovice, fond BB (pozn. 12), osobní materiály, dopis referenta Jiřího Šarocho o přijetí za řádného člena Svazu architektů ČSR ze dne 8. 2. 1957.

¹⁶⁷ SOkA České Budějovice, *Životopis* (pozn. 137).

¹⁶⁸ Rozhovor s dcerou Bohumila Böhma Evou Prokopcovou vedený 5. 3. 2022 v Českém Krumlově.

¹⁶⁹ Müller, *Architekt Bohumil Böhm a jeho českokrumlovské kino Družba* (pozn. 7), s. 150.

jádra Českých Budějovic. Vzniklo v letech 1960 až 1964 jako vůbec první budějovické sídliště tvořené kompletně panelovými domy.¹⁷⁰ Bylo postaveno na místě zasanované historické zástavby a architekt Böhms zde spolupracoval s kolegou Janem Bendou, který navrhl dominantu sídliště, dům Experiment [1].¹⁷¹ Bohumil Böhms je autorem několika dalších obytných budov i urbanistického řešení celé oblasti. Prostor kolem náměstí Jiřího z Poděbrad určil jako společenské i obchodní centrum sídliště,¹⁷² a do rohů přilehlé křižovatky umístil dvojici obytných sedmipodlažních domů, k nimž byly přiřčeny přízemní budovy s obchody [43]. Naproti nim navrhl desetipodlažní dům s taneční kavárnou Regina [44]. Další Böhmsova obytná zástavba podél Lidické třídy i v Roudenské ulici vytváří intimní parkové prostory, vymezené rozličnými typy nižších panelových budov. Pro obytné budovy Böhms použil soustavy B2 a B4, předcházející typ T 06 B, jenž z těchto soustav částečně vyšel.¹⁷³

Podobně jako u mnoha jiných sídlištních celků vzniklých na počátku 60. let byla architektura doplněna množstvím uměleckých děl. Fasády domů v křižovatce při náměstí Jiřího z Poděbrad zdobily dnes již odstraněné mozaiky malíře Jana Cihly a sochaře Bohumila Dobiáše, do jednoho z polouzavřených prostorů mezi obytnými domy byla umístěna plastika Labutě Františka Mrázka [45].¹⁷⁴ S těmito umělci bude architekt později spolupracovat i na výzdobě svých krumlovských realizací. Dobovým tiskem i literaturou byl Böhmsův a Bendův obytný soubor vnímán jako moderní, pokrokový a následováníhodný.¹⁷⁵ Sídliště bylo mnohokrát publikováno v *Architektuře ČSR* jako dobrý příklad panelové výstavby v blízkosti historického jádra města.¹⁷⁶ Různorodostí budov a jejich prostorovým uspořádáním se zde povedlo vytvořit přívětivé prostředí, které v panelové výstavbě té doby nebylo vůbec samozřejmé. Bohumil Böhms zde opět dokázal svůj cit pro městský urbanismus.

Šedesátá léta byla architektoým vrcholným tvůrčím obdobím. Po celou dekádu musel pracovat vždy na několika projektech souběžně, jelikož v té době byla dokončována stavba budějovického Koldomu, probíhala výstavba panelových domů na Lidické a Pekárenské a následně plaveckého stadionu. Zároveň připravoval několik soutěžních studií, například na českobudějovické

---

¹⁷⁰ Juraj Thoma, Lidická třída, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/lidicka-trida> (vyhledáno 2. 1. 2022).

¹⁷¹ Erbanová, Bytová výstavba na nároží ulic Lidické a Mánesovy (pozn. 4), s. 283.

¹⁷² Klára Eliášová, České Budějovice – Lidická třída, in: viz Skřivánková – Švácha – Novotná – Jirkalová (pozn. 19), s. 225.

¹⁷³ Ibidem.

¹⁷⁴ Ibidem, s. 226.

¹⁷⁵ Štorm, *Architektura* (pozn. 34), s. 51.

¹⁷⁶ např. Vladimír Matoušek, Plánování a výstavba měst a vesnic v Československu, *Architektura ČSR XXVI*, 1967, č. 2–3, s. 114–131; Miloslav Sýkora, Čtyřicet let socialistické bytové výstavby v ČSR, *Architektura ČSR XLIV*, 1985, č. 4, s. 145–150.

krematorium, hotel Cristal a v neposlední řadě i na českokrumlovské kino. Angažoval se v krajském výboru Svazu architektů ČSSR a jako jeho zástupce se účastnil celostátní konference Svazu, konané v červnu zlomového roku 1968 v Brně.¹⁷⁷ Na této konferenci členové SA ČSSR svým prohlášením podpořili Akční program KSČ a demokratizaci socialistického zřízení, požadovali dodržování lidských práv a vedení společnosti chápající „lidskou potřebu poezie a kultury prostředí, která nás obklopuje“.¹⁷⁸

Po začátku normalizace se ovšem Bohumil Böhm pohotově včlenil do nových struktur. V roce 1972 se stal členem Ústředního výboru toho roku nově ustanoveného restrukturalizovaného Svazu architektů ČSR a součástí výboru jeho jihočeské krajské organizace.¹⁷⁹ V následujících letech byl členem dalších výborů a komisí v rámci této struktury¹⁸⁰ a zasedal v porotě Přehlídky studentských architektonických prací,¹⁸¹ což vše svědčí o jeho angažovanosti a ne nevýznamném postavení v tehdejší architektonické obci. V letech 1976 až 1978 působil v redakčním kruhu *Architektury ČSR*,¹⁸² sám ale patrně nikdy nepublikoval. Roku 1977 podepsal stejně jako většina tehdejších členů Svazu tzv. Antichartu.¹⁸³

V 70. letech, kdy byly realizovány všechny Böhmovy českokrumlovské stavby, byla jeho hlavním tématem reprezentativní stranická sídla v okresních městech. Navrhl je hned pro tři z osmi okresních měst tehdejšího Jihočeského kraje – Prachatice, Strakonice a Český Krumlov (autory sídel OV KSČ ve zbylých jihočeských okresních městech jsou manželé Naděžda a Antonín Dvořákoví)¹⁸⁴.

První Böhmovy studie prachatického komplexu, sestávajícího ze sídel OV KSČ, Svazu mládeže, Okresní odborové rady a Domu politické výchovy, jsou datovány do roku 1967, stavělo se ovšem až v letech 1973–1976.¹⁸⁵ Objem budovy je založený na průniku tří hmot, které jsou propojené, ale definované samostatně. Vstupní křídlo s velkým sálem je oproti dvěma hmotám, které jej

---

¹⁷⁷ SOkA České Budějovice, fond BB (pozn. 12), osobní materiály, program konference včetně architektoých ručně psaných poznámek.

¹⁷⁸ Ibidem, opis prohlášení členů Svazu architektů ČSSR, schválené na celostátní konferenci konané ve dnech 21.–23. června 1968.

¹⁷⁹ redakce, Členové výborů krajských organizací Svazu architektů ČSR, *Československý architekt XVIII*, 1972, č. 14–15, 31. 7., s. 2.

¹⁸⁰ redakce, Komise svazu architektů ČSR, *Československý architekt XIX*, 1973, č. 9, 25. 5., s. 2.

¹⁸¹ redakce, Přehlídka studentských architektonických prací, *Československý architekt XIX*, 1973, č. 25, 21. 12. s. 2.

¹⁸² viz obsahové stránky *Architektury ČSR* v letech 1976 až 1978.

¹⁸³ redakce, Jednotný hlas tvůrčích pracovníků, *Československý architekt XXIII*, 1977, č. 5, 28. 3., s. 1–2.

¹⁸⁴ Pavel, Odkud vládla strana (pozn. 11), s. 88–94.

¹⁸⁵ Pavel, Bohumil Böhm a jeho nadstranická architektura stranických výborů KSČ jižních Čech (pozn. 10), s. 58.

obklopují, odsunuto do zadního plánu a je spojujícím prvkem a hlavní komunikační jednotkou celé stavby [46]. Atika krajních hmot evokuje cimbuří, které lze číst jako symbol nedobytnosti a moci.¹⁸⁶ Nižší ústřední křídlo je v patře členěno subtilními pilířky, jež budou později použity i u českokrumlovského sídla. S pozdějším Böhmovým sekretariátem v Českém Krumlově má ten prachatický společnou i výraznou siluetu stavby a přiznanou konstrukci, díky kterým se architekt v těchto realizacích přiblížil dobově příznačnému brutalismu. Stejně jako u mnohých dalších Böhmových prací, i zde se architekt musel vyrovnat s pohledovou blízkostí historického jádra města. Prachatická stavba se navíc ze severozápadu přimyká k přírodní památce Skalka. V hmotovém členění i barevnosti stavby je zřetelná architektova snaha na přírodní a architektonické dědictví Prachatic navázat.

Na sídle OV KSČ ve Strakonících Böhm pracoval téměř souběžně s tím prachatickým, v letech 1967–1973. I zde se komplex skládá ze třech objemů, z nichž nejmenší, sídlo Svazu socialistické mládeže, byl dostavěn až v 80. letech a Böhmovo autorství u něj není jisté.¹⁸⁷ Architekt zde mohl částečně vyjít z vlastních návrhů pro prachatické ústředí. Dnes nedochované řešení fasády se zde ale výrazně lišilo, tvořila ji ustupující podnož a předstupující dvě patra s celoprosklenou fasádou [47].

Böhmovy okresní výbory pro jihočeská města lze vnímat jako vrchol jeho profesního života. To stvrzuje Cena Josefa Havlíčka, kterou byl „za zásluhy o rozvoj socialistické architektury, zvláště za projekt a realizaci budovy OV KSČ v Českém Krumlově“ vyznamenán v roce 1985.¹⁸⁸ Paralelně se stavbou stranických sídel, českokrumlovského kina Družba a sídliště Plešivec pracoval na několika menších projektech. Začal se více věnovat návrhům interiérů či pomníků, na kterých spolupracoval s jihočeskými sochaři Františkem Mrázkem a Stanislavem Zadražilem.¹⁸⁹

Osmdesátá léta byla v Böhmově profesním životě dobou tvůrčího útlumu. Po roce 1979 už nevytvořil žádnou stavbu, která by se zapsala do dějin jihočeské poválečné architektury. Zejména kvůli svému špatnému zdravotnímu stavu se téměř přestal zabývat velkými architektonickými projekty a zaměřil se na menší úkoly.¹⁹⁰ Intenzivně se věnoval zejména tématu výtvarného díla v architektuře. Byl členem komise pro spolupráci výtvarníka s architektem, jejichž zasedání se pravidelně účastnil,¹⁹¹ a sám byl často předmětem jednání této komise. Pracoval ovšem i na

---

¹⁸⁶ Ibidem, s. 59.

¹⁸⁷ Ibidem, s. 61.

¹⁸⁸ M. D., Ceny SČA a Josefa Havlíčka, *Architektura ČSR XLVI*, 1987, č. 2, s. 112.

¹⁸⁹ SOKA České Budějovice, Výkaz činnosti 1952–1991 (pozn. 160).

¹⁹⁰ Rozhovor s dcerou Bohumila Böhma Evou Prokopcovou (pozn. 168).

¹⁹¹ SOKA České Budějovice, fond BB (pozn. 12), osobní materiály, pozvánky na zasedání komise pro spolupráci výtvarníka s architektem.

několika nakonec nerealizovaných studiích, včetně dvou podrobných územních plánů a projektu rekonstrukce plaveckého stadionu, který již nedokončil.¹⁹² Ve Stavoprojektu setrval až do jeho rozpadu v roce 1990,¹⁹³ kdy kvůli vážné srdeční chorobě odešel do předčasného důchodu.¹⁹⁴

V roce 1991 na prosbu Evy Prokopcové vypracoval kompletní seznam svých děl vzniklých v letech 1952 až 1991, který uchovává paní Prokopcová a jehož kopie se nachází i v architektově pozůstalosti v budějovickém archivu. Bohumil Böhm v něm shrnul, že během své kariéry se účastnil 29 architektonických soutěží, vypracoval 30 projektů a studií, podle jeho plánů bylo postaveno 23 realizací a podílel se na řešení 27 interiérů.¹⁹⁵ Tyto počty dosvědčují slova architektovy dcery o jeho ohromné pílí, oddanosti své profesi a odhodlání prosadit své návrhy navzdory často nepřejícím podmínkám centralizovaného stavitelství.¹⁹⁶ I v důchodu Bohumil Böhm pracoval na drobných architektonických projektech.¹⁹⁷ Zemřel 8. července 2004 v Českých Budějovicích.

---

¹⁹² SOkA České Budějovice, Výkaz činnosti 1952–1991 (pozn. 160).

¹⁹³ Bláha (pozn. 143).

¹⁹⁴ Jiří Vondrka (pozn. 138), s. 87.

¹⁹⁵ SOkA České Budějovice, Výkaz činnosti 1952–1991 (pozn. 160).

¹⁹⁶ Rozhovor s dcerou Bohumila Böhma Evou Prokopcovou (pozn. 168).

¹⁹⁷ Rozhovor s dcerou Bohumila Böhma Evou Prokopcovou vedený 9. 4. 2022 v Českém Krumlově.

Kino Družba

soutěž 1968, projekt 1971–1974, realizace 1974–1976

Kulturním stavbám věnoval komunistický režim poměrně hodně pozornosti a často šlo o ambiciózní projekty, které měly reprezentovat velkorysost komunistické politiky a hospodářství. Podobná pečlivá pozornost byla věnována i sportovním objektům, což mimo jiné dokládá Böhmovův českobudějovický plavecký bazén. Kina hrála v komunistické propagandě důležitou roli, a proto byl na jejich výstavbu a modernizaci kladen velký důraz.¹⁹⁸ Nejinak tomu bylo i u kina Družba v Českém Krumlově, které vzniklo v polovině 70. let a bylo postaveno „lidem“ v rámci Akce Z. Dobová regionální periodika věnovala výstavbě „tolik potřebného a očekávaného širokoúhlého kina“¹⁹⁹, na které občané odpracovali celkem téměř 120 000 brigádnických hodin,²⁰⁰ poměrně velkou pozornost.

Historie stavby

První kino v Českém Krumlově, nacházející se v Nové hospodě na Horní Bráně, bylo zřízeno už v roce 1911 a na konci 60. let zdejší provoz, který byl jediným stálým kinem ve městě, již nevyhovoval soudobým požadavkům.²⁰¹ Návrhy na vybudování nového moderního kinosálu se objevovaly už za druhé světové války, skutečně se k nim ovšem přikročilo až o více než dvacet let později. Ještě předtím se město zvýšenou poptávkou po filmové produkci pokusilo alespoň částečně uspokojit výstavbou letního kina, ke které došlo při Chvalšinské silnici v roce 1967.²⁰² Roku 1968 vznikl nový územní plán, který počítal s výstavbou kina na parcele na Špičáku, na hranici městské památkové rezervace zřízené o pět let dříve a zároveň při nově vzniklém panelovém sídlišti. Stavba měla být umístěna právě sem proto, že bylo předpokládáno zvýšení počtu obyvatel a stavební rozvoj této části města, který byl v té době už započat výstavbou zhruba pěti set bytů na sídlišti Za Nádražím.²⁰³ Následně byla mezi architekty českobudějovického Stavoprojektu vypsaná vnitropodniková soutěž na architektonickou studii kina.

Šlo o ústavní volnou neanonymní soutěž, jejímž objednavatelem byl Městský národní výbor v Českém Krumlově, který byl též investorem stavby.²⁰⁴ Zadání soutěže požadovalo kinosál pro

---

¹⁹⁸ Strakoš, *Po sorele brusel, kov, sklo, struktury a beton* (pozn. 31), s. 102.

¹⁹⁹ ms, Akce Z za deset miliónů, *Jiskra* VIII, 1975, č. 14, 10. 4., s. 1.

²⁰⁰ Mir[oslav] Jílek, Dárek pod stromeček, *Jiskra* IX, 1976, č. 50, 17. 12., s. 3.

²⁰¹ Anonym, Nové kino potřebuje okresní město, *Jiskra* I, 1968, č. 4, 24. 10., s. 2.

²⁰² Archiv SÚ ČK (pozn. 13), plánová dokumentace Kino Luna, projektový úkol na výstavbu kina v Českém Krumlově – Špičák, vypracovaný Milošem Podholou v březnu 1972, s. 1.

²⁰³ Ibidem.

²⁰⁴ Ibidem, Kino Č. Krumlov, prováděcí dokumentace, 31. 10. 1974.

350 diváků, cukrárnu s místy k sezení uvnitř i na terase, bufet, klubovnu a vlastní kotelnu. Navrhovaná budova měla dotvořit soubor bytové výstavby na Špičáku a zároveň respektovat blízkost historického jádra města.²⁰⁵ Soutěž byla ukončena a vyhodnocena v letních měsících roku 1968. Návrhů bylo předloženo celkem šest (zapojili se například architekti Ludvík Sýkora, Boris Čepek nebo Libor Erban) a první snížená cena byla udělena návrhu Bohumila Böhma.²⁰⁶ Objekt navrhl jako sraz dvou hmot, nižšího obslužného křídla a vyššího kinosálu na polygonálním půdoryse. Porota na Böhmově návrhu ocenila zejména odsunutí hmoty kinosálu do pozadí a jednoduchou nemonumentální architekturu.²⁰⁷ Böhm za svůj návrh získal odměnu 4 500,- Kčs a jelikož všechny předložené návrhy splnily podmínky soutěže, získali odměny v nižších částkách i ostatní účastníci.²⁰⁸ Porota doporučila vypisovateli soutěže, aby zpracováním projektu pověřil architekta Böhma.

Od vyhodnocení soutěže do začátku stavby uplynulo pět let. Už v lednu 1969 byl zpracován projektový úkol, který byl ovšem až v únoru 1970 předložen k projednání radě městského národního výboru. Zdržení způsobila snaha získat pro stavbu Okresní stavební podnik, který ovšem neměl kapacitu a stavbu odmítl (proto byla nakonec svěřena brigádníkům Akce Z).²⁰⁹ Do září roku 1971 vytvořili architekt Böhm a jeho spolupracovníci ze Stavoprojektu většinu projektové dokumentace, včetně podrobných projektů na vzduchotechniku, elektrorozvody apod.²¹⁰ Vycházela ze soutěžního návrhu, který byl drobně upraven podle požadavků investora. Do klubovny byla například doplněna promítárna a cukrárna byla vyměněna za denní bar **[48]**. Investor původně požadoval i zařízení pro 70 mm film, ale tento požadavek byl nakonec zamítnut, jelikož by si vyžádal mnohem větší promítací vzdálenost, než s jakou architekt počítal. V lednu 1972 vydal odbor výstavby MěstNV územní rozhodnutí o umístění stavby na Špičáku,²¹¹ ovšem až v říjnu 1973 město vydalo povolení pro stavbu a zařadilo ji do Akce Z.²¹²

Před zahájením stavebních prací musel být upraven svažitý terén parcely, což bylo vzhledem ke skalnatému podloží poměrně náročné. Novostavbě musel ustoupit zchátralý dům čp. 233 z 19. století a po dokončení stavby byl zbourán i starší domek čp. 143, který během výstavby sloužil

---

²⁰⁵ Ibidem, soutěžní podmínky ústavní volné soutěže na architektonickou studii kina v Č. Krumlově, listina podepsaná V. Samcem, ředitelem Stavoprojektu České Budějovice, nedatováno.

²⁰⁶ Anonym, Vítězem soutěže..., *Jihočeská pravda* XXIV, 1968, č. 229, 24. 9., s. 2.

²⁰⁷ Archiv SÚ ČK (pozn. 13), plánová dokumentace Kino Luna, záznam o jednání poroty konaném ve dnech 15. 7. 1968 v Č. Krumlově a 19. 7. 1968 v Českých Budějovicích.

²⁰⁸ Ibidem.

²⁰⁹ Ibidem, dopis vedoucího odboru výstavby Miloše Podholy Radě MěstNV, 20. 2. 1970.

²¹⁰ Ibidem, projektový úkol (pozn. 202), s. 2.

²¹¹ Ibidem, MěstNV v Českém Krumlově, Územní rozhodnutí podepsané Milošem Podholou, 12. 1. 1972.

²¹² Ibidem, přípustnost stavby – kino Č. Krumlov, 15. 10. 1973.

jako zázemí pracovníků a sklad nářadí.²¹³ Demolice obou staveb dovršily necitlivé zásahy, ke kterým na předměstí před Budějovickou branou došlo už před stavbou zdejšího sídliště. V rámci terénních úprav byla dále celá parcela zpevněna výstavbou opěrné zdi na severovýchodě.

Samotná výstavba byla započata v dubnu 1974.²¹⁴ V létě toho roku byly vyhloubeny a postaveny základy budovy a v říjnu Böhm doprojektoval prováděcí dokumentaci.²¹⁵ Nejprve se stavěl suterén a následně přízemní části nízkého obslužného křídla, posléze promítací sál, který je od obslužné části dilatačně oddělen. Na přelomu let 1974 a 1975 byla dokončena hrubá stavba.²¹⁶ Kromě civilních brigádníků zde pracovali i vojáci z nedalekých vyšenských kasáren a příslušníci boletické jednotky okupační sovětské armády, z čehož poté vyplynulo pojmenování budovy jako „Družba“.²¹⁷ V létě 1975 amatérští stavitelé obkládali fasádu mozaikou, se kterou byly zpočátku problémy, jelikož obkladačky odpadávaly [49].²¹⁸

Pro řešení interiérů stavby byl osloven Projektový ústav Českého svazu výrobních družstev, který měl na projekt kapacitu až v roce 1974, namísto předpokládaného roku 1973.²¹⁹ Patrně i proto byla stavba, jejíž dokončení bylo ještě v roce 1972 plánováno na konec roku 1974, zpožděná. Projekt interiéru kina byl dokončen v únoru 1975 a vytvořili jej s Böhmem spolupracující architekti Jiří Kantůrek a Jiří Uldrich.²²⁰ Vnitřní zařízení bylo kompletně dodáno na podzim 1976, kdy byly dokončovány poslední práce, včetně osazení uměleckých děl a úpravy prostranství před kinem.²²¹

Kino Družba bylo slavnostně otevřeno 18. prosince 1976 a typicky normalizačně honosné ceremonie se účastnilo několik zástupců městského i krajského národního výboru a dalších stranických organizací. První filmovou projekcí byl sovětský barevný film Když přichází září, po

---

²¹³ Ibidem, organizace provádění stavby, technická zpráva, s. 2.

²¹⁴ SOkA Český Krumlov, Kronika VII (pozn. 126), rok 1974, s. 17 [dostupné online na <https://digi.ceskearchivy.cz/1339/12> (vyhledáno 10. 11. 2021)].

²¹⁵ Archiv SÚ ČK, prováděcí dokumentace (pozn. 204).

²¹⁶ SOkA Český Krumlov, Kronika VII (pozn. 126), rok 1975, s. 77 [dostupné online na <https://digi.ceskearchivy.cz/1339/42> (vyhledáno 10. 11. 2021)].

²¹⁷ Müller, Architekt Bohumil Böhm a jeho českokrumlovské kino Družba (pozn. 7), s. 152

²¹⁸ SOkA Český Krumlov, Kronika VII (pozn. 126), rok 1975, s. 131 [dostupné online na <https://digi.ceskearchivy.cz/1339/69> (vyhledáno 12. 11. 2021)].

²¹⁹ Archiv SÚ ČK (pozn. 13), plánová dokumentace Kino Luna, dopis architekta Stanislava Tobka z Projektového ústavu Českého svazu výrobních družstev adresovaný českobudějovickému Stavoprojektu, 14. 4. 1973.

²²⁰ SOkA České Budějovice, fond BB (pozn. 12), dokumentace Kino Č. Krumlov, Vnitřní zařízení kina Špičák – Český Krumlov, únor 1975.

²²¹ SOkA Český Krumlov, Kronika VII (pozn. 126), rok 1976, s. 266 [dostupné online na <https://digi.ceskearchivy.cz/1339/137> (vyhledáno 10. 11. 2021)].

němž následovala komedie Marečku, podejte mi pero!, která měla toho roku premiéru [50].²²² Jelikož stávající kino v Nové hospodě bylo kvůli havarijnímu stavebnímu stavu již zavřeno a v letním kině se od konce září kvůli chladnému počasí hrát nemohlo, byla tato představení prvními filmovými projekcemi ve městě po několika měsících.²²³ Patrně i proto bylo otevření nového kina, jednoho z nejmodernějších v kraji, pro obyvatele Krumlova významnou událostí, jak je zřejmé z dobového tisku.²²⁴ V něm nebyla věnována pozornost pouze samotnému slavnostnímu otevření budovy, ale i jejím architektonickým, uměleckým a zejména urbanistickým kvalitám. Redaktor novin *Jiskra* Miroslav Jílek například napsal: „Stavba je projektovým dílem ing. arch. Bohumila Böhma a velmi dobře zapadá po urbanistické stránce do prostředí. (...) Velmi vkusně a účelně jsou zařízeny interiéry a vedlejší prostory.“²²⁵

Architektura

Budova kina je situována ve svahu nad křižovatkou, která získala svou podobu při výstavbě Objížd'kové ulice v letech 1958 až 1964 [51]. Místo je pohledově exponované, tudíž navrhovaný objekt kina nemohl být příliš vysoký, aby nerušil průhled na město a zámek od serpentiny vedoucí k nádraží. Architekt Böhm proto umístil objekt do severovýchodní části stavebního pozemku, těsně ke skále, čímž byl onen průhled zachován [52].²²⁶ Místo nebylo předtím komplexně zastavěno a architektovi tedy připadla úloha úpravy celého okolního prostranství, kde vzniklo dlážděné náměstíčko s kašnou uprostřed [8]. Zároveň upravil i svah pod objektem kina, do nějž zasadil schodiště dotvářející kontext stavby. Kino je v pozici architektonicky výrazného solitéra, ale zároveň jej lze vnímat i jako integrální součást panelového sídliště Špičák (v dobovém pojmu jako „okrskové středisko občanského vybavení“)²²⁷. Citlivé urbanistické zasazení stavby, chytře využívající potenciálu svažitého terénu a reagující na okolní vazby, je jednou z jejích největších kvalit.

Budovu kina tvoří dvě do sebe zaklesnuté hmoty – obslužná část obdélného půdorysu, obsahující denní bar, klubovnu s vlastním promítacím zařízením, pokladnu, bufet, šatnu a toalety, a vlastní kinosál s promítárnou na půdorysu polygonu [48]. V základu je tento kompoziční princip velmi blízký půdorysnému řešení, jaké Böhm použil už u budějovického plaveckého stadionu. Svažitý terén napomohl přirozeně vytvořit elevaci kinosálu, který tak nepůsobí hmotně a nižší

---

²²² Müller, Architekt Bohumil Böhm a jeho českokrumlovské kino Družba (pozn. 7), s. 153.

²²³ SOkA Český Krumlov, Kronika VII (pozn. 126), rok 1976, s. 255 [dostupné online na <https://digi.ceskearchivy.cz/1339/131> (vyhledáno 10. 11. 2021)].

²²⁴ zl, Otevřeno nové kino Družba, *Jiskra* IX, 1976, č. 51, 24. 12., s. 1.

²²⁵ Jílek (pozn. 200).

²²⁶ Archiv SÚ ČK (pozn. 13), plánová dokumentace Kino Luna, průvodní zpráva k výsledné studii kina v Českém Krumlově podepsaná architektem Böhem, září 1971.

²²⁷ Müller, Architekt Bohumil Böhm a jeho českokrumlovské kino Družba (pozn. 7), s. 154.

obslužné křídlo převyšuje jen nepatrně. Dále mohl být díky svahu v obslužné části objektu vytvořen suterén s kotelnou, sklady, strojovnou zajišťující provoz vzduchotechniky a dalším technickým zázemím.

Hlavním motivem nižšího obslužného křídla jsou horizontální linie a velké prosklené plochy. Hlavní průčelí budovy se obrací do náměstíčka s kašnou [8]. Tvoří jej lodžie zamýšlená jako letní terasa denního baru a hlavní vstup do budovy. Směrem do křižovatk se křídlo obrací z velké části prosklenou fasádou, jejímž pomyslným soklem je kamenem obložený suterén. Pás oken oddělených meziokenními pilíři v přízemí je vymezen mohutnou předstupující římsou a deskou střechy, přičemž spodní římsa je opticky prodloužena kamennou opěrnou zdí. Díky této prodloužené horizontále dům působí velmi nízce [51]. Jako by zde architekt horizontálami vytvořil terasy, které přirozeně gradují svah. Budova má díky tomuto řešení specifický, architektonicky čistý výraz.

Nad horizontální hmotu vystupuje při pohledu z náměstíčka s kašnou neonový nápis „kino“, jehož typografii navrhl sám Böhm.²²⁸ Počítal také s elektricky osvětleným nápisem „denní bar“ na mohutné střešní římsě v levé části hlavního průčelí. Pilíře nižšího křídla, včetně těch meziokenních, byly původně obloženy mozaikou cihlové barvy, která byla doplněna bílým břizolitem na mohutných římsách a pískovcovými deskami, jimiž byly obloženy stěny [53].

Desetiúhelná hmota kinosálu jako by se do obslužného křídla zakusovala. Stejně jako nižší křídlo má i tato část stavby plochou střechu. Od hlavního průčelí i od průčelí směřujícího do křižovatk je odsazena, a tak nenarušuje silný horizontální účín obou pohledů. Nenápadnost sálu pro 320 diváků podporoval i dnes již stržený obklad z šamotových cihel, jejichž barevnost a nejednotnost potlačovala velikost nečleněného objemu. Podobný princip zjemnění objemu byl v architektuře 70. let poměrně častý a byl použit například také na téměř současně stavěném Muzeu dělnického hnutí v Českých Budějovicích. Méně pohledově uplatňované fasády na východě a severu jsou ztvárněny minimalisticky a člení je malá obdélníková okénka osvětlující v prvním případě toalety, ve druhém místnost promítače, do které vede samostatný vstup z ulice [52].

Pro základy stavby bylo použito železobetonové konstrukce, většina budovy, včetně samotného kinosálu, je ovšem zděná. Velká míra prosklení nižšího křídla objektu byla umožněna použitím bezprůvlakového skeletu.²²⁹

---

²²⁸ Archiv SÚ ČK (pozn. 13), plánová dokumentace Kino Luna, plán materiálového řešení fasád, prosinec 1974.

²²⁹ Ibidem, organizace provádění stavby, technická zpráva, s. 5.

Řešení interiérů a výtvarná výzdoba

Vnitřní zařízení kina měli Böhm a jeho spolupracovníci pojmout jako „komplexní výtvarné dílo vycházející z moderního charakteru celé stavby“.²³⁰ Umělecká díla do interiéru i exteriéru budovy dodali akademický malíř Milan Peterka a akademický sochař Bohumil Dobiáš ml. Milan Peterka (1930–2005) byl absolvent VŠVU v Bratislavě, který vedle maleb rodné jihočeské krajiny vytvořil i řadu keramických a kamenných mozaik či tapiserií doplňujících soudobou architekturu. Mozaiku i tapiserii vytvořil už pro Böhmovu kavárnu Regina v Českých Budějovicích (1967) a později s ním bude spolupracovat i na výzdobě českokrumlovského sídla OV KSČ.²³¹ Bohumil Dobiáš ml. (1929–2001) studoval nejprve u otce na keramické škole v Bechyni, poté na VŠUP.²³² Věnoval se zejména keramice a svými plastikami, fontánami či reliéfy doplnil řadu veřejných prostranství na jihu Čech.

Obslužné křídlo budovy sestávalo z místností tvořících zázemí kina a denního baru, který byl navržen jako samostatná jednotka s vlastním vstupem z lodžie a hygienickým i provozním zázemím [48]. Za hlavní vstup do budovy byla umístěna pokladna a kancelář vedoucího kina, následovala velkorysá pokladní hala, ze které se vstupovalo buď do kuřárny s výhledem na křižovatku pod objektem a následně do klubovny s vlastním promítacím zařízením, či do foyer, odkud lze pokračovat k šatnímu pultu, do vlastního kinosálu či na toalety umístěné ve východním konci obslužného křídla. Foyer má dva vlastní boční vstupy, jeden spíše provozní, sloužící pro přesun do kabiny promítače, druhý sloužící pro rychlý východ z kina po konci projekce.

Do ústředního prostoru celé budovy, kinosálu s kapacitou 320 diváků, byla navržena sklápěcí sedadla z tmavého dřeva, čalouněná koženkou v medové barvě. Těm barevně odpovídal obklad stěn z dýhované dřevotřísky, která se na bočních stěnách kinosálu střídá s vertikálami dřevěných laťovaných krytů na radiátory, díky rozdílným skladům latí fungujících jako samostatný výtvarný prvek [54]. Plochy dřevotřísky a krytů jsou od sebe odděleny bíle lakovanými vertikálními pásy, které představují jakési pilastry členící stěnu. V obou bočních stěnách se nacházejí dvoukřídlé dveře do foyer s obdélníkovými zapuštěnými úchyty.

Strop kinosálu byl řešen podle požadavků akustiky. Jednotlivá světla jsou zapuštěna do plechových krychlových krytů a rozmístěna do plastické mřížky z bílé dřevotřísky, která vzdáleně připomíná kazetový strop [54]. Podlahu kinosálu původně tvořilo PVC imitující dřevo, vyvýšené pódium pod plátnem je potažené kobercem. Ústředním výtvarným prvkem prostoru je textilní

---

²³⁰ SOkA České Budějovice, Vnitřní zařízení kina Špičák (pozn. 220), s. 4.

²³¹ Milan Peterka, *Akademický malíř Milan Peterka* (kat. výst.), České Budějovice 2000.

²³² viz kolektiv autorů (pozn. 34), s. 76.

opona s abstraktním motivem připomínajícím letní krajinu, kterou pro kino vytvořil Milan Peterka [55]. Barevně opona souzní se zařízením sálu.

Designově byly řešeny i obslužné místnosti kina. Ve foyer se opakují laťované kryty na radiátory, motiv čtvercových úchytů dveří do sálu vtipně přechází na zeď a protější stěnu tvoří z velké části zrcadla opticky zvětšující prostor [56]. Pro předsálí architekti navrhli i vitríny pro filmové plakáty zapuštěné do dřevotřískového obkladu stěny. Na šatním pultu se pak opakují všudypřítomné motivy čtverce, které jsou v tomto případě plastické a potažené červenou koženkou [57]. Dále byly do foyer umístěny volné sedací prvky bez područek a opěradla i křesla potažená opět červenou koženkou. Stejná sedadla se nacházela i v pokladní hale, kterou zdobily dnes již neznámé tepané hodiny vytvořené Milanem Peterkou.²³³

Do denního baru s kapacitou necelých třiceti míst byly navrženy jednak barové sedačky při pultu na půdorysu písmene U, jednak křesla a boxová sezení ze zabudovanými stoly. Veškeré sedací prvky byly opět potaženy červenou koženkou.²³⁴ Dominantní červenou barvu doplňoval obklad baru z bílého a černého mramoru. Bar osvětlovaly zavěšené atypické osvětlovací prvky tvořené kovovými krychlovými stínidly.

Klubovna nacházející se na východní straně obslužného křídla měla vlastní promítací stěnu a promítárnu na 16 mm film. Z prostoru, kde se po dokončení stavby scházely různé spolky a organizace, se tak dal pomocí těžkých zatemňovacích závěsů vytvořit malý kinosál. Jižní stěna místnosti byla prosklená, zbylé zdi byly obloženy mahagonem. Také se zde nacházela tapiserie, další z výtvarných děl, které pro kino vytvořil Milan Peterka.²³⁵

Umělecká díla, která se podílejí na celkovém výrazu stavby, byla umístěna také do jejího exteriéru. Peterkovou poslední zdejší realizací, která je s výtvarným výrazem kina spjata patrně nejtěsněji, je barevná geometrická vitráž osazená na jižně orientované stěně při hlavním vstupu do budovy [58]. Umělec ji vytvořil v roce 1976, osazena ovšem byla až v říjnu 1977.²³⁶ Při pohledu z jihu vytváří jakýsi hlavní vizuální znak budovy. Uprostřed náměstí před hlavním vstupem do kina se pak nachází keramická kašna, jejíž podobu navrhl architekt Böhm,²³⁷ a kterou vytvořil sochař a keramik Bohumil Dobiáš ml. [53]. Je umístěná na osmibokém soklu, obloženém původně stejnou mozaikou, jako pilíře budovy kina, a tvoří ji tvary, které mají svou zdánlivou měkkostí a

---

²³³ Jílek (pozn. 200).

²³⁴ SOkA České Budějovice, Vnitřní zařízení kina Špičák (pozn. 220), s. 12–13.

²³⁵ SOkA Český Krumlov, Müller, *Souhrn dat 1960–1990* (pozn. 114), realizace výtvarníků v architektuře Českého Krumlova, nestr.

²³⁶ Architekt Bohumil Böhm a jeho českokrumlovské kino Družba (pozn. 7), s. 149.

²³⁷ Archiv SÚ ČK (pozn. 13), plánová dokumentace Kino Luna, Kino Č. Krumlov, příloha Fontána E.

organičností blízko ke koženkovým motivům z interiéru budovy. Fontána, z jejíhož vršku proudila voda do malého bazénku, byla původně nasvícená.²³⁸

Souznění architektury, designu interiérů a hojně použitého výtvarného umění napovídá, že architekt při projektování zřejmě myslel na bruselskou ideu Gesamtkunstwerku, v jejíchž intencích tvořil již dříve v Českých Budějovicích (zejména Koldům), a která se v architektuře držela po celá 60. léta,²³⁹ v nichž vznikly první návrhy kina. K normalizační šedi má zkrátka budova i přes dobu svého vzniku velmi daleko.

---

²³⁸ Ibidem, Technická zpráva (elektroinstalace pro fontánu a reklamu), prosinec 1974, s. 6–7.

²³⁹ Švácha, Architektura 1958–1970 (pozn. 53), s. 58.

Sídliště Plešivec II

projekt 1970–1972, 1975–1976, 1978, výstavba 1975–1980

Hodnotit architektonické kvality panelových sídlišť, která vznikala z prefabrikovaných konstrukčních prvků a byla typizovaná, je složité. Dobové požadavky na maximální zefektivnění práce zapříčinily, že ve většině takovýchto stavebních projektů byl kreativité architekta dán jen velmi malý prostor. Nejpovedenější poválečná sídliště se tak vyznačují především urbanistickými kvalitami. Zajímavé a hodnotné obytné celky u nás vznikaly zejména v uvolněných 60. letech a není jich mnoho. V období normalizace, kdy bylo stavěno i českokrumlovské sídliště Plešivec II vyprojektované Bohumilem Böhmem, byl tlak na kvantitu, kvůli kterému do pozadí ustupovala kvalita, oproti předchozí dekádě ještě vystupňován.²⁴⁰

Téma panelových sídlišť, kterému je v poslední době ze strany odborné veřejnosti věnována stále větší pozornost, je v kontextu této práce neopomenutelným aspektem tvorby Bohumila Böhma. Plešivecké sídliště je navíc jedním z největších poválečných stavebních projektů v Českém Krumlově. Ač se Böhmová plešivecká realizace kvalitativně nevyrovná ostatním jeho krumlovským stavbám, rozšiřuje spektrum architekta díla. V době projektování sídliště Plešivec II už měl Bohumil Böhme zkušenost s výstavbou dvou panelových sídlišť v Českých Budějovicích, z nichž jedno, sídliště na Lidické, na němž spolupracoval s Janem Bendou, lze vnímat jako jedno z nejkvalitnějších panelových sídlišť v jižních Čechách.²⁴¹

Historie stavby, urbanismus a architektura

Sídliště Plešivec II se nachází jihozápadně od historické čtvrti Plešivec, která se rozprostírá v zákrutu „třetího“ meandru Vltavy jižně od Vnitřního města [59]. Čtvrť, budovaná už od konce 15. století, se směrem na jih rozšířila především v průběhu 19. a 20. století, kdy zde fungovala papírna, která zejména kolem roku 1900 ohromně prosperovala a přitáhla do čtvrti Plešivec mnoho nových obyvatel z řad dělnictva. V té době zde také vznikly dvě velkolepé vily majitelů papírny a další bytové domy pro zaměstnance. Do tohoto heterogenního prostředí, zahrnujícího domy se středověkým původem (v případě zástavby bývalého Přibkova dvora) i vily z počátku 20. století, byly první panelové domy zasazeny už v letech 1966–1967. Podle projektu Böhmovy kolegy z budějovického Stavoprojektu Karla Bohoňka tehdy byl na levém břehu Vltavy postaven

---

²⁴⁰ Rostislav Švácha, Technokratická sídliště, in: Lucie Skřivánková – Rostislav Švácha – Martina Koukalová – Eva Novotná (eds.), *Paneláci 2, Historie sídlišť v českých zemích 1945–1989*, Praha 2017, s. 202–209.

²⁴¹ Eliášová (pozn. 172), s. 224–229.

jeden deskový dům a tři menší panelové dvojdomy, celkem o 180 bytových jednotkách, které byly doplněny budovou samoobsluhy [22].²⁴² Projekt je označován jako sídliště Plešivec I.

Výstavba dalších panelových domů nad tímto sídlištěm, Spirovou papírnou a vilou, ve které se v době vzniku sídliště nacházel okresní národní výbor, začala být diskutována záhy po dokončení sídliště Plešivec I. Územní plán, vypracovaný Janem Řezníčkem v roce 1956 s bytovou výstavbou na Plešivci nepočítal, její potřeba vyvstala až v souvislosti se stále rostoucím počtem obyvatel města²⁴³ a zoufalým nedostatkem bytů.²⁴⁴ Už na konci 60. let, kdy došlo k revizi směrného územního plánu, se svahy nad levým břehem Vltavy jevíly jako jedno z mála území ve městě, kam je možné situovat rozsáhlejší soustředěnou bytovou zástavbu.²⁴⁵ Z pramenů, dochovaných v českokrumlovském okresním archivu, vyplývá, že v roce 1969 byl pro vyprojektování dalších více než 500 bytových jednotek, školy a objektu služeb na Plešivci osloven Jan Benda, který zamýšlel stavět podle vlastních typizačních řad.²⁴⁶ Proč se vedoucím projektantem sídliště nakonec namísto Bendy stal Bohumil Böhm, není zřejmé.

Když začal Böhm v roce 1970 sídliště projektovat, vycházel už z pozměněného investičního záměru odboru výstavby ONV, který počítal s výstavbou 850 bytů, namísto původních 530.²⁴⁷ Bytové domy zde mělo doplnit několik objektů občanské vybavenosti, zejména základní devítiletá škola o třinácti třídách s tělocvičnou a hospodářským zázemím, mateřská škola, jesle, prodejna potravin se specializovanou prodejnou masa, zeleniny a tabáku, objekt pro další služby a telefonní ústředna.²⁴⁸ Od samého počátku navrhovacího procesu o chystaném sídlišti průběžně informovaly regionální noviny *Jihočeská pravda* a *Jiskra*, později se mu bude intenzivně věnovat také *Jihočeský stavbař*, podnikový časopis Pozemních staveb, zhotovitele sídliště.²⁴⁹ Mediální zájem zde byl ještě větší než v případě výstavby kina Družba. To lze vysvětlit naléhavostí bytové

---

²⁴² SOkA Český Krumlov, Müller, *Souhrn dat 1960–1990* (pozn. 114), sídliště a obytné soubory, nestr.

²⁴³ SOkA Český Krumlov, MNV-1, Dolní Plešivec (pozn. 14), karton 2, Projektový úkol na výstavbu sídliště Plešivec II. včetně technického a občanského vybavení v Českém Krumlově, září 1972, s. 7.

²⁴⁴ vv, Bytový problém stále v popředí pozornosti. Jaká je perspektiva?, *Jiskra* II, 1969, č. 12, 27. 3., s. 1-2.

²⁴⁵ SOkA Český Krumlov, MNV-1, Dolní Plešivec (pozn. 14), karton 1, Sídlíště Plešivec II, s. 1.

²⁴⁶ Ibidem, závazný posudek okresního hygienika k PÚ na akci „534 b. j. včetně komplexnosti, Plešivec II. Č. Krumlov“.

²⁴⁷ Ibidem, Doplněk investičního záměru Plešivec II, 27. srpna 1969.

²⁴⁸ Ibidem, Návrh územního rozhodnutí MNV, 14. 1. 1970.

²⁴⁹ *Jiskra* o chystané výstavbě informovala už v roce 1968: nn, Zajímavosti z okresu, *Jiskra* I, č. 1, 1968, 4. 10., s. 3; *Jihočeská Pravda* v březnu 1970 otiskla informaci, že „českokrumlovský rodák z českobudějovického Stavoprojektu Bohumil Böhm“ má na starosti projekt nového sídliště: nn, Nové sídliště, *Jihočeská pravda* XXVI, 1970, č. 65, 18. 3., s. 3; týdeník *Jihočeský stavbař* věnoval sídlišti obsáhlý článek: wgb [M.Weissgrabová], Nové českokrumlovské sídliště na Plešivci před svým závěrem. Kontrastuje s historickým jádrem a dává městu moderní podobu, *Jihočeský stavbař* XXVI, 1978, č. 23, 14. 6., s. 3.

otázky, a také prostým faktem, že bytová výstavba byla socialistickému hospodářství, včetně podniku Pozemní stavby, dobrou reklamou.

V prvních Böhmových návrzích figurovaly čtyřpatrové objekty s terasovým uspořádáním,²⁵⁰ což je motiv, který později architekt použije na budově krumlovského OV KSČ. Příčina jejich zamítnutí je v kontextu normalizace zjevná: výstavba takovýchto atypických bytových domů by byla finančně příliš nákladná. Zastavovací studie ze září 1970 počítá s poměrně různorodou strukturou bytových domů, skládající se z věžáků a deskových dvoj a trojdomů, které měly být po území nepravidelně roztroušeny [60]. Lze předpokládat, že od tohoto plánu bylo upuštěno opět z finančních důvodů. Mnohem ekonomičtějším řešením bylo soustředit domy do jedné linie a vytvořit dlouhé deskové domy, jejichž výstavba bude zvládnutelná s jedinou jeřábovou dráhou. K tomuto řešení Böhm dospěl v nové zastavovací studii z května 1972, kde dlouhé deskové domy doplnil z jihu panelovými věžáky a dále menšími deskovými dvojdomy [61]. Urbanistické rozvržení jednotlivých objektů v této studii se od výsledné realizace už liší jen v detailech.

Jednotlivé panelové bytové domy byly komponovány podle vrstevnic, což je jasně patrné při pohledu na jejich zakreslení na mapě [62]. Toto řešení, použité například i u deskových domů ceněného brněnského sídliště Lesná, bylo patrně zvoleno proto, že na svažitém stavebním pozemku znamenalo jen minimální úpravy výškových rozdílů terénu. Struktura bytových domů definovaná samotným terénem byla doplněna několika objekty občanské vybavenosti, nacházejícími se zejména na východním okraji řešeného území. Jde o soubor budov s prodejnou potravin a dalšími službami, budovu spojů a komplex základní školy. Centrální komunikace byla navržena při jižním okraji území a ve dvou místech se stáčí směrem na sever. Paralelně s ní vede do svahu mezi domy pěší cesta. Parkovací plochy Bohumil Böhm navrhl při cestách a na západním okraji území počítal s plochou pro budoucí výstavbu garáží.

Deskové domy měly být podle projektu z roku 1972 čtyřpatrové, bodové domy měly mít osm pater. Oba typy měly být postaveny systémem T 06 B. Převážně zděný objekt služeb je zde řešen jako shluk několika samostatných budov propojených ústřední pasáží. Jedna budova byla určena jako prodejna potravin, masa, tabáku a papíru, další jako prodejna ovoce a zeleniny a do třetí byly umístěny služby jako holičství či oprava televizorů. Böhm zde stejně jako u budovy kina Družba využil svažitého terénu a do suterénu umístil sklady, přístupné z hlavní příjezdové komunikace. Škola na východním okraji stavebního pozemku byla navržena jako soustava několika propojených pavilonů. Centrální pavilon byl určen jako vstupní vestibul a šatna, v dalších se měly nacházet učebny prvního a druhého stupně, tělocvična, dílny a jídelna.

---

²⁵⁰ SOkA Český Krumlov, MNV-1, Dolní Plešivec (pozn. 14), karton 1, Zastavovací studie sídliště Plešivec – Č. Krumlov, průvodní zpráva, září 1970, s. 3.

Mimo řešené území, severně od objektu služeb, byly v roce 1972 navrženy dva bytové dvojdomy se 78 byty [61]. Byly sem přidány jako náhrada za stejný počet bytových jednotek, který měl původně vzniknout na sídlišti Vyšný, kde se ale jejich realizace kvůli nalezenému ložisku grafitu na stavební parcele nemohla uskutečnit.²⁵¹ Tuto zástavbu podél dnešní Věncové ulice vyprojektoval také Bohumil Böhm a stala se vlastně integrální součástí plešiveckého sídliště. K její výstavbě ovšem došlo už v roce 1972, tedy tři roky předtím, než se začalo stavět vlastní sídliště Plešivec II [63].

Zde byl roku 1972 teprve prováděn geologický průzkum a o rok později se začalo s terénními úpravami.²⁵² Tyto práce byly kvůli svažitému terénu a nestabilnímu podloží velmi nákladné. S úpravami stavební parcely byly spojeny také demolice skleníků a jednoho zděného objektu, náležejících zahradnictví, které na části stavebního pozemku před započítím výstavby fungovalo. Příprava území pro tak rozsáhlou bytovou výstavbu byla složitá, pro sídliště musel být mj. vybudován nový vodojem a vyřešeno napojení na plynovod.²⁵³ První stavební práce tak započaly až na jaře 1975.²⁵⁴ Stavbu prováděl Národní podnik Pozemní stavby České Budějovice pod vedením Ing. Jiřího Melouna, jeden z čtyřpatrových dvojdomů byl postaven družstevně. Jako první byly stavěny bytové dvojdomy na jižním okraji sídliště, kam se v prosinci 1976 nastěhovali první nájemníci.²⁵⁵ S výstavbou technologicky náročnějších staveb, tedy pětipatrových deskových domů se 100 byty, sedmipatrových bodových domů [64] a základní školy, se začalo na jaře 1977.²⁵⁶

U budov školy byla uplatněna technologie MS 71, která umožnila stěny hlavních pavilonů z velké části prosklít a dostat tak do jednotlivých tříd či školních chodeb dostatek světla [65]. Některé části stavby, například tělocvična či vnitřní zařízení stravovacího pavilonu, byly navrženy s použitím staršího projektu základní školy ve Vodňanech.²⁵⁷

Plány na výstavbu mateřské školy a jeslí se několikrát měnily. Už v letech 1972–1974 byla pro tyto potřeby adaptována někdejší Schwarzova vila, a to podle projektu architekta Františka Ficala,

---

²⁵¹ SOkA Český Krumlov, MNV-1, Dolní Plešivec (pozn. 14), karton 1, dopis Václava Hüttnera ve věci výstavby 78 bytových jednotek, 30. 8. 1971.

²⁵² SOkA Český Krumlov, Kronika města Českého Krumlova, díl VI (1970–1973), rok 1973, s. 274–275 [dostupné online na <https://digi.ceskearchivy.cz/1338/141> (vyhledáno 28. 1. 2022)].

²⁵³ Dopisovatel, Voda pro Plešivec, *Jihočeská pravda* XXIX, 1973, č. 279, 23. 11., s. 3; ms, Český Krumlov, *Jihočeská pravda* XXXII, 1976, č. 27, 2. 2., s. 2.

²⁵⁴ SOkA Český Krumlov, Kronika VII (pozn. 126), rok 1975, s. 87 [dostupné online na <https://digi.ceskearchivy.cz/1339/47> (vyhledáno 28. 1. 2022)].

²⁵⁵ Ibidem, rok 1976, s. 280–281 [dostupné online na <https://digi.ceskearchivy.cz/1339/144> (vyhledáno 28. 1. 2022)].

²⁵⁶ zl, Co nového na sídlišti Plešivec II, *Jiskra* X, 1977, č. 10, 11. 3., s. 1–2.

²⁵⁷ Archiv Základní školy Plešivec, dokumentace sídliště Plešivec – Český Krumlov, 13. třídní ZDŠ, Tělocvična (použito opakovaného výkresu – 13. třídní ZDŠ Vodňany).

tj. mimo Böhmovu koncepci [66]. Kvůli nedostatku míst v krumlovských mateřských školách pak bylo v srpnu 1976 rozhodnuto o výstavbě druhé mateřské školy na sídlišti, a to na jejím severním okraji, v prostoru, který byl původně určen pro budoucí zástavbu rodinnými domy.²⁵⁸ Tato školka, stavěná podle zopakovaného projektu mateřské školy v Písku, byla budována brigádnicky v rámci Akce Z v letech 1977–1979 [67]. V roce 1978 pak Böhm ještě doprojektoval budovu jeslí pro 70 dětí, nacházející se severně od adaptované Schwarzovy vily, v prostoru nad sídlištěm Plešivec I [68].²⁵⁹ Navrhl ji na půdorysu písmene U, přičemž dva rovnoběžně umístěné širší pavilony, v nichž se nacházely třídy, spojuje užší hospodářský pavilon. Opět zde bylo využito prefabrikovaných panelů, strohý výraz typizované architektury ozvláštnil cihelný obklad fungující jako pomyslný sokl budovy.

Poslední bytové jednotky byly do užívání předány na podzim roku 1978,²⁶⁰ v prosinci toho roku byla otevřena samoobsluha.²⁶¹ Až 1. září 1979 byla slavnostně otevřena nová základní devítiletá škola [69], na konci téhož měsíce byla do provozu uvedena i mateřská škola postavená svépomocí občanů.²⁶² Práce jako úprava okolního prostředí, výsadba zeleně a osazení uměleckých děl proběhly se zpožděním, příznačným pro normalizační stavebnictví: na jaře 1979 a v roce 1980.²⁶³

Oproti projektu z roku 1972 byly v konečné realizaci pozměněny stavební technologie.²⁶⁴ V souvislosti s tím byl upraven i celkový počet bytů, kterých nakonec vzniklo 846.²⁶⁵ Nakonec zde lze rozlišit tři typy panelových bytových domů. Celkem 120 metrů dlouhé deskové domy, orientované severojižně a rozestavěné v liniích podél nově vytvořených cest, jsou sestavené z pěti částí o sedmi modulech a pěti patrech. Použitý konstrukční systém T 06 B byl na základě přepracování varianty z roku 1973 obohacen o koncové moduly, jež umožnily, aby štítová stěna nebyla slepá a směrem k chodníku vedoucímu napříč sídlištěm se obracela okny a lodžii [70]. Na fasádách obracejících se na východ je uplatněn pro technologii T 06 B typický motiv navozující dojem pásových oken, který byl v jihočeské variantě technologie velmi výrazný [71], dnes je ovšem v důsledku zateplení patrný jen na některých domech. Vertikálním prvkem tu pak byly

---

²⁵⁸ SOkA Český Krumlov, MNV-1, Dolní Plešivec (pozn. 14), karton 2, Zápis z jednání, které se uskutečnilo v úterý dne 24. srpna 1976 na Městském národním výboru v Českém Krumlově.

²⁵⁹ SOkA České Budějovice, fond BB (pozn. 12), dokumentace sídliště Plešivec, plán Jesle 70, 13. 12. 1978.

²⁶⁰ ms, Byty na sídlišti, *Jihočeská pravda* XXXIV, 1978, č. 211, 7. 9., s. 2.

²⁶¹ zl, Nová prodejna, *Jiskra* XIV, 1979, č. 1, 5. 1., s. 1.

²⁶² SOkA Český Krumlov, Kronika VIII (pozn. 128), rok 1979, s. 231-232 [dostupné online na <https://digi.ceskearchivy.cz/1340/119> (vyhledáno 28. 1. 2022)].

²⁶³ Ibidem, s. 187 [dostupné online na <https://digi.ceskearchivy.cz/1340/97> (vyhledáno 25. 1. 2022)].

²⁶⁴ SOkA Český Krumlov, MNV-1, Dolní Plešivec (pozn. 14), karton 2, Plešivec II Čes. Krumlov – stanovisko ke změně PÚP, 24. 1. 1975.

²⁶⁵ SOkA Český Krumlov Müller, *Souhrn dat 1960–1990* (pozn. 114), sídliště a obytné soubory, nestr.

prosklené pásy schodišťových hal. Východní fasády domů nejsou jednolitě, člení je několik rizalitů a úskoků fasády, díky nimž je jejich velká hmota o něco plastičtější. Na západních fasádách se opět objevuje motiv pásových oken, která jsou v krajních úsecích jednotlivých sekcí doplněna vtaženými balkonovými lodžemi [72].

Sedmipatrové bodové domy, které doplňují pět dlouhých deskových domů z jihu, byly nakonec stavěny tehdy poměrně nově zavedenou technologií BANKS (Bratislavský nový konstrukční systém). Její montáž měla být ještě levnější a rychlejší než u předchozích konstrukčních soustav.²⁶⁶ Kolem ústředního schodiště je zde komponováno celkem 36 bytů v každém domě. Východní a západní fasády jsou i zde členěny rizalitickými úskoky, už tu ovšem chybí motiv pásových oken. Rozmístění okenních otvorů se na každé fasádě liší v závislosti na vnitřním uspořádání budovy. Na panelovou konstrukci byly napojeny samostatné kovové balkony [73].

Menší deskové domy zcela na jihu, jejichž hlavní fasády jsou orientovány východozápadně, jsou čtyřpatrové. Skládají se ze dvou částí, jedné o šesti a druhé o osmi okenních osách [74]. Pro jižní dvojdomy byla opět použita technologie T 06 B, která se využívala až do konce 70. let.²⁶⁷ I zde byly horizontální pásy oken přerušeny prosklenými vertikálami, za nimiž se nachází schodiště.

Do prostoru mezi obytnými budovami byla umístěna dětská a sportovní hřiště a mobiliář jako ocelové věšáky na sušení prádla nebo klepače na koberce. Díky extrémní délce pětipatrových deskových domů mezi těmito budovami vznikl poměrně intimní poloveřejný prostor, který sice není uzavřeným blokem jako například u téměř souběžně stavěného pražského Jihozápadního města navrženého Ivem Obersteinem,²⁶⁸ ale uchovává si jistou intimitu. Právě sem byla situována většina mobiliáře a hřišť [75] a jde tak o prostor využívaný zejména dětmi. Zároveň je ale také místem nuceně obcházeným a bezútěšným. Deskové domy fungují při pohybu v sídlišti jako neprůchodná bariéra.

Projekt plešiveckého sídliště je poměrně typickou ukázkou normalizačního plánování. Na počátku, v plánech z roku 1970, byla patrná architektova snaha vytvořit přívětivé prostředí s malými terasovitými panelovými domy v zeleni. V důsledku tlaku na větší počet bytových jednotek, levnější a rychlejší výstavbu musel být projekt změněn a v nové struktuře se uplatnily až sedmipatrové věžáky a deskové domy dlouhé 120 metrů. Přísná typizace a ekonomické požadavky pro Böhma znamenaly značné omezení možností. Přesto se mu podařilo vytvořit

---

²⁶⁶ Jozef Baláž, Princípy panelového systému BA-NKS, *Pozemní stavby XXI*, 1973, č. 8, s. 206–211.

²⁶⁷ Štorm, *Architektura* (pozn. 34), s. 51.

²⁶⁸ Michaela Janečková, Praha – Jihozápadní město, in: viz Skřivánková – Švácha – Novotná – Jirkalová (pozn. 19), s. 382–391.

architektonicky a zejména urbanisticky zajímavý obytný celek reagující na terén a mající v daném kontextu únosné měřítko.

Velké nedostatky socialistického stavebnictví a jeho plánování se projevily nejen v architektuře a urbanismu, ale také v uživatelském komfortu. První nájemníci se do nových bytů nastěhovali už v roce 1976, tedy v době, kdy byly na sídlišti hotovy pouze domy, v nichž bydleli. Na slibované služby museli ještě několik let čekat a dlouhou dobu v podstatě žili na staveništi bez zpevněných přístupových cest. Tento stav byl onomu bydlení v zeleni, jež výstavba panelových sídlišť slibovala, velmi vzdálený [76]. Panelová sídliště v 70. letech zkrátka vznikala v rychlosti, aby dokázala alespoň částečně splnit poptávku po bytech. Na tvorbu příjemného prostředí pro život, výsadbu zeleně, ale například i výstavbu kvalitních dětských hřišť jen málokdy zbývaly prostředky.²⁶⁹

Řešení interiérů a výtvarná výzdoba

Interiéry obytných budov byly řešeny typově, do přízemí byly umístěny místnosti pro skladování potravin, kol a kočárků, prádelny, sušárny a dílny. Do vlastních bytů v patrech byla dodána bytová jádra s ocelovou vanou, umyvadlem a toaletou a typizované kuchyňské linky s plynovým sporákem. Jelikož Böhmův podíl na jejich ztvárnění byl minimální, nebude jim zde věnována větší pozornost.

Interiér prodejen řešila projektová oddělení budoucích nájemníků, a tudíž ani zde se Böhmova ruka nijak zásadněji nepodepsala. Co alespoň částečně ovlivnil, byly interiéry školy, kam navrhl umístit výtvarná díla. Těch pro celé sídliště mělo vzniknout několik, jelikož dodávání uměleckých děl do veřejného prostoru s cílem potlačit jeho uniformitu bylo už od poloviny 60. let velmi protežované.²⁷⁰

Podle požadavku městského národního výboru měla být výtvarná díla na plešiveckém sídlišti inspirována Slovenským národním povstáním, protože v roce plánovaného dokončení stavby (1979) mělo od této události uplynout 35 let.²⁷¹ Ústředním výtvarným motivem sídliště se proto stal památník SNP, který architekt navrhl v prostoru vymezeném nákupním střediskem, školou a prvními panelovými domy, v podstatě při vstupu do sídliště [77]. Tato zakázka byla zadána akademickému sochaři Stanislavu Zdražilovi (1931–2003), absolventu VŠVU v Bratislavě, který s architektem Böhmem spolupracoval již dříve a jehož tvorba je s Českým Krumlovem pevně

---

²⁶⁹ Klára Brůhová, Zeměkoule a robinsoniády, in: viz Petr Vorlík (ed.) (pozn. 11), s. 76.

²⁷⁰ Vznik uměleckých děl od roku 1965 podporoval zákon, který určoval, že 1 až 4 % z celkových nákladů stavby musí jít na uměleckou výzdobu, viz např. <http://www.vetrelciavolavky.cz/> (vyhledáno 17. 3. 2022).

²⁷¹ SOKA České Budějovice, fond BB (pozn. 12), dokumentace sídliště Plešivec, Dopis předsedy MěstNV Ladislava Hody týkající se ideového a obsahového námětu výtvarné výzdoby sídliště Plešivec II, 30. 11. 1978.

spjata.²⁷² Zadražil vytvořil mohutný pískovcový trojhran, podle Böhmova návrhu 8 metrů vysoký,²⁷³ na jehož stěny umístil tři bronzové reliéfy pojící se tematicky se Slovenským národním povstáním. Na čelní stěně, nad nápisem „SNP“, je poprsí vojáka, dále je zde motiv holubice míru a na třetí straně se původně nacházel nejspíše motiv pěticípé hvězdy či srpu a kladiva, který byl po roce 1989 odstraněn. Podobně jako u mnoha dalších panelových sídlišť té doby, i zde bohužel toto centrální dílo není příliš schopné komunikovat s obyvateli a kolemjdoucími.

Shromažďovací prostranství před školou měla podle Böhmova návrhu ozvláštňovat pískovcová zed' s reliéfem, jejíž vypracování bylo také zadáno Zadražilovi,²⁷⁴ který se na sochy pro školská zařízení specializoval a vytvořil jich několik.²⁷⁵ Nakonec byl ovšem před školu umístěn pouze jednoduchý pískovcový kvádr se státním znakem a nápisem [69]. Čelní stěnu vstupní haly základní školy měla zdobit původně monumentální malba, změněná pozdějším přípiskem na mozaiku.²⁷⁶ Jejím autorem je Milan Peterka, taktéž dlouholetý Böhmův spolupracovník. Mozaika s motivem partyzána nesoucího zbraň je dnes kvůli své ideologické náplni zakryta.

Příprava výtvarných děl se z různých důvodů protahovala a na konci roku 1979, kdy končilo financování celé stavby,²⁷⁷ ještě nebyla všechna díla osazena. Výtvarné prvky byly dokončovány ve spěchu a patrně i proto se výsledek odchýlil od architektem navržené původní koncepce.

---

²⁷² Bořivoj Lauda, Malířství a sochařství, in: viz kolektiv autorů (pozn. 34), s. 30.

²⁷³ SOkA České Budějovice, fond BB (pozn. 12), dokumentace sídliště Plešivec, Návrh na výtvarné řešení sídliště Plešivec II v Č. Krumlově vypracovaný Bohumilem Böhmem, 1. 12. 1978.

²⁷⁴ Ibidem.

²⁷⁵ Lauda, Malířství a sochařství (pozn. 272), s. 30.

²⁷⁶ SOkA České Budějovice, Návrh na výtvarné řešení sídliště Plešivec II (pozn. 273).

²⁷⁷ Ibidem, Záznam z kontrolního dne zajišťování výtvarné výzdoby na stavbách Krajského investorského útvaru Č. Budějovice, 23. 12. 1978, s. 2.

Sídlo OV KSČ a přidružených organizací

projekt 1976–1978, realizace 1977–1979

Komunistická strana Československa už od únorového převratu toužila být reprezentována stavbami odpovídajícími významu, jenž sama sobě přisuzovala. Výstavba monumentálních sídel jednotlivých krajských a okresních výborů strany v poválečném Československu nepřicházela v úvahu, a tak regionální stranické buňky nejprve sídlily většinou ve znárodněných objektech v historických centrech měst, kterých bylo navíc k dispozici více než dostatek.²⁷⁸ To byl i případ Českého Krumlova, kde funkcionáři obývali budovu někdejší solnice přímo na prvním zámeckém nádvoří.²⁷⁹ Většina značně předimenzovaných novostaveb výborů KSČ (spojených často se sídly dalších stranických organizací), vznikla až v 70. a 80. letech. Šlo o období, kdy strana díky dvěma posledním šetřivým pětiletkám disponovala dostatkem financí, a navíc potřebovala znovu upevnit svou moc.²⁸⁰ Reprezentativní sídla, která demonstrovala sílu svou monumentalitou a často výsádním postavením v městské krajině, pro to byla v očích tehdejších funkcionářů patrně ideálním nástrojem.

Bohumil Böhm, který se tématem stranických sídel a jiných velkých kancelářských budov zabýval už během studií u Jiřího Štursy, v 70. letech paralelně pracoval na sídlech OV KSČ v Prachaticích, Strakonících a Českém Krumlově. Českokrumlovský komplex je z nich nejmladší a architekt zde využil podnětů z předchozích dvou velmi podobných zakázek.

Historie stavby

Pro komplex budov, který měl pojmout sídlo Okresního výboru KSČ, Domu politické výchovy, Okresní odborové rady a Svazu socialistické mládeže, byl v polovině 70. let vybrán téměř nezastavěný prostor při hrázi hornobránského rybníka, nedaleko českokrumlovského autobusového nádraží a areálu nemocnice.

V době, kdy se o výstavbě českokrumlovského sídla začalo uvažovat, už byla podle architekta projektu postavena budova se stejným posláním ve Strakonících, ta prachatická byla ve výstavbě. Zřejmě na základě těchto zkušeností byl Bohumil Böhm určen i jako architekt českokrumlovské stavby. Mimo to byl v polovině 70. let pro svou angažovanost ve Svazu architektů nepochybně i politicky vhodným adeptem, přestože nebyl členem komunistické strany.

---

²⁷⁸ Pavel, Bohumil Böhm a jeho nadstranická architektura stranických výborů KSČ jižních Čech (pozn. 10), s. 57.

²⁷⁹ redakce, Odkud nám vládla strana a jak se měnilo využití jejího sídla, *Jihočeský deník*, 28. 2. 2016, <https://www.denik.cz/jihocesky-kraj/odkud-nam-vladla-strana-a-jak-se-menilo-vyuziti-sidla-20160225-azj3.html> (vyhledáno 11. 2. 2022).

²⁸⁰ Pavel, Odkud vládla strana (pozn. 11), s. 88.

Architekt Böhm ve svém návrhu sídla jednotlivých organizací umístil do čtyř propojených objektů, v plánech označovaných jako A (sídlo OV KSČ), B (hlavní vstup a Dům politické výchovy), C (sídlo Okresní odborové rady a Svazu socialistické mládeže) a D (garáže) [78]. Úvodní projekt byl zpracován na základě projektového úkolu schváleného v květnu 1976.²⁸¹ Projektovalo se zejména v tomtéž i následujícím roce a některé úpravy původních plánů Böhm prováděl ještě na počátku roku 1978, kdy už se stavělo. Šlo o drobné doplnění původního plánu – byl navržen mostek spojující symbolicky budovu garáží D s objektem C na druhé straně komunikace, opěrné zídky nebo vlajkové stožáry.²⁸²

Před započítáním stavby bylo nutno částečně zasypat přilehlý rybník, posunout tak o několik metrů jeho břeh a zároveň zpevnit hráz.²⁸³ Dále novému komplexu muselo ustoupit několik garáží a dřevěných přístřešků, které se nacházely na jižní straně stavební parcely. Ještě předtím, než byla zahájena výstavba budovy samotné, byla postavena trafostanice, přiléhající poté k objektu B. Stavbu, která započala v červnu 1977,²⁸⁴ provádělo krumlovské pracoviště Pozemních staveb, jehož zaměstnanci souběžně pracovali i na stavbě plešiveckého sídliště, závodu Jitka v Domoradicích nebo dostavbě gymnázia.²⁸⁵ Práce nicméně probíhaly rychle, už v létě 1978 byla téměř hotová hrubá stavba.²⁸⁶ Vzhledem k tomu, v jakém tempu byla objemná budova stavěna, lze předpokládat, že stranickému sídlu byla zkrátka oproti jiným stavebním zakázkám dávana přednost.

Dokumentace výtvarného řešení interiérů budov byla dokončena v březnu 1979, kdy už se pracovalo na úpravách vnitřních omítek v budovách A, B a C (objekt D byl zatím jen v hrubé stavbě).²⁸⁷ Výtvarná díla, kterých pro jednotlivé budovy vzniklo několik, měla být dodána do října 1979²⁸⁸ a v následných dvou měsících probíhaly dokončovací práce. Stavba byla kompletně dokončena tak, jak bylo od počátku plánováno, na konci listopadu 1979. O dokončení stavby informoval krátkou zmínkou, kontrastující s novinovými elaboráty o českokrumlovském kině a

---

²⁸¹ Archiv SÚ ČK (pozn. 13), plánová dokumentace městský úřad, Souhrnná technická zpráva k úvodnímu projektu budovy sekretariátu OV KSČ v Čes. Krumlově, s. 1.

²⁸² Ibidem, plán OV KSČ – Č. Krumlov, situace – změna, 1. 2. 1978.

²⁸³ Ibidem, Technická zpráva – zápis o projednání projektové dokumentace stavby, 23. 9. 1976.

²⁸⁴ Ibidem, Údaje o stavbě podepsané architektem Böhemem.

²⁸⁵ kolektiv autorů, *Léta píšou historii: našemu podniku je třicet*, České Budějovice 1981, s. 99.

²⁸⁶ SOkA Český Krumlov, Kronika VIII (pozn. 128), rok 1978, s. 68 [dostupné online na <https://digi.ceskearchivy.cz/1340/38> (vyhledáno 13. 11. 2021)].

²⁸⁷ SOkA České Budějovice, fond BB (pozn. 12), dokumentace sídlo OV KSČ, Záznam z kontrolního dne stavby, 21. 3. 1979.

²⁸⁸ Ibidem, Zpřesnění objednávky podepsané Janem Gasseldorferem z Krajského investorského útvaru, 11. 12. 1978.

sídlíšti, *Jihočeský stavbař*.²⁸⁹ Jen nepatrnou pozornost, která byla budově věnována dobovým tiskem, lze vysvětlit tím, že šlo o sídlo komunistických funkcionářů a ne budovu „sloužící lidu“. Slavnostní otevření stavby proběhlo 27. prosince a bylo pompézní manifestací síly KSČ. Celkové náklady na stavbu dosáhly částky téměř 30 milionů Kčs.²⁹⁰

Architektura

Parcela, na které vzniklo sídlo OV KSČ a dalších organizací, se nachází při jedné z klíčových přístupových cest do města, dnešní Kaplické silnici. Kontext budovy tvoří z jihu přiléhající hornobránský rybník a blízká vilová zástavba [79]. Nachází se na okraji města, ale v poměrně výsostné poloze – na horizontu. Této pozice architekt využil a jednotlivé budovy komponoval tak, aby se směrem k městu otvíraly jako jakási ochranná náruč.

Aby nebyla stavba, ze západu pohledově poměrně exponovaná, příliš výrazná, rozdělil architekt požadované funkce do několika menších objektů. Navrhl zde uskupení čtyř hmot, z nichž tři jsou přímo propojené a čtvrtá je na zbylé napojena jen symbolicky – krčkem přes silnici [78]. Hmotově nejvýraznější je budova samotného Okresního výboru KSČ, což byl dobový ideologický požadavek strany, který lze číst i v mnoha dalších tehdy stavěných sídlech OV KSČ v republice.²⁹¹

Hlavní budova s monumentálním vstupem (v plánech označovaná jako B, původně Dům politické výchovy), je dvoupodlažní kubická hmota na čtvercovém půdorysu, která se do ulice obrací zasunutým parterem, a naopak předstupujícím patrem, vynášeným pilíři. Zleva je k této budově napojeno pětipodlažní křídlo A (s jedním podlažím podzemním), původní sídlo OV KSČ [80]. Čtvrté a páté podlaží této budovy o jednu okenní osu uskakuje, čímž je dosaženo terasovitého uspořádání, které je zopakováno i u třípodlažního objektu C, nacházejícího se na druhé straně silnice [81]. Zde původně sídlila Okresní odborová rada a Svaz socialistické mládeže. Terasy obou budov byly navrženy jako pochozí. Poslední, jednopodlažní hmota, označovaná jako D, sloužila a slouží jako garáže a technické zázemí a je zleva napojena na objekt A.

Základním motivem řešení fasád jsou výrazné horizontální římsy a subtilní předstupující pilířky (uplatněné zejména v patře vstupního křídla) či meziokenní pilastry. Stěna je tak velmi plastická, a to zejména na zadní fasádě objektu, obracející se k hornobránskému rybníku. Masivní římsy jsou zde přerušovány meziokenními pilastry, které jako by byly novodobým vysokým řádem [82]. Další výrazný vertikální prvek zadní fasády představuje schodiště budovy A, které se v podobě

---

²⁸⁹ „29. listopadu byla předána do užívání nová moderní budova okresního výboru KSČ v Českém Krumlově. Technicky náročnou stavbu úspěšně dokončili kolektiv stavbyvedoucího Jana Mráze a dílovedoucího soudruha Martana.“ – vit, V Krumlově hotovo, *Jihočeský stavbař* XXVII, 1979, č. 44, 5. 12., s. 3.

²⁹⁰ Archiv SÚ ČK, Údaje o stavbě (pozn. 284).

²⁹¹ Pavel, Odkud vládla strana (pozn. 11), s. 90.

proskleného pásu propisuje z interiéru. Přerušuje průběžné římsy a tím pádem i rozměňuje pravidelnost rastru. Fasády kancelářských budov A a C jsou z velké míry prosklené a budí tak dojem odlehčeného skeletu. Zajímavě byl řešen ustoupený vstup do objektu C, k němuž původně vedlo schodiště kryté patrem budovy. Vchod byl zvýrazněný římsou přecházející v pseudomostek opticky spojující budovu C s ostatními křídly a podepřený hranolovými pilíři (v technické dokumentaci je nazýván jako „pergola“) [81]. Boční fasády objektu A i C jsou řešeny stroze. Okna na jejich střední ose nám dávají čist ústřední chodbu. Málo členité jsou i stěny přízemního objektu garáží, což odráží technickou funkci budovy.

Výrazná silueta, ale i mohutné římsy, plastické členění fasády a skulpturálně pojaté prvky na střeše jsou patrně důvody, pro něž někteří badatelé řadí tuto realizaci k příkladům české brutalistní architektury.²⁹² Samotný motiv terasovitého uspořádání byl v architektuře 70. a 80. let 20. století nicméně poměrně častý a byl použit i u dalších realizací z této doby v jižních Čechách. V roce 1975 jej architekti Alois Hloušek a Vladimír Zdvihal aplikovali na jednu z budov Jihočeského biologického centra tehdejší Československé Akademie věd [4], na začátku 80. let pak Antonín a Naděžda Dvořákoví motiv použili u stranického sekretariátu v Písku [5].

U všech objektů byl použit montovaný skelet MS 71, výjimku představuje budova garáží, která je zděná.²⁹³ Architekt tedy pracoval s předem danou konstrukcí, kterou ale vzhledem k typu stavby mohl ozvláštnit atypickými prvky. Fasády byly původně částečně obloženy modrou keramickou mozaikou, která je dnes dochovaná pouze na pilířích pergoly spojující budovy C a D. Pilíře a stěny hlavního vstupu byly a stále jsou obloženy leštěným kamenem, masivní římsy a meziokenní pilíře byly opatřeny světlou omítkou. Barevně fasádu dotvářely výrazné žluté žaluzie v oknech [83].

Řešení interiérů a výtvarná výzdoba

Jelikož bylo krumlovské sídlo OV KSČ a dalších organizací ideologicky důležitou zakázkou, byl na jeho vnitřní řešení a výtvarnou výzdobu kladen velký důraz. Umělecká díla, která pro stavbu vznikla, byla stejně jako u veškerých dalších stranických sídel vzniklých v oné době, poplatná režimu. Právě kvůli jejich silnému ideologickému zabarvení byla většina z nich po roce 1989 deinstalována a dnes jsou neznámá. Plně zrekonstruovat uměleckou výzdobu sídla tak není možné.

Za řešení interiérů byl odpovědný Bohumil Böhm, se kterým spolupracoval architekt Josef Padrta z podniku Nábytek České Budějovice. Böhm měl na starosti řešení budov B a C, Padrta navrhoval

---

²⁹² viz Okresní výbor KSČ, záznam v památkovém katalogu Národního památkového ústavu, <https://pamatkovykatalog.cz/okresni-vybor-ksc-18493395> (vyhledáno 27. 1. 2022).

²⁹³ Archiv SÚ ČK, Souhrnná technická zpráva (pozn. 281), s. 3.

interiéry budovy A.²⁹⁴ Uměleckou výzdobu mělo tvořit celkem 7 výtvarných děl, za jejichž ideovým návrhem, vytvořeným na podzim 1978, stál architekt Böhm.²⁹⁵ Zapojila se zde řada umělců, s nimiž architekt spolupracoval již dříve: Milan Peterka, František Mrázek, Stanislav Zadražil a Jan Cihla, k nimž se přidal o generaci mladší Jiří Ptáček (*1949), krumlovský rodák a tehdy čerstvý absolvent AVU.²⁹⁶ V regionálním kontextu jde o výjimečné umělce. Vedle těch, kteří aktivně podporovali komunistickou stranu (neoblomným komunistou byl například František Mrázek)²⁹⁷, se zapojili i výtvarníci, kteří se ideologizaci svého díla pokoušeli uniknout vytvářením různých přírodních motivů. Takovým příkladem je malíř Jan Cihla, v 60. letech člen skupiny Kolektiv, jež se aktivně vyhranila vůči socialistickému realismu.²⁹⁸

Nejreprezentativnější částí komplexu byla budova B, Dům politické výchovy. Ústředním motivem tohoto objektu byla hala, jejíž stěny byly obloženy travertinem a v jejímž středu se nacházelo volné schodiště osvětlené shora světlíkem z mléčného skla **[84]**. Čisté světlo dopadající dovnitř skrz mléčné sklo muselo z leštěným kamenem obložené haly činit výtvarně velmi zajímavý hlavní vstupní prostor. Kolem tohoto ústředního prostoru byly v prvním podlaží soustředěny místnosti zamýšlené jako zasedačky, bufet, toalety a šatna, ve druhém podlaží pak učebny (celkem tři s kapacitou 80, 60 a 40 osob), kanceláře i místnosti sociálního a technického zázemí **[85]**. Böhem navržené vybavení těchto místností i ústřední haly sestávalo z typizovaného nábytku z teakové dýhy, červenou koženkou potažených křesel, zejména typu Bratislava **[86]**, vitrín, nástěnek a krytů na radiátory. Hlavní reprezentativní místnosti byly vybaveny atypicky. Dýhu a červenou koženku materiálově doplnil bílý lak, šlo tedy o podobnou materiálovou a barevnou koncepci, jakou Böhm použil v kině Družba. Do haly pak bylo umístěno jedno z mnoha výtvarných děl, která pro objekt vznikla, a to květinové vázy Bohumila Dobiáše.²⁹⁹

Nejdůležitějšími místnostmi objektu byla malá (s kapacitou 60 osob) a zejména velká zasedací místnost pro 160 osob, na jejíž výtvarné a ideologické ztvárnění byl soudě dle dochovaných záznamů kladen velký důraz.³⁰⁰ Velká zasedačka, sahající svou výškou přes obě podlaží, měla občasně fungovat i jako promítací místnost, a tak na jejím řešení spolupracovali projektanti z pražské Kinotechniky. Stěny byly v souladu s požadavky akustiky obloženy dřevem, okna bylo

---

²⁹⁴ SOkA České Budějovice, fond BB (pozn. 12), dokumentace sídlo OV KSČ, dopis Bohuslava Postla z Krajského investorského útvaru, 24. 1. 1977.

²⁹⁵ Ibidem, Záznam z kontrolního dne (pozn. 277), s. 2.

²⁹⁶ Bořivoj Lauda, Užití umění, in: viz kolektiv autorů (pozn. 34), s. 41.

²⁹⁷ heslo František Mrázek (1912–2002), in: viz Novotná – Ženíšková (pozn. 155), s. 119.

²⁹⁸ Lauda, Malířství a sochařství (pozn. 272), s. 24.

²⁹⁹ SOkA České Budějovice, fond BB (pozn. 12), dokumentace sídlo OV KSČ, Návrh na výtvarnou výzdobu budovy OV KSČ v Českém Krumlově, adresovaný Krajskému investorskému útvaru, 1. 11. 1978, s. 2.

³⁰⁰ viz Ibidem, Plány výtvarného řešení interiéru budovy B.

možno zatemnit závěsy podšitými černým sametem. V zadní zdi byla vytvořena skládací stěna, která svým otevřením umožnila propojit velkou a malou zasedací místnost a zvětšit tak celkovou kapacitu sálu. Řečnický pult v čele místnosti byl ozdoben plastickými rámci z červené koženky. Nad něj bylo umístěno promítací plátno, před které byl navrhnout hlavní výtvarný prvek místnosti, opona Milana Peterky pojednaná filmtiskem (původní projekt počítal s art protisem, nakonec byl zvolen lehčí a levnější materiál).³⁰¹ Námět a barevné řešení dnes nezvěstné opony nejsou známy.

Přízemí křídla Sekretariátu OV KSČ tvořila vstupní hala, do vyšších pater, řešených jako trojtrakt, byly umístěny kanceláře a zasedací místnosti, v posledním podlaží se pak nacházely i ubytovací prostory. V suterénu křídla se nacházely sklady a kotelna. Do čela vstupní haly obložené travertinem byl navržen mosazný tepaný symbol kruhového tvaru „vyjadřující význam budovy“, jehož autorem byl Stanislav Zadražil.³⁰² Do většiny kanceláří byl dodán typizovaný nábytek z jasanové dýhy vyrobený podniky Hikor Písek a Jitona,³⁰³ pouze pro kanceláře tajemníků Josef Padrta navrhl nábytek atypický. Prvky jako vitríny, nástěnky a kryty na radiátory s bíle lakovanými detaily byly řešeny shodně s vybavením objektu B. Do čtvrtého podlaží budovy byla umístěna zasedací místnost předsednictva OV KSČ, jejíž stěny byly obloženy dřevem a kam byl umístěn reliéf portrétů Lenina a Gottwalda. Mělo jít o repliku reliéfu z OV KSČ v Prachaticích, jehož autorem byl František Mrázek.³⁰⁴

V přízemí budovy C, navržené jako trojtrakt, se nacházely prostory Svazu socialistické mládeže, ve druhém a třetím podlaží pak kanceláře Okresní odborové rady. Součástí architektonického projektu bylo pouze řešení vstupní haly, kanceláří předsedů obou organizací a dvou zasedacích místností. Zbylé prostory byly z řešení vyjmuty.³⁰⁵ Nábytek, vitríny či kryty na radiátory byly řešeny shodně s budovami A a B. Pro budovu byly navrženy dva ara dekory, a to malíři Janem Cihlou a Jiřím Ptáčkem. Dílo prvně jmenovaného neslo název „Píseň o rudé barvě“,³⁰⁶ mladší z autorů vytvořil textilii s názvem „Mládí“.³⁰⁷ Obě textilie jsou dnes nezvěstné. Objekt garáží byl ze své podstaty ryze funkčním a výtvarná výzdoba se na něj nevztahovala. Kromě garáží se zde nacházela i umývárna aut a šatna s koupelnou.

---

³⁰¹ Ibidem, Studie zasedací místnosti vypracovaná ing. arch. Erikou Drkolovou z projektově-inženýrského odboru Kinotechniky, leden 1977, přípisek ze dne 5. 2. 1979.

³⁰² Ibidem, Návrh na výtvarnou výzdobu (pozn. 299), s. 1.

³⁰³ Ibidem, zápis z pracovní schůzky, 12. 4. 1979.

³⁰⁴ Ibidem, Návrh na výtvarnou výzdobu (pozn. 299), s. 1.

³⁰⁵ Ibidem, Dokumentace vnitřního zařízení, budova C.

³⁰⁶ Jan Cihla, *Jan Cihla: obrazy, kresby, ilustrace* (kat. výst.), Hluboká nad Vltavou 2003, s. 24.

³⁰⁷ Emailová korespondence s akad. mal. Jiřím Ptáčkem, 4. 2. 2022.

Z dopisů a záznamů jednání z architektovy pozůstalosti je patrné, že výzdoba exteriéru stavby se řešila dlouho. Böhm navrhl umístit u vstupů do budov na kamenný obklad nerezové nápisy označující jednotlivé budovy, které měl navrhnout Milan Peterka, od čehož bylo nakonec upuštěno.³⁰⁸ Hlavním exteriérovým výtvarným prvkem pak měla být plastika – stranický symbol – nacházející se ve volném prostoru při parkovišti. Rudou bronzovou pěticípou hvězdu na monumentálním kamenném podstavci vytvořil ve spolupráci s Bohumilem Böhmem Stanislav Zadražil.³⁰⁹

Vzhledem k poslání budovy zde v podstatě nevzniklo dílo, které by nebylo ideologicky motivované. Veškerou výtvarnou výzdobu musela schválit ideologická komise krajského výboru. Investor kromě symbolů srpu, kladiva a rudé hvězdy či portrétů Lenina a Gottwalda požadoval také umístění sádrového odlitku sousoší Sbratření Karla Pokorného do průčelí velké zasedací síně.³¹⁰ Tomuto požadavku ale nakonec zřejmě nebylo vyhověno.

Přestože většina výtvarných děl je dnes ztracena, na základě archivních materiálů lze soudit, že tvořila společně s designem interiérů a architektonickou složkou opět celistvé dílo. Interiéry jednotlivých budov byly řešeny podle jednotné koncepce, nábytek i navržené atypické prvky se v nich opakovaly, tudíž se zde opět odráží idea Gesamtkunstwerku, kdy je budova řešena a myšlena jako celek (ač celek sloužící ideologii, a proto problematický). V kontextu Böhmovy tvorby může jeho velký podíl na řešení interiérů být vnímán jako odrazový můstek pro jeho hlavní činnost v 80. letech, kterou budou právě návrhy interiérů a výtvarných děl.³¹¹

---

³⁰⁸ SOkA České Budějovice, Návrh na výtvarnou výzdobu (pozn. 299), s. 3.

³⁰⁹ Stanislav Zadražil – Jaromír Procházka – Pavel Brunclík, *Stanislav Zadražil: sochy – výběr z díla*, Český Krumlov 1981, nestr.

³¹⁰ SOkA České Budějovice, fond BB (pozn. 12), dokumentace sídlo OV KSČ, výzva k projednání požadavku na umístění sochy Sbratření.

³¹¹ SOkA České Budějovice, Výkaz činnosti 1952–1991 (pozn. 160).

Závěr

Český Krumlov byl v době, kdy pro něj architekt Bohumil Böhm navrhoval své tři stavby, poměrně rozvinutým okresním městem s několika panelovými obytnými celky v širším okruhu historického jádra. Nová zástavba byla omezena terénní konfigurací a existencí od roku 1950 památkově chráněného jádra. Město tak expandovalo zejména severně (panelové sídliště Vyšehrad, Za Nádražím, později Mír) a jižně (sídlíště Plešivec a zástavba v Novém Spolí). Veřejné a architektonicky zajímavé stavby jako kulturní dům, divadlo, hotel, obchodní centrum či administrativní budovy, které v oné době vznikaly v mnoha jiných městech po celém Československu, zde ovšem chyběly, jelikož pro tyto účely sloužily historické budovy v jádru města, které bylo i přes svou památkovou ochranu stále jeho společenským centrem. Na výrazné technické stavby či sídla průmyslových podniků byl Krumlov příliš malým městem. Jedinou architektonicky i umělecky velkolepou poválečnou stavbou byl v Českém Krumlově na počátku 70. let hotel Vyšehrad navržený Josefem Opatřilem. Onu kulturní novostavbu a posléze výrazné administrativní sídlo městu dal až architekt Böhm.

Žádný poválečný vstup do urbanismu a architektury Českého Krumlova zásadně nenarušil jeho celistvost. Jako nejméně citlivé realizace lze označit sídliště Plešivec I, kde byly paneláky násilně integrovány mezi domy s gotickými základy a narušily tak organicky rostlou strukturu tehdy ještě památkově nijak nechráněného starého Plešivce, a sídliště na Špičáku nacházející se těsně za historickými hradbami města a tvořící nedostatečně kvalitní pandán hradu a zámku. Nikdy zde ovšem nebyl navrhnout natolik výrazný solitér, který by znehodnotil historické jádro. Tři výrazné projekty, které takovou potenciální hrozbu mohly představovat, získal právě Bohumil Böhm. Za jejich úspěchem je potřeba číst architektovo nadání a jeho osobní zájem o město, ve kterém vyrostl, ale také dobré podmínky, dané územním plánem, zadavatelem staveb a samotným terénním rozvržením města. Pro všechny Böhmovy českokrumlovské realizace byly určeny parcely nepřímě pohledově spojené s historickým jádrem, jejichž potenciál architekt dokázal velmi chytře využít.

Ač jde ve všech třech případech o výrazné stavby s velkými kapacitními požadavky (kinosál pro 350 diváků, byty pro 850 rodin, reprezentativní sídlo s množstvím kanceláří a velkokapacitní zasedací místností), nejde o stavby arogantní, které by nevnímaly výjimečnost města, ve kterém stojí. Nutnost pohledově nenarušit mimořádně cenné historické jádro města musel mít architekt Böhm při jejich projektování neustále na mysli. Potud, pokud mu to socialistické stavitelství dovolilo, se snažil o citlivý přístup a pochopení místa. Právě tato vlastnost, která by se dala shrnout jako mimořádný cit pro kontext, jako pomyslná červená nit propojuje nejen architektony českokrumlovské stavby, ale i jeho ostatní projekty. Velmi ceněná je u českobudějovického plaveckého stadionu, kde se Böhm pokusil novostavbu začlenit do městské siluety pomocí

elegantních křivek a transparentního pláště.³¹² Böhm byl jako „záruka neoptimálnějšího citlivého řešení“³¹³ vnímán i dobovým regionálním tiskem.

Pro krumlovské kino byla vybrána parcela v těsné blízkosti historického jádra města – na hranici městské památkové rezervace a zároveň při nově vzniklém panelovém sídlišti. Jde o poměrně ojedinělou startovní pozici, kdy se architekt musel vyrovnat s rozdílností obou prostředí, svým zásahem je provázat a vytvořit architektonicky zajímavý, pro město mimořádně důležitý kulturní stánek. Böhm se rozhodl historické zástavbě nekonkurovat, hmotu kinosálu naopak spíše skryl do svahu a předstupujícímu obslužnému křídlu vtiskl výrazný horizontální charakter, který přirozeně graduje svažité terén. Stavba je v určitém smyslu nevýrazná, a přesto svébytná. Směrem k panelovým domům architekt otevřel hlavní průčelí stavby a vytvořil velkorysý předprostor, zamýšlený patrně jako náměstí, které v rádkové panelové zástavbě dosud chybělo. Ač tento prostor neslouží tak, jak architekt zamýšlel, lze celkové urbanistické řešení stavby hodnotit kladně.

Budova kina Družba byla v kontextu tak malého města, jakým byl v 70. letech Český Krumlov, poměrně velkým a neobvyklým architektonicko-uměleckým počinem. Vzhledem k tomu, že městský dům kultury fungoval v historizující budově někdejší Nové hospody, bylo kino jedinou poválečnou novostavbou kulturního typu ve městě, a tím pádem i důležitým prostředkem pro prezentaci kulturnosti místní stranické buňky.

Plešivecký obytný soubor se nachází stranou historického jádra města. Nenarušuje tedy, podobně jako panelová sídliště v mnoha jiných městech republiky, historickou zástavbu. To ovšem neznamená, že není s jádrem pohledově spojen. Sídliště je viditelné například ze zámecké věže či navazuje na panorama historického jádra při pohledu z Křížového vrchu [87]. Lze předpokládat, že původní Böhmova koncepce, v níž počítal s výstavbou menších solitérních budov rozmístěných v zeleni, by městské panorama utvářela lépe než zrealizované vysoké deskové a věžové domy. Ani výsledná stavba ovšem siluetu Českého Krumlova nijak zásadně nepoškodila. Panelové domy kopírují svažité terén, ve kterém tak navzdory své výšce působí překvapivě přirozeně a mají takové měřítko, jaké historické město a jeho zvlněný terén ještě dokáže snést.

V kontextu města Böhmovo sídliště navázalo na ostatní poválečnou bytovou výstavbu, vzniklou v předchozích letech v jiných částech městské periferie, zejména severně od jádra města. Plešivec II je mezi českokrumlovskými poválečnými sídlišti největší a podobně jako sídliště Za Nádražím mělo být díky přítomnosti základní a mateřské školy i obchodního střediska v jistém smyslu

---

³¹² Bohumil Böhm, Průvodní zpráva k projektu plaveckého stadionu v Českých Budějovicích, cit. podle Eva Erbanová, Bohumil Böhm, in: Vladimír 518 (ed.), *Architektura 58–89*, Praha 2022, s. 560.

³¹³ nn, Poslední sídliště ve městě, *Jiskra III*, 1970, č. 12, 26. 3., s. 1.

samostatnou čtvrtí. Stejně jako řada jiných obytných čtvrtí bez možnosti pracovního uplatnění je ovšem samostatným celkem pouze částečně.

Zakázka na sídlo OV KSČ je jednou z těch, v jejímž zhodnocení se nelze vyhnout otázkám dobové ideologie. Českokrumlovská Böhmová stavba plně odpovídá typu sídla OV KSČ, jaké byly od počátku 70. let masově budovány po celém tehdejší Československu – jde o monumentální solitér, který dává najevo moc a výsadnost instituce, jež v něm sídlí. Stavba takového poslání měla v kontextu tehdejšího (nejen českokrumlovského) stavitelství výjimečné postavení. Nelze si nevšimnout, že na rozdíl od kina Družba i plešiveckého sídliště s ní nebyla spojena žádná časová prodleva, a přestože z velké části šlo o konstrukci z prefabrikovaného systému, bylo zde povoleno použít atypické prvky.

Ač se nachází na okraji města, je pohledově provázána s jeho historickým jádrem, což její ideovou pozici upevňuje. Umístění budovy na horizontu architekt vyžil a komponoval ji tak, že působí jako novodobá hradba, chránící z východu město. I přes svou monumentalitu se nechová ke svému okolí agresivně a do městského panoramatu zasahuje jen z minima pohledů [88]. Požadovaný ohromný objem se Böhm pokusil roztržít jednak rozdělením funkcí do čtyř objektů, jednak terasovitým uspořádáním nejvyšších budov, které oné hradbě vytváří zajímavou siluetu. Nenavazoval zde na žádnou starší městskou strukturu a měl tak do určité míry volné ruce, což s sebou kromě pozitiv muselo nést i negativa. Díky tomu, že budova není zasazena do existující městské zástavby, může být viděna ze všech stran a úhlů. Jedinou slepou zeď Böhm orientoval na východ, kde se obrací ke svahu a je tedy viditelná jen minimálně. Zbylé fasády dobře fungují při pohledu ze všech stran – hlavní fasáda se obrací do jakéhosi polovičního čestného dvora, ze kterého lze ocenit monumentalitu komplexu, zadní fasáda budovy zase směřuje k hornobránskému rybníku, v jehož hladině se odráží a získává tak další rozměr. Komplex OV KSČ je spolu s hotelem Vyšehrad největší veřejnou stavbou, která po druhé světové válce v Českém Krumlově vznikla. Nepochybně jde o nejvýraznější ukázkou architektury 70. let ve městě.

Tři vybrané realizace jsou pro město důležité nejen z hlediska urbanismu a architektury, ale také vzhledem k jeho tehdejšímu uměleckému životu. Na jejich výtvarné výzdobě se podílela řada klíčových postav jihočeské, či přímo českokrumlovské výtvarné scény (konkrétně Stanislav Zadražil nebo Jan Cihla). Někteří z nich se zapojili i do větších projektů v kraji a s Bohumilem Böhmem i jinými jihočeskými architekty spolupracovali dlouhodobě. Kino Družba a sídlo OV KSČ byly společně s hotelem Vyšehrad největšími architektonicko-uměleckými poválečnými realizacemi v Krumlově. Velká část z děl, která pro tyto stavby vznikla, je dnes nezvěstná, v torzu nebo se díla již nenacházejí na svém původním místě. Ta dochovaná jsou důležitým svědectvím umění 70. let na jihu Čech a v samotném Českém Krumlově.

Českokrumlovské stavby jednoho z nejdůležitějších představitelů poválečné jihočeské architektury mají výraznou pozici také v kontextu architektonické tvorby. Ve výčtu Böhmova díla, které typologicky rozšiřují, by neměly být opomíjeny. Zejména kino Družba je bezesporu jednou z jeho nejlepších realizací mimo České Budějovice. Plešivecké sídliště je v porovnání s dřívějším souborem při Lidické méně kvalitní, což bylo dáno zejména rozdílnou politickou a hospodářskou situací, v níž oba projekty vznikaly. Sídlo OV KSČ pak představuje společně s budovami stejného poslání ve Strakonících a Prachaticích specifický typ stavby, kterému se architekt věnoval v pozdní fázi své tvorby.

Při porovnání Böhmových českokrumlovských staveb ze 70. let s jeho nejslavnějšími realizacemi vyprojektovanými ještě na konci 50. let, Koldomem a plaveckým stadionem, je patrný posun. Je dán architektonickým profesním vývojem, vývojem architektury, rozdílnou dobou i společenskou atmosférou. Eva Erbanová vedle Böhmova již několikrát zmiňovaného citu pro kontext oceňuje architektonickou inovativnost,³¹⁴ projevující se v zavěšené konstrukci stadionu nebo originálním soutěžním návrhu českobudějovického divadla s otáčivým hledištěm v interiéru. Tento Böhmův klad není v jeho tvorbě ze 70. let tolik patrný, což lze vysvětlit především tím, že na rozdíl od období po přelomovém roce 1958 v normalizační době nebyl na regionální úrovni pro experimenty prostor. Právě naopak – zejména plešivecké sídliště je příkladem stavby, jejíž původní koncepce byla pod tlakem technokratického přístupu režimu zcela změněna.

I z tohoto důvodu se v lokálním kontextu jeví jako nepodstatné řadit stavby k dobovým stylovým tendencím. Přestože lze budovu kina spojovat s architekturou pozdního modernismu a ve výrazné siluete sídla OV KSČ vidět ozvuky brutalismu, žádnému stylovému proudu plně neodpovídají. Z větší (sídliště) či menší (kino) části byl při jejich stavbě použit předem definovaný konstrukční systém, který stylové invence architekta značně omezoval. Svázané ruce jsou v narativu architektury 70. let zkrátka klíčovými motivy. Při interpretaci regionálních staveb z této doby se tak mnohem důležitější, než stylové zařazení zdá být kromě poznání místa vzniku znalost širšího kontextu doby.

Právě nastínění dobové atmosféry se všemi jejími proměnami bylo v počátku psaní této práce určeno jako její důležitý výchozí bod. Pro dobu Böhmovy tvorby je specifická existence Stavoprojektu, v jehož ohromném centralizovaném soukolí architekt působil. Kromě všech negativ pojmůch se se zestátněním architektonické praxe v regionálním kontextu vyvíjejí i některá pozitiva tohoto uspořádání. Díky krajským projektovým ústavům mohla i v dřívějších architektonických periferiích vzniknout střediska poměrně kvalitní soudobé architektury. Jedním

---

³¹⁴ Eva Erbanová, Bohumil Böhm, in: Vladimír 518 (ed.), *Architektura 58–89*, Praha 2022, s. 555.

takovým pracovištěm bylo právě to českobudějovické. Pozitivně lze vnímat také dobový zájem o výtvarnou složku architektury, který spojuje i tři českokrumlovské realizace.

Na pozadí vybraných staveb se rýsuje mnoho dalších aspektů socialistického stavitelství. Jedním z nich je jeho neflexibilita a strnulost spojené s nedostatkem pracovních sil či technologií. Termíny zpožděné v důsledku neefektivního centrálního plánování se projevily u kina Družba a plešiveckého sídliště, nikoliv však u prominentní stavby OV KSČ. Ve všech třech realizacích je nicméně možné sledovat nucené použití typizovaných konstrukcí, dané nepochybně požadavky dodavatele, proti kterým bylo z architektovy pozice těžké protestovat. Na pomezí požadované kvantity spojené s ekonomickou výhodností a kvality architektury, stejně jako na hraně mezi poplatností režimu a svobodnou architektonickou tvorbou musel Böhm, podobně jako mnoho jeho vrstevníků, celý život balancovat. Byl ve své podstatě konformním architektem, který ovšem v několika svých realizacích dokázal překonat dobový průměr. Na výtvarných a architektonických kvalitách vlastních staveb mu velmi záleželo.

Toto podivné balancování a specifická situace nejen v architektuře, ale i v poúnorové společnosti obecně, je jedním z leitmotivů této práce. Jejím cílem bylo mimo jiné představit českokrumlovskou normalizační architekturu právě v těchto souvislostech a chápat ji v nich. Snad je patrné, že navzdory ne ve všech směrech opodstatněně stigmatizované době vzniku mají představené Böhmovy stavby pevnou pozici v urbanismu a architektonickém dědictví Českého Krumlova. Jsou svébytnými architektonickými a uměleckými projekty, které si i v kontextu města známého zejména pro své starší architektonické dědictví zaslouží pozornost a péči. Jsou neoddělitelnou součástí Českého Krumlova a jeho historie.

Epilog: další životy staveb

Otázka péče o architekturu ze 70. let minulého století se do odborného diskurzu dostala poměrně nedávno.³¹⁵ Zejména kvůli propracovaným koncepčním programům staveb, které propojovaly architekturu s výtvarným a užitým uměním a často i specifickou typografií, je každá citlivá rekonstrukce budovy ze 60. či 70. let, která má zachovat atmosféru a umělecké kvality stavby, náročná. Navíc si žádá zainteresovaného majitele-investora, který v porevoluční liberalistické české společnosti není ani zdaleka samozřejmostí.³¹⁶ Budovy z tohoto období, které jsou kulturními památkami, lze bez nadsázky spočítat na prstech ruky a patří mezi ně tak výrazné stavby, jako je pražský obchodní dům Máj, Pragerovo Federální shromáždění či nejnověji zapsaná Nová scéna Národního divadla.³¹⁷ Stigmatizace budov vzniklých za minulého režimu a neschopnost nahlížet na ně jako na kulturní dědictví vedly k tomu, že řada těchto staveb byla v lepším případě necitlivě přestavována, v horším demolována (lze připomenout diskutované demolice libereckého obchodního domu Ještěd nebo pražského Transgasu). Přestavby, související s modernizací budov, úpravou interiérů pro jiný účel, než pro který byla stavba navržena, či změnou požadavků na tepelně-technické vlastnosti budovy, se dotkly i českokrumlovských realizací architekta Böhma.

Kino: citlivá rekonstrukce

Po sametové revoluci bylo kino pronajato soukromému provozovateli, který jej v letech 1990–1991 zrekonstruoval. Z denního baru se stala restaurace, pro kterou byla upravena hlavní fasáda objektu proražením betonového květníku a vytvořením samostatného krátkého schodiště vedoucího přímo ke vstupu do restaurace [89].³¹⁸ Byla tak narušena jedna ze dvou výrazných horizontál uplatňujících se na průčelí a tím i jeho celkový výraz. Již v době výstavby problematický obklad kinosálu byl stržen a nahrazen šedou břizolitovou omítkou. Socialistický název Družba nahradilo nejprve „Kino J&K“ odkazující k provozovateli, později neutrální „Kino Luna“.

---

³¹⁵ První soustavné zpracování tohoto architektonického dědictví proběhlo v letech 2016–2020 v rámci výzkumného projektu Národního památkového ústavu Analýza a prezentace hodnot moderní architektury 60. a 70. let 20. století jako součásti národní a kulturní identity ČR, jehož výstupem je mj. kniha *Architektura 60. a 70. let 20. století v České republice*.

³¹⁶ Na tento aspekt problematiky rekonstrukcí staveb vzniklých ve druhé polovině 20. století, které nejsou památkově chráněné, upozorňuje Rostislav Švácha.

³¹⁷ viz Památkový katalog, <https://www.pamatkovykatalog.cz/uskp/podle-relevance/1/seznam/?chranenoTed=1&hlObj=1&dataceOd=1965&dataceDo=1985> (vyhledáno 13. 2. 2022).

³¹⁸ Archiv SÚ ČK (pozn. 13), dokumentace kino Luna, Městský národní výbor v Českém Krumlově – odbor výstavby, sdělení k ohlášení drobné stavby /stavební úpravy/, 17. 10. 1990.

Roku 1992 pak vznikl projekt na fitness centrum v prostorách bývalé kužárny a haly kina, zpracovaný inženýrem Pavlem Pechou z krumlovského SP Studia.³¹⁹ Šlo pouze o vnitřní úpravy, do vnější podoby stavby se nijak nezasáhlo. V místě původní pokladny byly zřízeny šatny s hygienickým zázemím, v pokladní hale posilovna pro muže a v bývalé kužárně posilovna pro ženy. Velká část původního vnitřního vybavení obslužného křídla tak byla zničena.

První celkovou rekonstrukcí prošla budova v roce 2015, poté, co se změnili provozovatelé kina. Plán přestavby vytvořil projektant Tomáš Novák.³²⁰ V místech tehdy již nefunkčního fitness centra byla zřízena kavárna, kde nově dodaný nábytek do určité míry stylově a zejména barevně odpovídá původní koncepci. Dochované původní vybavení zbylých interiérů zde bylo citlivě ponecháno. Poměrně intaktně je tak dnes dochováno zejména foyer, kde je původní obklad stěn, hravý kryt radiátoru i osvětlovací prvky [56]. Obklad a strop vytvářející iluzi kazet jsou zachované také v kinosále, čalouněné sedačky byly ovšem vyměněny a již se zde nenachází Peterkova textilní opona, která byla pro svůj špatný stav deinstalována. Vnější fasáda již není obložena mozaikou ani pískovcovými deskami, tvoří ji bílo šedá omítka. Symboly kina jako neonový nápis nad vstupem a Peterkova barevná vitráž budovu stále zdobí. Díky těmto zachovaným detailům si budova i přes četné přestavby zachovává atmosféru doby svého vzniku. Lze proto shrnout, že poslední rekonstrukce respektovala architektonické i umělecké hodnoty stavby a zachovala je v takové míře, v jaké to bylo možné.

Revitalizováno ovšem bohužel zatím nebylo prostranství před kinem, které je ve správě města. Dobiášova keramická kašna uprostřed náměstíčka je stejně jako dláždění celého prostoru ve velmi špatném stavu [89].

Sídlíště: od šedi k barvám

Téměř všechny panelové domy na sídlíšti Plešivec II byly po roce 1989 zatepleny, jejich okna byla vyměněna za plastová se silnějšími rámy. Těmito přestavbami řada deskových domů ztratila motiv pásových oken, kterým byla jihočeská varianta modulu T 06 B výjimečná. U stodvacetimetrových deskových domů byly zčásti zazděny vertikální prosklené pásy schodišťových chodeb, čímž domy přišly o další důležitý a architektonicky zajímavý prvek [77]. V současnosti zůstává nezateplen pouze jeden z pěti věžových domů, na kterém jsou tak stále patrné jednotlivé panely [73]. Na všechny věžové domy také byly nainstalovány nové závěsné kovové balkony.

---

³¹⁹ Ibidem, Fitness-centrum Kino Český Krumlov, projektová dokumentace SP studio, červen 1992.

³²⁰ Smlouva o dílo, Kino Luna, Český Krumlov – výměna oken a dveří II, <https://data.ois.cz/files/4821-vr-kino-luna-vymena-oken-a-dveri-ii-smlouva-o-dilo.pdf> (vyhledáno 6. 3. 2022).

V návaznosti na zateplení a úpravy fasád panelové domy získaly novou barevnost, která byla ve většině případů řešena zvlášť pro jednotlivé domovní jednotky. Zejména výraz dlouhých deskových domů byl tímto zásahem narušen. Nejenže zde nebyla dodržena jednotná barevnost, ale i plasticita fasády byla kvůli rozdílným přístupům k zateplení rozrůzněna a průčelí tak dnes působí poněkud roztržštěně [77]. Novou barevnou omítkou disponují také objekty základní a mateřské školy i budova samoobsluhy a služeb. Ta je jasným příkladem toho, že barevná fasáda nemá vždy moc vytvořit příjemnější a veselejší prostředí. Výrazná barevnost bez celistvého programu je ve spojení s reklamními nápisy a cedulemi snad ještě horším řešením než kritizovaná normalizační šed' [90].

Jako mnoho dalších sídelních celků v republice, i plešivecké sídliště dnes bojuje s nedostatkem parkovacích míst, která se tak nacházejí i podél cest tam, kde je architekt původně neplánoval. Zejména asfaltové povrchy komunikací již nejsou v dobrém stavu, chátrá také městský mobiliář jako lavičky a přístupové schůdky. Tyto nedostatky by mohly být v budoucnu vyřešeny na základě územní studie, kterou v roce 2021 vypracovali architekti z ateliéru Sporadical.³²¹

Lze shrnout, že českokrumlovské sídliště Plešivec II se v současnosti potýká se stejnými problémy, jako většina panelových sídlišť v České republice. Otázka jejich revitalizace a úprav pro potřeby soudobých obyvatel by v české společensko-kulturní debatě neměla být odsouvána na okraj. Rekonstrukce bez kvalitních architektonických návrhů či konzultace s představiteli památkové péče vedou k nekvalitnímu a neestetickému prostředí, které by nemělo být standardem. Zvláště proto, že v panelových domech žije téměř třetina všech obyvatel republiky,³²² v případě města Český Krumlov je to dokonce necelá polovina.³²³

OV KSČ: dva příběhy rozděleného komplexu

Dějiny hornobránského komplexu se po roce 1989 rozběhly do dvou linií. Objekty A, B a D koupila záhy po pádu režimu, v roce 1991, Komerční banka, z budovy C se na krátkou dobu stalo sídlo českokrumlovského pracoviště Policie ČR. Poté, co se Policie přestěhovala do nově postavené budovy v Domoradicích, koupil objekt soukromý investor, který někdejší sídlo OOR a SSM přestavěl na hotel. Böhmův komplex tak dnes nemá jednotného majitele, jelikož budova C je stále v soukromých rukách, zatímco budovy A, B a D nyní vlastní město, které je od Komerční banky odkoupilo v roce 2004. To se odráží i v péči o stavby a jejich nynějším vzhledu.

---

³²¹ Sporadical, Sídliště Plešivec, územní studie veřejných prostranství a veřejné dopravní infrastruktury, 2021, <https://www.ckrumlov.cz/cz/uzemni-studie-mesta-cesky-krumlov/> (vyhledáno 25. 1. 2022).

³²² data Českého statistického úřadu, <https://www.czso.cz/csu/czso/13-1131-05-casova-rada-4-2-bydleni> (vyhledáno 17. 2. 2022).

³²³ Strategický plán rozvoje města Český Krumlov, s. 33, https://www.ckrumlov.info/docs/dokumenty/strategic_plan/profil_mesta.pdf (vyhledáno 27. 2. 2022).

V roce 1991 byly budovy A, B a D pro potřeby banky částečně adaptovány architekty z Interprojektu Praha.³²⁴ Výrazně přestavěno bylo zejména přízemí objektu B, kam byla nově umístěna bankovní hala a původní velká vstupní hala se schodištěm uprostřed tak byla přepažena a zcela změněna. Do pravé části hlavního průčelí objektu byl také probourán nový samostatný vstup. Do budovy garáží D byl nově situován trezor banky, při kterém bylo později vybudováno venkovní schodiště přiléhající k levé části hlavního průčelí objektu A, ze kterého byl vstup ke kovovým peněžním skřínkám.

V roce 2004, poté, co objekt odkoupilo město Český Krumlov, se sem přesunuly všechny odbory městského úřadu, kromě úseku starosty. Komerční bance zůstala pouze pravá část objektu B. V levé části objektu došlo k rozdělení Böhmových zasedacích místností na čtyři menší kanceláře, díky čemuž je dnes původní podobu velkolepých sálů těžké rekonstruovat. Již nepoužívaný trezor byl zazděn, interiéry budovy A byly přestavěny, zejména dodáním několika sádkartonových příček, a tedy vytvořením vícero menších kancelářských prostor. V místě bývalých bankovních skříněk ve styku objektů A a D byl vybudován nový boční vchod a vstup do budovy B byl přestavěn na bezbariérový. Autorem projektu pro tyto přestavby byl inženýr František Profant.³²⁵

V roce 2012 byl betonový trezor v objektu D zcela odstraněn a následně byl zazděn i druhotně proražený boční vchod do budovy A. Poslední velkou rekonstrukcí objekt prošel v letech 2017 až 2019, kdy byla původní okna nahrazena novými plastovými s tmavými rámy, budova byla zateplena a sjednocena bílo-šedou omítkou (pouze parteru objektu B byl ponechán původní mramorový obklad). Původní ráz stavby byl značně převrstven, a to jednak zateplením, které zničilo plasticitu některých prvků budovy, jednak výměnou oken za nová se silnějšími okenními rámy. Původně modrou mozaikou obložené meziokenní pilíře objektu A byly zvýrazněny bílým nátěrem a zmizel tak motiv okenních pásů oddělených výraznými římsami. Jelikož velké prosklené plochy byly pro výraz Böhmovy stavby klíčové, došlo k narušení jednoho jejího významného aspektu. Jemné odstínění bílé a šedé omítky lze naopak ocenit na jižní fasádě, kde toto řešení zvýrazňuje tektoniku stavby **[91]**.

U budovy C se porevoluční přestavby dotkly zejména interiéru, kde kanceláře nahradily hotelové pokoje. Po roce 2010 byl přestavěn vstup do budovy. Původně ustoupené prosklené dveře byly nahrazeny novými v líci fasády, čímž bylo zcela popřeno Böhmovo architektonické řešení parteru **[81]**. I zde výraz budovy ovlivnila nová plastová okna s výraznými bílými rámy. Současné řešení omítek stejně jako u budovy A popírá původní motiv pásových oken.

---

³²⁴ Archiv SÚ ČK (pozn. 13), dokumentace městský úřad, Interprojekt Praha, Ing. Strnadel, Adaptace adm. bud. pro účely kom. b. v Č. K., únor 1991.

Nejproblematictější částí komplexu je mostek, spojující dnešní městský úřad s hotelem, který na rozdíl od zbylých částí neprošel žádnou rekonstrukcí a jeho omítka, včetně mozaiky na čtyřech pilířích, je původní. Tato „pergola“ je ve velmi zchátralém stavu.

Veškerá umělecká výzdoba, která pro sídlo OV KSČ a přidružených organizací na konci 70. let vznikla, byla po sametové revoluci kvůli svému silnému ideologickému podtextu odstraněna a dnes je většina děl ztracená. Na počátku 90. let, kdy byla budova přetvářena na banku, patrně nikdo nevnímal jako důležité stranické symboly zachraňovat.

Seznam použité literatury a pramenů

Prameny

Archiv Regionálního muzea Český Krumlov, fotobanka.

Archiv stavebního úřadu města Český Krumlov, plánová dokumentace Kino Luna.

Archiv stavebního úřadu města Český Krumlov, plánová dokumentace městský úřad.

Archiv Základní školy Plešivec, dokumentace sídliště Plešivec – Český Krumlov, 13. třídní ZDŠ.

Státní okresní archiv České Budějovice, Osobní fond Bohumil Böhm (nezpracováno).

Státní okresní archiv Český Krumlov, fond MěNV Č. Krumlov, MNV-1, Odbor výstavby a územního plánování, Program výstavby Dolní Plešivec – sídliště 1968–1976, č. př. 33/2017, karton 1,2.

Státní okresní archiv Český Krumlov, fond MěNV Český Krumlov, MNV-1, Odbor výstavby, Podrobný územní plán, 1950–1966, č. př. 33/2017.

Státní okresní archiv Český Krumlov, Jan Müller, *Město Český Krumlov, Souhrn základních dat ke stavební kultuře v letech 1946–1959*, nestránkovaný rukopis.

Státní okresní archiv Český Krumlov, Jan Müller, *Město Český Krumlov, Souhrn základních dat ke stavební kultuře v letech 1960–1990*, nestránkovaný rukopis.

Státní okresní archiv Český Krumlov, Kronika města Českého Krumlova, díl VI (1970–1973) [dostupné online na: <https://digi.ceskearchivy.cz/1338/1> (vyhledáno 11. 2. 2022)].

Státní okresní archiv Český Krumlov, Kronika města Českého Krumlova, díl VII (1974–1977) [dostupné online na: <https://digi.ceskearchivy.cz/1339/1> (vyhledáno 11. 2. 2022)].

Státní okresní archiv Český Krumlov, Kronika města Českého Krumlova, díl VIII (1978–1980) [dostupné online na: <https://digi.ceskearchivy.cz/1340/1> (vyhledáno 11. 2. 2022)].

Literatura

Miroslav Baše, Asanace, rekonstrukce a regenerace městských jader, in: idem a kol., *Česká architektura 1945–1995*, Praha 1995, s. 109–119.

Klára Brůhová, Výuka na zdravém vzduchu, in: Petr Vorlík (ed.), *(A)typ: architektura osmdesátých let*, Praha 2019, s. 217–222.

Klára Brůhová, Zeměkoule a robinsoniády, in: Petr Vorlík (ed.), *(A)typ: architektura osmdesátých let*, Praha 2019, s. 75–82.

Jan Cihla, *Jan Cihla: obrazy, kresby, ilustrace* (kat. výst.), Hluboká nad Vltavou 2003.

František Dvořák a kol., *Český Krumlov, jeho život a umělecký růst*, Praha 1948.

Klára Eliášová, České Budějovice – Lidická třída, in: Lucie Skřivánková – Rostislav Švácha – Eva Novotná – Karolína Jirkalová (eds.), *Paneláci 1, Padesát sídlišť v českých zemích*, Praha 2016, s. 224–229.

Eva Erbanová, Architektura 60. a 70. let na území Jihočeského kraje, in: Renata Vrabelová (ed.), *Architektura 60. a 70. let 20. století v České republice*, Praha 2020, s. 316–321.

- Eva Erbanová, Bohumil Böhm, in: Vladimír 518 (ed.), *Architektura 58–89*, Praha 2022, s. 552–569.
- Eva Erbanová, Budova Stavoprojektu, in: Renata Vrabelová (ed.), *Architektura 60. a 70. let 20. století v České republice*, Praha 2020, s. 328.
- Eva Erbanová, Bytová výstavba na nároží ulic Lidické a Mánesovy, in: Daniel Kovář (ed.), *Slavné stavby Českých Budějovic*, Praha 2016, s. 283–286.
- Eva Erbanová, *Jižní Čechy: architektura 1945–1989*, České Budějovice 2019.
- Eva Erbanová, Koldům, in: Daniel Kovář (ed.), *Slavné stavby Českých Budějovic*, Praha 2016, s. 279–282.
- Eva Erbanová, Památník a Muzeum dělnického revolučního hnutí jižních Čech v Českých Budějovicích, in: Martin Gaži (ed.), *Památky jižních Čech 8*, České Budějovice 2017, s. 171–179.
- Eva Erbanová, Plavecký stadion, in: Renata Vrabelová (ed.), *Architektura 60. a 70. let 20. století v České republice*, Praha 2020, s. 324–325.
- Eva Erbanová, Rodinný dům na Ryšavce, in: eadem – Milan Šilhan – Rostislav Švácha (eds.), *Slavné vily Jihočeského kraje*, Praha 2007, s. 176–177.
- Felix Haas, *Architektura 20. století*, Praha 1980.
- Pavel Halík, Architektura padesátých let, in: Polana Bregantová – Rostislav Švácha – Marie Platovská (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění V, 1939–1958*, Praha 2005, s. 293–328.
- Pavel Halík, Padesátá léta, in: Polana Bregantová – Rostislav Švácha – Marie Platovská (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění V, 1939–1958*, Praha 2005, s. 279–291.
- heslo František Mrázek (1912–2002), in: Anna Novotná – Anna Ženíšková, *Panny a labuť: umění ve veřejném prostoru a v architektuře Českých Budějovic z let 1948–1989*, Týniště nad Orlicí 2020, s. 119.
- heslo Koldům, in: Michal Kohout – Rostislav Švácha (ed.), *Česká republika – moderní architektura. Díl II, Čechy*, Praha 2014, s. 373.
- heslo Projektové ústavy, in: Lucie Skřivánková – Rostislav Švácha – Eva Novotná – Karolína Jirkalová (eds.), *Paneláci 1, Padesát sídlišť v českých zemích*, Praha 2016, s. 450.
- Michaela Janečková, Praha – Jihozápadní město, in: Lucie Skřivánková – Rostislav Švácha – Eva Novotná – Karolína Jirkalová (eds.), *Paneláci 1, Padesát sídlišť v českých zemích*, Praha 2016, s. 382–391.
- kolektiv autorů, *Léta píšou historii: našemu podniku je třicet*, České Budějovice 1981.
- kolektiv autorů, *Třicet pět let výtvarného umění a architektury v jižních Čechách*, Hluboká nad Vltavou 1980.
- Petr Kratochvíl, Architektura 1989–2000. Obnova disciplíny, in: Polana Bregantová – Rostislav Švácha – Marie Platovská (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění VI/2, 1958–2000*, Praha 2007, s. 877–901.
- Petr Kratochvíl, Architektura sedmdesátých a osmdesátých let, in: Polana Bregantová – Rostislav Švácha – Marie Platovská (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění VI/1, 1958–2000*, Praha 2007, s. 387–415.

- Marek Krejčí, Mezi asanací a regenerací, městská památková rezervace Český Krumlov padesátých letech 20. století, in: Martin Gaži (ed.), *Český Krumlov od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 291–304.
- Bořivoj Lauda, Malířství a sochařství, in: kolektiv autorů, *Třicet pět let výtvarného umění a architektury v jižních Čechách*, Hluboká nad Vltavou 1980, s. 17–31.
- Bořivoj Lauda, Užité umění, in: kolektiv autorů, *Třicet pět let výtvarného umění a architektury v jižních Čechách*, Hluboká nad Vltavou 1980, s. s. 38–42.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2005, XIV, Sh-Sr*, Ostrava 2005.
- Martina Mertová, Olomouc – Norská, in: Lucie Skřivánková – Rostislav Švácha – Eva Novotná – Karolína Jirkalová (eds.), *Paneláci 1, Padesát sídlišť v českých zemích*, Praha 2016, s. s. 56–61.
- Zdena Mrázková – Jindřich Špínar – Petr Hudičák, *Krumlov – město pod věží*, Český Krumlov 2018.
- Jan Müller, Architekt Bohumil Böhm a jeho českokrumlovské kino Družba, in: Martin Gaži (ed.), *Památky jižních Čech 7*, České Budějovice 2016, s. 149–155.
- Jan Müller, Půlstoletí stavební kultury v Českém Krumlově: 1945–1995, in: Martin Gaži (ed.), *Památky jižních Čech 9*, České Budějovice 2018, s. 51–65.
- Jan Müller, Výtvarné dílo v architektuře Českokrumlovské sořely, 1951–1956, in: Martin Gaži (ed.), *Český Krumlov od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 645–660.
- Anna Novotná, Odpočívající plavec, in: eadem – Anna Ženíšková, *Panny a labuť: umění ve veřejném prostoru a v architektuře Českých Budějovic z let 1948–1989*, Týniště nad Orlicí 2020, s. 20–21.
- Miroslav Pavel, Odkud vládla strana, in: Petr Vorlík (ed.), *(A)typ: architektura osmdesátých let*, Praha 2019, s. 88–94.
- Miroslav Pavel, Rozhovor s Naděždou a Antonínem Dvořákovými, in: Petr Vorlík (ed.), *Rozhovory: architektura osmdesátých let*, Praha 2020, s. 100–107.
- Josef Pechar, *Československá architektura: 1945–1977*, Praha 1979.
- Milan Peterka, *Akademický malíř Milan Peterka* (kat. výst.), České Budějovice 2000.
- Radomíra Sedláková, Cesty české architektury 60. a 70. let, in: Renata Vrabelová (ed.), *Architektura 60. a 70. let 20. století v České republice*, Praha 2020, s. 18–27.
- Radomíra Sedláková, Sedmdesátá léta, in: Miroslav Baše a kol., *Česká architektura 1945–1995*, Praha 1995, s. 53–59.
- Lucie Skřivánková – Rostislav Švácha – Eva Novotná – Karolína Jirkalová (eds.), *Paneláci 1, Padesát sídlišť v českých zemích*, Praha 2016.
- Martin Strakoš, Plavecký stadion v Českých Budějovicích, in: Rostislav Švácha (ed.), *Naprej! Česká sportovní architektura 1567–2012*, Praha 2012, s. 212–215.
- Martin Strakoš, *Po sořele brusel, kov, sklo, struktury a beton: kapitoly o architektuře a výtvarném umění 50. a 60. let 20. století od Bruselu po Ostravu*, Ostrava 2014.

pa-šo [Pavel Šopák], heslo Stavoprojekt, in: Jiří Knapík – Martin Franc a kol., *Průvodce kulturním děním a životním stylem 1948–1967*, Praha 2011, s. 875–876.

pa-šo [Pavel Šopák], heslo Svaz architektů ČSR (ČSSR), in: Jiří Knapík – Martin Franc a kol., *Průvodce kulturním děním a životním stylem 1948–1967*, Praha 2011, s. 885.

Vojtěch Štorm, Architektura, in: kolektiv autorů, *Třicet pět let výtvarného umění a architektury v jižních Čechách*, Hluboká nad Vltavou 1980, s. 49–55.

Rostislav Švácha, Architektura 1958–1970, in: Polana Bregantová – Rostislav Švácha – Marie Platovská (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění VI/1, 1958–2000*, Praha 2007, s. 31–69.

Rostislav Švácha, Architektura čtyřicátých let, in: Polana Bregantová – Rostislav Švácha – Marie Platovská (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění V, 1939–1958*, Praha 2005, s. 31–73.

Rostislav Švácha, Technokratická sídliště, in: Lucie Skřivánková – Rostislav Švácha – Martina Koukalová – Eva Novotná (eds.), *Paneláci 2, Historie sídlišť v českých zemích 1945–1989*, Praha 2017, s. 202–209.

Pavel Tigrid, *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*, Praha 1990.

Petr Vorlík, Péče, in: idem, *(A)typ: architektura osmdesátých let*, Praha 2019, s. 132–137.

Stanislav Zadražil – Jaromír Procházka – Pavel Brunclík, *Stanislav Zadražil: sochy – výběr z díla*, Český Krumlov 1981.

Kimberly Elman Zarecor, Stavoprojekt a Ateliér národního umělce Jiřího Krohy v 50. letech 20. století, in: Dita Dvořáková – Marcela Macharáčková (eds.), *Jiří Kroha v proměnách umění 20. století: 1893–1974, architekt, malíř, designér, teoretik*, Brno 2007, s. 328–365.

Kimberly Elman Zarecor, *Utváření socialistické modernity: bydlení v Československu v letech 1945–1960*, Praha 2015.

Články v periodikách

Anonym, Nové kino potřebuje okresní město, *Jiskra I*, 1968, č. 4, 24. 10., s. 2.

Anonym, Plavecký stadión v Českých Budějovicích, *Architektura ČSR XXXII*, 1973, č. 9, s. 454.

Anonym, Z dalších výsledků hospodaření minulého roku, *Jiskra II*, 1969, 15. 5., s. 1–2.

Jozef Baláž, Princípy panelového systému BA-NKS, *Pozemní stavby XXI*, 1973, č. 8, s. 206–211.

BAPS, Spolupráce architektů na výstavbě státu, *Architektura ČSR V*, 1945–1946, č. 1, s. 2–20.

Miloš Bartoň, Přehledka architektonických prací členů Svazu architektů ČSR za období 1970/71, *Architektura ČSR XXXII*, 1973, č. 2, s. 91.

Vlastimil Dohnal, Veřejná anonymní soutěž na novou lázeňskou léčebnu v Bechyni, *Architektura ČSR XXI*, 1962, č. 4, s. 209–214.

Dopisovatel, Voda pro Plešivec, *Jihočeská pravda XXIX*, 1973, č. 279, 23. 11., s. 3.

Milan Hladký, Výsledky Prehliadky architektonických prací 1958–1959, *Československý architekt VII*, 1961, č. 1, 19. 1., s. 1–2.

Mir[oslav] Jílek, Dárek pod stromeček, *Jiskra IX*, 1976, č. 50, 17. 12., s. 3.

Pavel Korčák, Český Krumlov, Směrný územní plán města a podrobný územní plán rekonstrukce a asanace historického jádra, *Architektura ČSR XXIV*, 1965, č. 9, s. 591–600.

Vladimír Matoušek, Plánování a výstavba měst a vesnic v Československu, *Architektura ČSR XXVI*, 1967, č. 2–3, s. 114–131.

M. D., Ceny SČA a Josefa Havlíčka, *Architektura ČSR XLVI*, 1987, č. 2, s. 112.

ms, Akce Z za deset miliónů, *Jiskra VIII*, 1975, č. 14, 10. 4., s. 1.

ms, Byty na sídlišti, *Jihočeská pravda XXXIV*, 1978, č. 211, 7. 9., s. 2.

ms, Český Krumlov, *Jihočeská pravda XXXII*, 1976, č. 27, 2. 2., s. 2.

Olga Myslivečková v rozhovoru s Miroslavem Malínským, Nejmenší Stavoprojekt u nás, *Československý architekt XXII*, 1976, č. 16–17, 31. 8., s. 1.

Otakar Nový, Čtvrtstoleté jubileum založení Stavoprojektu, *Architektura ČSR XXXII*, 1973, č. 10, s. 483–490.

nn, Nové sídliště, *Jihočeská pravda XXVI*, 1970, č. 65, 18. 3., s. 3.

nn, Poslední sídliště ve městě, *Jiskra III*, 1970, č. 12, 26. 3., s. 1.

nn, Problémy asanace, *Jiskra VI*, 1973, č. 48, 6. 12., s. 3.

nn, Zajímavosti z okresu, *Jiskra I*, 1968, č. 1, 4. 10., s. 3.

Miroslav Pavel, Bohumil Böhm a jeho nadstranická architektura stranických výborů KSČ jižních Čech, *Beton TKS XX*, 2020, č. 5, s. 56–61.

redakce, Členové výborů krajských organizací Svazu architektů ČSR, *Československý architekt XVIII*, 1972, č. 14–15, 31. 7., s. 2.

redakce, Jednotný hlas tvůrčích pracovníků, *Československý architekt XXIII*, 1977, č. 5, 28. 3., s. 1–2.

redakce, Komise svazu architektů ČSR, *Československý architekt XIX*, 1973, č. 9, 25. 5., s. 2.

redakce, Přehledka studentských architektonických prací, *Československý architekt XIX*, 1973, č. 25, 21. 12., s. 2.

redakce, S patinou pětileté růže. Čtvrtstoletí i dnešek jihočeského Stavoprojektu, *Československý architekt XX*, 1974, č. 8, 21. 5., s. 1, 4–5.

Jan Řezníček, Rozvojové tendence města Českého Krumlova z hlediska zpracování územně plánovací dokumentace, *Památky a příroda X*, 1985, č. 5, s. 267–269.

Oldřich Starý, Výchovou architektů k hodnotné architektuře (minulost a dnešek), *Architektura ČSR XII*, 1953, č. 8–10, s. 182–240.

Miloslav Sýkora, Čtyřicet let socialistické bytové výstavby v ČSR, *Architektura ČSR XLIV*, 1985, č. 4, s. 145–150.

Miloslav Sýkora, Veřejná soutěž na Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích, *Architektura ČSR XIX*, 1960, č. 1, s. 1.

Vladimír Šlapeta, Jiří Štursa, *Architekt XLI*, 1995, č. 6, březen, s. 6.

Jiří Vondrka, O jubilantovi ing. arch. Bohumilu Böhmovi, *Architektura ČSR XLV*, 1986, č. 2, s. 87.

Petr Vorlík, Za oponou osobní zkušenosti. Jak dál s normalizační architekturou?, *INTRO speciál – Rekonstrukce*, 2021, prosinec, s. 92–97.

vit, V Krumlově hotovo, *Jihočeský stavbař XXVII*, 1979, č. 44, 5. 12., s. 3.

vv, Bytový problém stále v popředí pozornosti. Jaká je perspektiva?, *Jiskra II*, 1969, č. 12, 27. 3., s. 1–2.

wgb [M. Weissgrabová], Nové českokrumlovské sídliště na Plešivci před svým závěrem. Kontrastuje s historickým jádrem a dává městu moderní podobu, *Jihočeský stavbař XXVI*, 1978, č. 23, 14. 6., s. 3.

zl, Co nového na sídlišti Plešivec II, *Jiskra X*, 1977, č. 10, 11. 3., s. 1–2.

zl, Nová prodejna, *Jiskra XIV*, 1979, č. 1, 5. 1., s. 1.

zl, Otevřeno nové kino Družba, *Jiskra IX*, 1976, č. 51, 24. 12., s. 1.

Diplomové, disertační a habilitační práce

Richard Biegel, *Město v bouři* (habilitační práce), Ústav pro dějiny umění FF UK, Praha 2021.

Eva Jandová, *Hotel Vyšehrad v Českém Krumlově v souvislostech československé poválečné architektury* (bakalářská práce), Ústav věd o umění a kultuře FF JČU, České Budějovice 2013.

Eva Jandová, *Poválečná architektura v Českých Budějovicích v kontextu dobové ideologie* (diplomová práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2016.

Andrea Madigarová, *Architektura a urbanismus v Havířově, 1947–1970* (diplomová práce), Katedra dějin umění FF UPOL, Olomouc 2010.

Eva Novotná, *Česká bytová výstavba 1958–1970* (disertační práce), Ústav pro dějiny umění FF UK, Praha 2018.

Anna Ženíšková, *Monumentální sochařská tvorba Jarmily Malátové na Jihu Čech* (bakalářská práce), Ústav věd o umění a kultuře FF JČU, České Budějovice 2017.

Internetové zdroje

Architektura sedmdesátých a osmdesátých let v České republice a na Slovensku. Vývoj a transformace státních projekčních a stavebních podniků, jejich zaměření a náplň v návaznosti na politicko-ekonomické poměry v bývalém Československu, <https://www.fa.cvut.cz/cs/vyzkum-a-spoluprace/vyzkumne-projekty/12735-architektura-sedmdesatych-a-osmdesatych-let-v-ceske-republice-a-na-slovensku-vyvoj-a-transformace-statnich-projekcnich-a-stavebnich-podniku-jejich-zamereni-a-napln-v-navaznosti-na-politicko-ekonomicke-pomery-v-byvalem-ceskoslovensku> (vyhledáno 10. 2. 2022).

Josef Bláha, Ing. arch. Bohumil Böhm, <http://www.archindex.cz/indexdcma.php?ZobrazOsobuDcma=3&NeMapu=1&Neobsah=1&NeRegiomenu=1&NePoukazky=1&Ax=0&Nadpis=Architekti> (vyhledáno 2. 1. 2022).

Český statistický úřad, Dlouhodobý vývoj počtu obyvatel Jihočeského kraje, jeho okresů a okresních měst, https://www.czso.cz/csu/xc/dlouhodoby_vyvoj (vyhledáno 4. 2. 2022).

Geoportál města Český Krumlov, Ortofoto 1947–1952, <https://geoportal.ckrumlov.cz/mapa/mapa-pro-obcany-a-podnikatele/?c=-769537.45%3A->

[1182720.55&z=7&lb=of_1947_1952&ly=uln&lbo=1&lyo=&fbclid=IwAR3iuLjP3E_Y2hUtxS0kQc1fQTPMRepf05YXEHWQDCudPDOXQ_dr9ZR0awc](https://www.pamatkovykatalog.cz/1182720.55&z=7&lb=of_1947_1952&ly=uln&lbo=1&lyo=&fbclid=IwAR3iuLjP3E_Y2hUtxS0kQc1fQTPMRepf05YXEHWQDCudPDOXQ_dr9ZR0awc) (vyhledáno 13. 3. 2022).

Koldům, záznam v památkovém katalogu Národního památkového ústavu, <https://pamatkovykatalog.cz/koldum-705074> (vyhledáno 2. 1. 2022).

Památkový katalog, <https://www.pamatkovykatalog.cz/uskp/podle-relevance/1/seznam/?chranenoTed=1&hlObj=1&dataceOd=1965&dataceDo=1985> (vyhledáno 13. 2. 2022).

Vladan Píša, Vracíme se ke kořenům, <https://novydvur.ckrumlov.cz/cz/vracime-se-ke-korenem/> (vyhledáno 13. 3. 2022).

Plavecký stadion a socha Odpočívající plavec, záznam v památkovém katalogu Národního památkového ústavu, <https://pamatkovykatalog.cz/plavecky-stadion-a-socha-odpocivajici-plavec-11155210> (vyhledáno 2. 1. 2022).

Okresní výbor KSČ, záznam v památkovém katalogu Národního památkového ústavu, <https://pamatkovykatalog.cz/okresni-vybor-ksc-18493395> (vyhledáno 27. 1. 2022).

redakce, Odkud nám vládla strana a jak se měnilo využití jejího sídla, *Jihočeský deník*, 28. 2. 2016, <https://www.denik.cz/jihocesky-kraj/odkud-nam-vladla-strana-a-jak-se-menilo-vyuziti-sidla-20160225-azj3.html> (vyhledáno 11. 2. 2022).

Rozhovor Vladimíra Šlapety s Petrem Keilem, <https://cosa.tv/postmoderni-stavby-petra-keila/> (vyhledáno 3. 2. 2022).

Smlouva o dílo, Kino Luna, Český Krumlov – výměna oken a dveří II, <https://data.ois.cz/files/4821-vr-kino-luna-vymena-oken-a-dveri-ii-smlouva-o-dilo.pdf> (vyhledáno 6. 3. 2022).

Sporadical, Sídliště Plešivec, územní studie veřejných prostranství a veřejné dopravní infrastruktury, 2021, <https://www.ckrumlov.cz/cz/uzemni-studie-mesta-cesky-krumlov/> (vyhledáno 25. 1. 2022).

Vojtěch Štorm, Stavoprojekt, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, <http://www.encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/stavoprojekt> (vyhledáno 29. 1. 2022).

Strategický plán rozvoje města Český Krumlov, https://www.ckrumlov.info/docs/dokumenty/strategic_plan/profil_mesta.pdf (vyhledáno 27. 2. 2022).

Juraj Thoma, Lannova třída, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/lannova-trida> (vyhledáno 2. 1. 2022).

Juraj Thoma, Lidická třída, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/lidicka-trida> (vyhledáno 2. 1. 2022).

Vetřelci a volavky, <http://www.vetrelciavolavky.cz/> (vyhledáno 17. 3. 2022).

Juraj Vondrka, Erban Libor, in: *Encyklopedie Českých Budějovic*, <http://www.encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/erban-libor> (vyhledáno 3. 2. 2022).

Eva Zuzáková – Eva Erbanová – Jana Štorková, *Plošný průzkum, zhodnocení a dokumentace architektonického kulturního dědictví 19. a 20. století, Český Krumlov*, České Budějovice 2010, https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=166475 (vyhledáno 10. 3. 2022).

Osobní rozhovory

Emailová korespondence s akademickým malířem Jiřím Ptáčkem, 4. 2. 2022.

Rozhovor s dcerou Bohumila Böhma Evou Prokopcovou vedený 5. 3. 2022 v Českém Krumlově.

Rozhovor s dcerou Bohumila Böhma Evou Prokopcovou vedený 9. 4. 2022 v Českém Krumlově.